

An abstract painting featuring a large, dark, textured circle in the upper left quadrant. The background is a complex composition of overlapping lines and washes of color, including shades of grey, yellow, and blue. A prominent vertical line and a horizontal line intersect to form a grid-like structure. The overall style is expressive and gestural, with visible brushstrokes and layered textures.

Nagy Zoltán Mihály

AZ ÁRNYÉK
VÖLGYE

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

AZ ÁRNYÉK VÖLGYE

Kárpátaljai Magyar Könyvek
224.

Készült

a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

© Nagy Zoltán Mihály, 2013

Intermix Kiadó
88000 Ungvár, Babuskin tér 5/a
Tel.: +380-312-64-37-37
E-mail: titkarsag@mekk.uz.ua
Budapesti képviselő: H-1011 Budapest, Hunyadi János u. 5.

Felelős kiadó: Dupka György
Tördelőszerkesztő: Fábián Zoltán
A borítón Matl Péter grafikája

Készült a Shark Kft.-ben

ISBN 978-963-9814-56-1
ISSN 1022-0283

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

AZ ÁRNYÉK VÖLGYE

NOVELLÁK

Intermix Kiadó
Ungvár – Budapest
2013

HAJNALI FÉNYTÖRÉS

A történet régi. Miska huszár, aki hatvanhat esztendőre szabott életében többször elbeszélte, sok évvel ezelőtt kiköltözött a faluszéli temetőbe, gondosan megásott, éles ásóheggyel simára gyalult falazatú sírba. Műkőből készült fejfáján születésének és elhalálzásának, az élő özvegy születésének évszáma, kissé lejjebb kőbe vésett négy soros:

*Kiket sok-sok gonddal
vert az élet,
kaptak itt lent végső
menedéket.*

Suhanckoromban képzeletemet leginkább a cselekmény ragadta magával. Később, újrhallgatva a történetet, a mesélő elrévült arca is, a szürke szempár riadt verébként ugráló tekintete, az időnként tétovázó, metszően pontos kifejezést kereső ajak küzdelme a szavakkal, a gyakori és hosszú, sóhajnál súlyosabb lélegzetvételek, amelyek mögött óhatatlanul megsejtetem a tragikumot. Már akkor nekiveselkedtem, megírni az egészet, ám az ifjonti hévvel papírra vetett fogalmazvány eleve nem ábrázolhatta hitelesen azt a lelki drámát, amit Miska huszár azon a háborús éjszakán megélt és túlélt.

Most, a nagyapakor küszöbén túl ismét nekigyürkőzőm a roppant feladatnak, világra segíteni a közvetve szerzett, de bensőmet feszítő, formába kívánckozó élményt; ha egyáltalán képesek rá, okuljanak belőle az együttérzés gyönyörűsége iránt oly sokszor érzéketlen kortársak.

1

Lévén hetedíziglen cselédek ivadéka, Miska huszár csapongó gondolatainak íve meglehetősen alacsony volt. A bonyolultabb dolgok, jelenségek összefüggései közt csak hosszadalmas fejtörés után, úgy-ahogy igazodott el.

Civil életében – kislegénykora óta zsidóbirtokon kocsiskodott – nem is igen akadt dolga komplikált esetekkel. Az ő világa lezárult a tanya határánál,

a fogathajtás tudománya meg a kisujjában volt. Naponta rutinosan tette a dolgát, lelkiismeretesen végrehajtva az intéző úr utasításait, de semmi többet; bármilyen fontos dolog kínálta magát, külön utasítás nélkül egyetlen szalmaszálat sem tett keresztbe, dolga végeztével inkább elheverészett a tanya valamelyik árnyékos szegletében, vagy ha ahhoz volt kedve, a cseléd lányok, fiatalasszonyok mellét-farát csipkedte. Arról fogalma sem volt, mennyire átitatózott a cselédmentalitással, ami eleve lehetetlenné tette, hogy ha a nagybirtonkon nem is, legalább odahaza gazdaszemmel nézzen körül és meglássa az időszerű tennivalókat. Legénykorában elaggott szülei, nősülése után a felesége nógatta szelíd-bosszúsán: kapálni, kaszálni kell, kiganézni a jószág alól.

Berukkolása után viszont, amikor a lovashadosztályhoz került, jól jött számára ez a mentalitás. Utasításokhoz szokott kisformátumú személyisége nem vett zokon semmiféle parancsot. Engedelmesen, lelkesen teljesítette azokat, nemegyszer nyilvános dicséretet érdemelve. A tisztek kedvelték, mintakatonának tartották, aki a parancs hallatán elsőként kapott lóra és nyargalt a csatába, abban a szent hiszemben, hogy őt és a lovát nem fogja sem kard, sem golyó. Tartósan tündöklő tekintélyét, bátorságát az ugyancsak komisz őrmester is respektálta.

Egyszer aztán, frontharcos szolgálatának második esztendejében különös éjjeli őrszolgálatra osztották be.

2

...Kettő, három... Tíz... Húsz... Harminc... Harmincöt lépés a sarokig. Onnan, az ormóttan deszkaépület rövidebb oldala mentén a másikig alig tizenhárom. A falazat magassága jó négy méter lehet, a deszkázat erősnek tűnik; nem létezik, hogy pusztá kézzel, észrevétlenül bárki letépje. Vagyis: annyi a dolga, hogy ébren maradjon, árgus szemmel-füllel figyeljen. Így nem lehet baj. Alhat nyugodtan a százados úr – Miska huszár éber ember a talpán!

Még csak nem is álmos, holott jóval éjfél után vette át a szolgálatot. Néhány perccel ezelőtt. Némi fáradságot érez csupán a lábában, de egy huszárnál ez természetes, ha monoton gyaloglásra – körbejárásra –kényeszerül. Egye fene, kibírja az újabb váltásig, utána mehet aludni.

Az a fontos, hogy megírta feleségének a levelet, holnap már útban lesz vele a tábori posta, s pár nap múlva kézhez kapja az asszony.

Feltéve persze, hogy azok a kutya partizánok nem robbantják fel a postát szállító szerelvényt. Ha mégis, akkor hiába várja Ilon a szokásos híradást: „Élek, túléltem, hazamegyek és faszolsz!”.

Elmosolyodik. A kifejezés – asszony, faszolsz! – javarészt a saját leleménye, minden levél végére odaírja, értésére adva a feleségének, mire számíthat a szerelemre kiéhezett férj hazatérésekor. A szójáték ötletét vételezéskor csente el a németektől. Ilon mindjárt az első alkalomkor vette a lapot, visszaüzenté szép betűivel: „Jöjjél haza minél hamarabb, hogy meglegyen a te akaratom”.

Nocsak. El kell hessegetni az efféle gondolatokat, mert máris jókora gerjedelem feszíti a kincstári nadrágot!

Megpróbálja gondolatlanul folytatni egyhangú sétáját a sötétben sejtelmesen dalmahodó épület körül, vajmi kevés sikerrel. Feltűnik neki, hogy odabent szokatlanul nagy a csend.

„Hm. Ez meg hogy lehet? Száz fogoly civil – a tiszték szerint tús –, akiket holnap kivégeznek, legalábbis megtizedelnek a partizánok legutóbbi rajtaütése miatt – egy őrjáratot mészároltak le különös kegyetlenséggel, megcsönkítva a holttesteket! –, hogy a fenébe várhatja sorsának beteljesedését ekkora csendben, birkatürellemmel? A helyükben csakis azon törném a fejem, hogyan szökjek ki, ezek meg mintha nyugodtan húznák a lóbórt...”

Megteszi az újabb kört, aztán egy pillanatra megáll. Megállítja az újabb gondolat.

„Igaz, ezek nem partizánok. A kis falu lakói, többnyire idős férfiak meg pelyhedző állú kölykök. De akkor is furcsa ez a nagy csend. Hiszen tudják, hogy tízen közülük máris a halál fiai, és ha – mint Gyuri, a pesti péklegényből rittyentett huszárcimbora vélekedik – a németek tényleg jogot formálnak a velük való rendelkezésre, akkor mind a száznak kampec: csapatosan, könyörtelenül legéppuskázzák őket. Brrr...”

Tovább indul.

„Még jó, hogy a magyar parancsnokság elégnék tartja a tizedelést, így kilencvenen életben maradhatnak. De ha az ezredparancsnokságon más-képp határoznak – átadni mindet a németeknek! –, akkor hiába érvel a százados úr: a parancsot teljesíteni kell! Ezért nem lehet biztosan tudni, mi lesz holnap: tizedelés vagy tömegkivégzés.”

Ismét földbe gyökerezik a lába.

„Jó Isten. Mi a különbség tíz vagy száz ember kivégzése közt? Van különbség? Hány emberélet kioltása számít tömegmészárlásnak? Tíz még nem tömeg? Hogy az istenbe van ez...”

Belegabalyodik a gondolataiba, de furcsa módon nem hőköl vissza a fejtöréstől, próbálja kibogozni az összekuszálódott szálakat.

„Az biztos, hogy minden ember élete egyszeri és pótolhatatlan, azt elvenni a legnagyobb bűn. Az arcvonalban, közelharcban, ahol lőnek rád,

más a helyzet: visszalósz, lecsapsz a pengével, hogy mentsd a saját életedet. Megint más a helyzet, mikor a partizánok lesből, alattomosan gyilkolnak. Ezért a haragvó indulat irántuk.”

Megáll, háttal a deszkafalnak dől.

„Ezek nem partizánok. Rémület a szemükben, nem áthatóan sugárzó, halált megvető gyűlölet, mint a nagyritkán fülön csípett partizánokéban. Ezt az engesztelhetetlen, veszősen sújtó gyűlöletet nem lehet elfelejteni, összetéveszteni a pajtába zárt emberek rémületével. Azt sem, hogy a bitangok miatt most ezek a civilek fognak elpusztulni. Ártatlanok a bűnösök helyett... Miért?!”

Elviselhetetlenül nehéznek érzi a kezében tartott fegyvert, hát felemeli, a szabályzatról elfeledkezve vállára fekteti, úgy rója tovább útját a kitaposott ösvényen.

Világosan megfogalmazni nem tudja, de a sejtelem szintjén érzi, hogy a kérdés – *miért vesszenek el ártatlanok a bűnösök helyett!* – kunkorodó kigyófeje telibe találta, megmarta a lelkét, elméjét.

Az övét, akit tizennégy hónapos frontszolgálat alatt még csak tövisek szúrása sem sebzett meg.

Teszi, amit ritka kínos pillanataiban szokott: kétszer is megemeli a sapkáját, fújtatva szuszog, mint meghajszolt ló. Már tudja, túlságosan messzire merészkedett, ezért ragadt bele a gondolatok szövedékébe, mint légy a pókhálóba. Ezen a ponton – *miért vesszenek el ártatlanok!* – reménytelenül megrekedt, kiutat nem talál. Vergődik. Tehetetlenségében felmordul, keresetlen szavakkal legorombítja magát, keményen eltökélve: a hátralévő másfél órában juszt se bonyolódik bele még egyszer a gondolatok útvesztőjébe. Már csak azért sem, mert – látni véli – a tudata mélyén felpislákol csöppnyi fény, a felismerése: a kérdésre – *miért vesszenek el ártatlanok!* – földön járó paraszteszével úgyszem találna megnyugtató választ. Ráadásul – okoskodik elégedetten – háborús időben nem eféle válaszkérés a katona dolga, hanem a parancs teljesítése. Most éppen a tűszok őrzése, megőrzése. Hogy aztán...

„Legyen kiket a puskacső elé állítani!”

Az újabb gondolat villámfénye oly gyorsan, váratlanul csap elméjébe, hogy belebénul, földbe gyökeredzik a lába. Végképp elkámpicsorodva döbben rá, hogy az iménti eltökéltség ellenére ugyanoda, arra a pontra vetődött vissza, ahonnan egyszer már elkanyarodott.

„Megbolondulok!” – mormogja bele a sötétségbe a csillapíthatatlan belső zsongástól kábultan.

Már nem a válasz mibenléte foglalkoztatja, inkább a várható holnapi valóság: ha a túsok megérik itt a reggelt, akkor sortűz lesz, halottakkal és sebesültekkel, pukkanó kegyelemlövésekkel; pontosan úgy, ahogy a minap egy szurdokban, ahol a németek kéttucatnyi partizánt géppuskáztak bele az előre megásatott sírba.

És a legborzasztóbb az, hogy a túsok elveszejtéséhez neki is köze lesz, hiszen azért van itt, hogy megakadályozza a szökésüket.

„Szerepet osztottak rám a legnagyobb bűn elkövetésében!”

Hacsak... Hacsak a partizánok föl nem adják magukat.

Görcsös igyekezettel próbál belekapaszkodni a felvillanó lehetőségbe, de csakhamar belátja: ebben a csodában józan ésszel hinni nem lehet. „Eddig soha egyetlen partizán sem adta fel magát!”

Uramisten! Ezek az emberek csak akkor maradhatnak életben, ha ki-törnek a pajtából és eltűnnek a szélrózsa minden irányában!

„Vagy... Ha erre gyávák... Akkor... Akkor én... Micsoda? Hogy ki-eresszem, szélnek eresszem őket?!”

Ijedtében magasra lendíti a kezét, elzavarni az eretnek gondolatot. Hiába. Érzi, határozottan érzi: amennyire elképzelhetetlenek tartja saját veszét a fronton, annyira lehetetlenek azt is, hogy akár csak parányi része legyen vértlen civilek elpusztításában.

Nem látja világosan, de megsejti a rettenetet: élete nagy fordulópont-jához érkezett, amit maga mögött hagyva egészen más emberré válhat: parancsszegővé! Saját fajtája, huszárcimborái, de főleg a tisztek szemé-ben – hitvány árulóvá! Ha egyáltalán sikerülne ép bőrrel megúsznia a fogolyszöktetés megbocsáthatatlan bűnét.

Nem, nem lenne kegyelem: hadbíróság, aztán kivégző osztag elé ke-rülne, vagy ami még rosszabb: egyszerűen, szakszerűen felkoncolnák.

Őt, a mintakatonát.

Elvörösödik, verejtékezni kezd az iszonyú lehetőségtől: igenis, mégis megdögölhet, méghozzá nem harcban, nem hősként.

És ha valami csoda folytán csakugyan megúszná élve – képes lenne a cimborák, a tisztek szemébe nézni? Azok szemébe, akiket most, ebben a percben is rajongásig tisztel? Aligha.

A puskacső elé állított civilekébe sem!

„Istenem, segíts! Még egy óra a váltásig. Mit tegyek?”

Félórával az őrsegváltás előtt, amikor a hajnal épp csak sejthető fénye széttöredezve már ott csillog milliom harmatcseppen a bokrok, a fák levelein és a fűszálak hegyén, elgyötört elméjében megszületik a döntés.

Mielőtt felemeli a puskatust, hogy leverje a deszkázatot, arra kéri a Jóistent, legyen gondja rá: inkább a kiözönlő szabadulók bunkózzák agyon, mint hogy a sajátjai végezzék ki nyilvánosan, megszegyenítve, példát statuálva.

Teljes erejét mozgósítva sújt le, s nagy meglepetésére a széles deszka azonnal enged, otthagyja a szöveget. Nekifeszíti a lábát, benyomja, hogy embermagasságon felül, a harmadik keresztgerendánál is kilazuljon, aztán két kézzel a szélét fogva csavarint rajta egyet. A deszka eldől.

Nem gondol a veszéllyel – valóban leüthetik –, bedugja fejét a tátongó részbe, és a frontszolgálat hónapjai alatt eltanult szláv szavak egyikét-másikát a szájára véve, fojtott hangon beszél:

– Hé, tovariscs! Hol vagytok? Igyi szuda, kifelé! Szvoboda!

Odabent teljes a sötétség és a rémület. A felriadt emberek szempillantás alatt, némán egyetlen kupacba zsúfolódnak össze, csak a szalma zizegését hallani.

– Bisztro, bisztro! Pucoljatok, az isteneteket! Bisztro, bisztro, igyi.

Percekbe telik, amíg egy idősebb férfi kiválik közülük, óvatosan közelebb merészkedik a nyíláshoz, s a beszüremkedő alig-fényben felsejlik az arca. Dérszínű szakálla és bajsza mulatságosan meg-megrezzen, amikor hitetlenkedve megkérdezi:

– Tovariscs szodlat! Eto verno? Otpusztyis nasz? Mozsna igytyi?

A kezével is mutatja: oda, arra, a résen át elmehetnek?

– Da, mozsna. Nada! Bisztro! Mert ha nem, akkor lesz izé... Tratata!

Világos beszéd, a gesztikuláció is segít.

Először az öreg muzsik lép ki, de nem oszon el. Körülnéz, int a többieknek, s megvárja, amíg egyesével mindannyian kisorjáznak, belevesznek a bokros homályba. Néz.

– Mit bámulsz, öreg? A te életed nem drága? Tűnj el te is, bihom bisztro – mindjárt őrségváltás!

Amaz bólint, mintha értené, ugyanakkor jelzi, mondani akar valamit. Érthetetlenül motyog, csak az ajka mozgásán látni, szavakat formál.

Mi a fenének töketlenkedik itt?! Ráförmed:

– Hé, sztarik – utyekaj!

Ez a kifejezés odahaza, a ruszin legényektől ragadt rá, s ebben a pillanatban igencsak örül, hogy eszébe jutott. Ezzel kellett volna kezdeni: lám, az orosz érti, érzékeli az indulatot is; csitítólag felemeli az ujját és – búcsúzóul? – azt mondja:

– Szpasziba, vengerszkij szodlat. Tő dobrij cselovek. Bog sztojoj!

Gyorsan keresztet vet mindkettőjük felé, meghajol, s végre eliramodik a többiek után.

Nincs idő a törtéteken, a szavak értelmén rágódni. Úgy-ahogy, sietősen visszailleszti helyére a deszkát. A térde meg-megroggyan az izgalomtól, de folytatja útját az üres pajta körül. Egy, kettő, három... Öt... Tizenöt... Húsz... Mi a fene? Már csak huszonöt lépés a sarokig?

Persze, hiszen a nem szűnő belső feszültség gyorsabb és nagyobb lépésekre kényszeríti – mintha térben és időben egyaránt minél előbb távolabb kerülhetne a törtétektől.

A váltás percre pontosan érzékelik.

3

Holtfáradtan zuhan a szállás földpadlóján zörgő szalmára, hallgatja a szobatársak horkolását. Idegennek, kívülállónak érzi magát köztük, hiszen felrúgta a megszokott rendet, szabályt, parancsot. Nem csoda, ha összeomlott, ripityára törött mindaz a csillogás, feltétlen tisztelet, amit maga körül érzékelt, és mások, a katonacimborák, a tisztek iránt táplált.

„Vagy előbb volt az omlás, utána a döntés, a visszacsinálhatatlan cselekedet? Mindegy, a következmény ugyanaz: előbb a haddelhadd – amikor felfedezik a szökést –, utána nyomozás, bűnbakkeresés, hadbíróság, ítélet és... Hát igen: kötél vagy golyó.”

Fásultan latolgatja a megtorlás lehetséges változatait. Nem háborog, tudomásul veszi önnön közeledni vélt végzetét, de elfátyolosodott tekintetébe belecsordulnak a könnyek, mikor megsuhintja a gondolat: többé nem látja két kisfiát, nem öleli Ilon karcsú, kívánatos testét.

Felnyög, oldalvást fordul, a muzsik szavait mormolja magában: „Dobrij cselovek... Bog sztoboj... Jó ember vagy, Isten veled... Hát igen: Isten veled, Miska huszár, óráid meg vannak számlálva!”

Ismét mozdul, hanyatt fordulva belebámul a szemlátomást terjeszkedő hajnali fénybe.

„Száz életért odadobni a sajátodat... Megéri, Miska?!”

Megrándul, hasra fordulva belefúrja arcát a szalmába.

„Lesz, ami lesz, jöjjön, aminek jönnie kell...”

4

Pontban öt órakor Lendvay őrmester sarkig tárja az ajtót, elordítja magát: – Ébresztő! Melyikötök volt az a marha, aki hagyta megszökni a tűzszokat?! Gyerünk, futólépésben a százados úrhoz – raportra!

Nem vár választ, kitudszkolja mindhármukat az udvarra, onnan két másik honvéddel együtt irány a századiroda.

Révay százados hátratett kézzel jön-megy, szemrevételezi a felsorakoztatott katonákat, rezzenéstelenül nyugodt arccal meghallgatja jelentésüket.

A többiek hangja harsány és magabiztos, Miska huszáré fakó és bizonytalan, ami feltűnik ugyan a parancsnoknak, de látszólag nem fordít rá különösebb figyelmet. Ujjheggyel az asztallapra támaszkodva, rezignáltan mondja ki a verdiktet:

– Egyikőtök hazudik. Őrmester, karcerbe velük! Egy óra múlva általános sorakozó, ezeknek a mákvirágoknak két óra kikötés. Lelépni!

– Értettem! – tüsténkedik az őrmester leplezetlen kárörömmel. – Hátra arc, lépés, in-dulj!

„Most mi legyen? Nem hagyhatom, hogy a cimborák – ártatlanul! – velem, miattam szenvedjenek!”

Nem törődik az őrmesterrel, nagy lélegzetet véve elszántan a parancsnok szemébe néz.

– Százados úr, alázatosan kérek engedélyt jelentésem kiegészítéséhez!

– Mondjad!

– Századosnak úrnak alázatosan jelentem, hogy valóban nem aludtam el az őrhelyen, de... hagytam megszökni a foglyokat!

Révay százados régi katona, pályafutását a császári és királyi seregben kezdte, de a szolgálat évtizedei alatt nemhogy tönkrementek volna, inkább megedződtek az idegei; egykönnyen nem lehet meglepni. Most mégis megnyúló arccal csodálkozik egy sort, kissé a szája is szétnyílik. Ugyanúgy bámul, mint az orosz muzsik: hitetlenkedve.

Miska huszár állja a parancsnok átható tekintetét, felkészül a várható dühkitörésre, összes női felmenőjének lekurvázására, ezért elámulva nyílik tágra a szeme, mikor a százados a szemrehányás legcsekélyebb jele nélkül, őszinte emberi kíváncsisággal megkérdezi:

– Hagytad? Miért?

– Alázatosan jelentem... Nem tudom!

– Ne beszélj mellé! Megsajnálta őket?

– Hát... Igenis, százados úr!

– Ne ordíts, ökör! Világgá akarod kiáltani a baromi jószívedet?!

A százados emelt hangon torkollja le Miska huszárt, de hangjából hiányzik a gorombaság ökle. Fáradtan, csalódottan lezöttyen az asztal mögötti székre, egészen nyugodtan mondja:

– Őrmester, a másik négy szabad, ezt a jótét lelket parancsszegésért kikötni.

Az első félórát kibírja eszméletvesztés nélkül. Mindkét karjában, vállában iszonyú fájdalom, a mellkasa összeszorul, egyre nehezebben lélegzik, de némán tűr.

A második félóra elején reszelősen kiszárad a torka, rettenetesen szomjazik, a tekintete fokozatosan elhomályosodik. Agya sötétjében már csak időnként rándul meg a gondolat: odaadni élete maradékát egypercnyi vízszintes heveréséért.

A harmadik félóra első perceiben, nem sokkal azután, hogy képtelen visszatartani a szájából és orrából kibuggyanó váladékot – taknya-nyála összeszakad – belezuhan a semmi sötétségébe: feje lekókad, a mellére bukik, nem mozdul. A felsorakozott század előtt álló parancsnok ekkor adja ki a parancsot:

– Szedjék le, őrmester!

Nem várja meg, amíg vödörnyi vízzel életre locsolják a gúzsba kötve földön heverő katonát; oszoljt vezényel, aztán sarkon fordul és elmegy, két gondolattal. Az egyik: „Derék ember vagy, Miska huszár – nem katonának való.” A másik: „M megbűnhödtél embervoltod miatt, fiam!”

SZILASI ÉJSZAKA

Megöregedett gesztenyefák közt áll a templom tornya. Tetején a délceg bádoggakas akár a csillagokat csipegethetné, de nem moccan, fegyelmezetten felszegett fejjel vigyázza a csöndet, hasztalan.

Áll a bál Szilason.

Hosszú, szalmatetős épület a tóparton, ablakai és ajtaja sarkig kitérve. Ömlik a fény, vele a cigányzene. Rezes Matyi bandájának megígérve bőkezűen a hangulatteremtés jutalma, hát húzza nekiveselkedve, jókedvűen. Matyi vonójában ropogós bankó: Bacsó Vince húzatja a nótáját.

Ritka szép hangja van Vincének. Tud is, szeret is nótázni. Végigéneklie a dalt, kivágja az újabb bankót:

– Na most – csárdást!

Rezes Matyi arcán boldog vigyor. Beint a bandának, rákezdi.

Vince leszökik a színpadról. Kis Baksa Ágnes a kikötött szeretője, gyűrűs menyasszonya, megesküsznek nemsokára. Elkapja, átöleli a lányt, viszi nagy hévvel a forgatagba. Amilyen jól énekel, olyan jól táncol. Nemcsak Ágnest forgatja szilajon, járja egyedül is: tenyere ütemesen csattog a boksz-csizma szárán, annak sarkával pedig a padlón veri ki a ritmust.

Érti Ágnes is a módját: perdül, fordul, röpködösen illeg-billeg, cifrázza a lépést.

Telis-tele a terem. Nyüzsög, vígad a nép, csak a falak mentén körbe rakott széksoron ücsörögnek árgus szemmel a lányos anyák és vénasszonyok.

Az ajtón zöld vállapos katonák sorjáznak be. Megállnak a terem végében, mohón mustrálják a lányokat.

Senki nem törődik velük.

Rezes Matyi megduplázza a dallamot. Fölszáll a muzsika felső oktávok magasába, aztán mélybe zuhanó akkorddal megszűnik, elenyész. Matyi zsebre gyűri a két bankót, bazsalyogva törölgeti izzadt arcát, nyakát.

Szünet.

A legények csapatosan tódulnak ki az udvarra, meghugyozzák a klub hátsó falát. A cimborák összesúgnak, elsietnek egy pohár borra. Vince is.

Az ingujjra vetkőzött fiúk mihamar elunják magukat a cseverészésben. Matyit nógatják.

– Nem lazsálunk, hé! Húzzátok!

Van a cigánynak magához való esze: mind úgy tesz, mintha a húrokkal bajmólódna. A sürgetés azonban egyre ingerültebb, hát kénytelenek rázendíteni.

Egy katona odalép Ágneshez.

– Mozsna? Szábád?

Ágnes megrezzen, rábámul.

– Nahát! –zsörtölődik az anyja. – Ez is pont téged nézett ki magának?! Hiszen láthatja, ujjadon a gyűrű. Nincs itt más lány, vagy mi? El ne menj vele!

A katona sunyi mosollyal figyel, de nem érti a szót. Ágnest zavarja a falánk tekintet, mégis az anyját csitítja.

– Hagyja, édes. Úgyis jön Vince nemsokára.

Elindulnak. Ágnes rögtön érzi, alkalmi táncosának lába nem áll rá a zenére, folyton elvéi a lépést. Ez még nem lenne baj, eldöcögtené valahogy; ám a katona nem is figyel a táncra, inkább a lány derekát igyekszik minél szorosabban magához dönteni. Ágnes makacsul ellenáll, s egyre szaporábban vezetői pillantását az ajtó felé.

Táncol a többi katona is.

Ágnes elhárít egy újabb kísérletet, ujjával megfenyegeti a katonát.

– Te, ezt ne csináld, mert itt hagylak!

Amaz nevet.

– Nye bojsza. Én nem bántani szép lányt, szeretni...

– Szeresd az öreganyádat! – Ágnes belepirul a kéréstlen partner vágakozó tekintetébe. Bosszúsan korholja magát, miért is fogadta el a felkérést. Mégse viszi rá a lelke, hogy faképnél hagyja az idegent. Nem akar feltűnést.

Nem is kell, jön Vince. Egyenesen hozzájuk lép, megérinti a katona karját.

– Mi van, komám? Megtetszett a menyasszonyom?

A katona bozontos szemöldöke felszalad egészen a homlokára. Egy kukkot se ért abból, amit Vince mond, hát csak néz.

– Szabad, komám? Megengeded, komám? – figurázik Vince széles mosollyal, szemernyi rosszindulat nélkül.

A katona kapiskálni kezdi, hogy lekérésről van szó. Tovább viszi Ágnest, csak úgy a válla fölött veti oda Vincénk a szót.

– Nyet.

Vince meghökken.

– Nye-et??

A katona mogorván megismételi:

– Nyet.

Vince nem hisz a fülének, rámered. Amaz állja a szúrós tekintetet, keményen visszanéz. Ágnes rémüldözik.

– Az én menyasszonyom, hé! Keress magadnak más lányt, ne üttesd meg magad!

Vincének esze ágában sincs, hogy üssön, csak éppen felemeli a kezét, hadonászik, magyaráz. A katona semmit sem ért, de látja a heves mozdulatokat, s ez neki elég. Eleresztli, ellöki magától Ágnest, tenyerét váratlanul a fiú arcára tapasztja. Szorítja, nyomja, nagyot taszít rajta. Vince megtántorodik, hátrál néhány lépést, szétzilálja a közelben táncoló párokat.

Ágnes felsikolt, körül a nép megrökönyödve figyel.

Vince türelmének fonala elpattan, felbőszülve ront neki a katonának. Ökle alulról fölfelé lendülve az állra sújt. A katona felhöröködik, széttárt karral a padlóra zuhan.

– Rohadt muszka! – bödül fel Vince. – Gyűrűs menyasszonyra fáj a fogad? A máséra? Az enyémmre?!

Ráül a katona mellére, jobbról-balról csattogósan pofozza.

Ágnes belekapaszkodik a megdühödött legénybe.

– Vince, ne csinálj bajt magadnak!...

– Eressz! Megölöm!

– Ne, ne! – sikítja Ágnes, és nem tágít. Vince megunja, visszakézből hatalmas pofont mér az arcára. Ágnes jajveszékelve elszalad, arcát az anyja ölébe fúrja.

Hirtelen tucatnyi kéz ragadja meg a katonákat, mozdulni se tudnak. A zene elhallgat, a cigányok ijedt kíváncsisággal ágaskodva lesnek a terem közepe felé.

A katonák dühösen kiáltoznak, szitkozódnak. Egyikük keze kiszabadul, és azonnal Máté Sanyi arcán csattan.

– Héjj, az anyád istenit!

Máté Sanyi orrából ömlik a vér. Nem törődik vele, visszaüt.

– Laposra, fiúk!

Elszabadul a pokol.

Két katona kitépi magát a karok közül. Sietve leoldják a derékszíjat, csapkodnak vele. A csillagos csat csúnya sebeket vés az arcokra.

Fegyverkeznek a legények is. Széklábbal, felszakított padlódeszkával ütik a katonákat, ahol csak érik.

A kavarodásban elszabadul a többi katona is. Egy közülük, a vöröshajú nekiszökik az ablaknak, átveti magát a párkányon, eltűnik a kinti sötétségben.

Vince megelégszik az ütlegetéssel. Feláll, rákiált a katonára:

– Tűnés! Ide ne told a képed még egyszer!

Amaz másképp gondolja. Az ingénél fogva lerántja Vincét a padlóra, most ő kerekedik felül. Két marokra fogja, szorítja iszonyú erővel a fiú torkát. Vince nekifeszíti a karját, letépi az egyik kezét. Már-már lefejtí nyakáról a másikat is, mikor a katona szabad bal kezében penge villan, lecsap a mellére. Vince feljajdul, aztán elernyed, mozdulatlanul fekszik a padlón.

– Úristen, megölte! – kiáltja valaki.

Senki nem hallja, senki nem figyel oda.

Az egész terem dühös hullámvás. Nincs erő, ami megállíthatná.

A katonák látják a túlerőt, lassan hátrálnak. Eljutnak az ajtóig, kime- nekülnek az udvarra, s onnan ki merre lát. A legények utánuk. A vöröshajúra öten támadnak rá. Kiszökik a jótékony félhomályból, lélekszakadva inal a tó felé. Utolérik, lenyomják a vízbe.

Az asszonyok, lányok sokasága már sehol. Szétrebbentek, hazafutottak. Jákó Borcsa szinte beesik a házukba.

– Édesapám, ölik a fiúkat!

Jákó Mihály felkönyököl az ágyban.

– Kicsodák?

– Mondom. Jaj, ha látná! Bacsó Vincét megszárták!

Jákó Mihály kiugrik az ágyból. Gatyaszárosan, meztláb trappol az udvarra. Hamar a villát!

Bacsó Vince a keresztfia.

Lefelé lohol az udvaron, mikor észreveszi: a kapu fél szárnya meg- mozdul, egy alak átesik rajta.

Katona!

Meglendíti a villát, fejbe vágja a köpűjével.

– Nesze, a keresztfiamért! Ez meg a lágerért!

A katona mukkanás nélkül nyúlik el a földön. Jákó Mihály harmadszor is ráemeli a villát, éssen arra, hogy beledöfje, ha mozdul. De nem moccan.

Ott hagyja, szalad az utcára. Egy csapat legénnyel fut össze.

– Mihály bátyám! Errefelé menekült. Nem látta?

– Láttam. Elintéztem. Hol a többi?

A legények összenéznek.

– Hol? Sehol. Elszaladtak. Nyúlcipőt kötöttek!

– Hagytátok! Rák hozzák az őrséget!

– Kaptak eleget, megemlegetik!

– Hát a keresztfiam?

A legények elhallgatnak. Nem tudják.
– Hol a keresztfiam! – bömböl Jákó Mihály.
Nekiindul, rohan bele a sötétségbe.
A klub ablakai sárgán világolnak.
Bent, a feldúlt, elnéptelenedett teremben Ágnes a vőlegénye mozdu-
latlan testére borulva zokog.
Csuklóján, a pici karórán alig múlt éjfél.

AZ ELSŐ KANYAR MÖGÖTT

1

Az ügyeletes tiszt asztalán megcsördült a telefon.

– Halló, belügyi osztály. Micsoda? Mondja hangosabban! Megtámadták a brigádvezetőt. Szilason, értem. Ledöntötték a lováról. A mezőn, hát persze. Eltört a karja. Két bordája is. Mondja a nevét! A nevét, a bejelentő nevét! Kardos Gábor bíró, világos. Idefigyeljen, Kardos elvtárs! Indulunk a helyszínre. Maga várjon az irodán, megértette? Hogyan? Semmit ne csináljon. Üljön és várjon!

2

Székely Gábor kakasszóra ébredt.

Nem moccan, csak a szemét nyitotta ki, azt is hiába. Sötét volt még, semmit sem látott. Feküdt, belebámulva a sötétségbe.

Odakint halkan cseperészett az eső. Gyöngye, szemező őszi eső. Az ereszről aláhulló vízcseppek csobogását túlharsogták a kakasok.

3

A két ember haptákban állt. A nyomozótiszt fölegyenesedett a hatalmas vezéri arckép alatt, szigorú szemmel fordult feléjük.

– Bejelentés Szilasról. Megverték a brigádvezetőt. Maguk ketten ki-mennek a helyszínre. A bíró az irodán vár. Vele együtt a tettes lakására mennek. Letartóztatják, idehozzák. Gyorsan, operatíván, megértették? Induljanak!

4

Székely Gábor felsrófolta a lámpa lángját, megnézte az órát.

Régi falóra volt, a számlapja egészen elfeketedett már, de jól szolgált. Mutatói egymást takarva nyilaztak a négyes és az ötös közt. Lejáró külön-ce alig arasznyira csüngött a földpadlótól.

Székely Gábor lefordította magáról a dunyhát, kimászott az ágyból, föl húzta az órát.

„Így – gondolta. – Az idő nem állhat meg.”

Ébredése óta ez volt az első gondolata. A második az, hogy nem fekszik vissza, úgyse tudna már elaludni.

Ám akkor megpillantotta felesége félmeztelen testét.

5

A Pobeda elhagyta a várost, mikor a fiatalabb nyomozó megszólalt.

– Főhadnagy elvtárs, maga érti ezt a népet? Beverik a vébéelnök ablakát, ez még semmi. De Nagyszántón megpofozzák a párttitkárt, a majoro-si elnökre baltával mennek rá, Tormáson Sztálin elvtársat szidalmazzák... Bolond ez a nép? Miért nem okul? Örülnének, hogy lyuk van a seggükön és szelel. Hát nem? Ez a szilasi marha is, lám. Nem volt jobb dolga? Összeverte a brigádvezetőt...

6

Az asszony a jobb oldalán feküdt, kombinéja felcsúszott a combok tövében barnálló bozótosig. Székely Gábor ereiben megpezsdült a vér. Megfeszült, szinte megpendült benne a vágó. Odabújt az asszonyhoz. Egyik kezével a párnára omló dús, jóillatú hajtincseket cirógatta, a másikkal útrakelt a fehér, meleg halmok közt. Az asszony felébredt. Szeméből egy pillanat alatt elszállt az álom. Rámosolygott az urára, magához ölelte a fölhevült férfitestet.

7

– Forrófejűek – mondta a főhadnagy. – Azok csinálják, a forrófejűek. A többség, nézze, fegyelmezetten dolgozik.

A fiatalabb nyomozó kinézett az ablakon.

Az országút mentén húzódó táblán éppen akkor fordultak dűlőre a lófogató ekék. Tucatnyi ekevason csillant meg bágyadtan az őszi délután fénye. Egy perc sem telt belé, a lovak újra beálltak, s az ekék elmerültek a földben.

A komor arcú férfiak egy kurta pillantásra méltatták csupán a tovarohanó fekete autót.

8

Odakint már világosodott az ég alja, a csendes eső is elállt, amikor az édes dulakodásban kimerülve, fáradtan elfeküdtek egymás mellett. Matild Gábor mellére hajtotta a fejét, eltűnődve nézelődött a földerengő fényben.

– Most biztosan teherbe estem – mondta.
Gábor beletörődve dörmögte:
– Akkor eggyel többen leszünk.

9

– Dolgoznak – mondta a fiatalabb. – De az arcuk, főhadnagy elvtárs, az arcuk! Akár a haramiáké. Ellenséges nép ez.

A főhadnagy megvetően mosolygott.

– Maga fél, őrmester. Maga fél ezektől az emberektől. Vallja be.

– Nem félek, főhadnagy elvtárs, csak nem értem őket. Megkapták a szovjethatalmat, ujjonganiuk kellene. De ezek? Mind úgy néz az emberre, mint akinek halottja van.

– Halottjuk? – mosolygott nagy lelki nyugalommal a főhadnagy. – Az van nekik. A múltjuk, őrmester. A földjeik, a jószágaik, ami már nem úgy az övék, mint régen. Úgy az övék, hogy mindenkié. Közös. Ezt siratják. Az én apám se örült huszonhétben, amikor aláírta a belépési nyilatkozatot. Érti már? Ezeknek most van huszonhét.

Az őrmester hosszan eltűnődött.

– Főhadnagy elvtárs – mondta –, nem egészen értem. Ha a múltjuk meghalt, akkor mi táplálja bennük a gyűlöletet? Hiszen ami nincs, annak a hatása is megszűnik. Nem így van?

A főhadnagy elnevette magát.

– Drága fiam, maga hamis nyomon jár. Eleve rossz a kiindulási pontja. Honnan veszi, hogy elfelejtették a múltjukat? Nem felejtették el! Ott van a tudatukban, és még sokáig ott lesz. Oszlik, lassan eltűnik, de amíg eltűnik, van és hat. Egyszerű ez.

10

Matild bosszúsan oldalba lökte az urát.

– Üss a szádra, hallod. Ezzel a kettővel is mennyi gond van. Mást ne mondjak: jön a tél, de ruházatuk nincsen. Palkónak szerencsére jó lesz a mackó, amit Istvánka kinőtt a nyáron, de cipő mind a kettőnek kell. Miből? Eladunk egy kis búzát? Így is alig van már. Kétszerre elviszed a malomba. Október, november, december. Miből sütök karácsonyra kalácsot? Ez a két fiú lépten-nyomon kéri a kenyeret. Ötöt sütöttem szombaton, most csütörtök, egy jó fél van belőle. Tegnap mérgemben azt mondtam nekik, nincs. Erre Istvánka kiállt a sarokra, ide az oszlop alá, ott kiabálta sírva: „Nincse-en ne-ekü-ünk ke-enyé-ér se-e.” Majd elsüllyedtem szégyenemben...

– Többé ne mondd, hogy nincs – mondta csendesen, elgondolkozva Gábor. – Amíg van, adjál nekik.

– Adok – sóhajtott Matild, – De ha végképp elfogy a lisztünk, akkor mi lesz? Sütök málét? Mindennap málét, neked is a táskába? Istenem, Istenem – sírta el magát –, de megvertél bennünket ezzel a nagy szegénységgel... Mit vétettünk, hogy így elveszejtetted, másnak adtad mindenünket!

Megreccsent az ágy.

– Ne sírj, az Istent se bánts – mondta Gábor. – Azt hiszed, az én lelkem nyugodt? Mikor látom, hogy a földünk, a jószágunk mindenki prédája! Őlni tudnék, Matild! De ládd, visszatartom, fékezem magam, állom a megpróbáltatást. A lágert is kibírtam. Kibírtam – és Isten hazasegített. Hányan odamaradtak örökre! Erre gondolj, Matild. Arra, hogy élünk. Ennél csak egy a fontosabb, hogy akarjunk is élni. Mitől félsz? Itt vagyok, veletek vagyok. Amíg a két kezemet fel bírom emelni, nem halunk éhen. Kiteremttem, előteremttem a családnak valót, akár a föld alól is!

Matild hüppögve szólt:

– Jó, Gábor... Kelek én is, odateszem a paszulyt főni. Este beáztattam...

Gábor csodálkozva nézett végig magán. Csak most vette észre, hogy miközben a feleségéhez beszélt, felöltözött.

11

A főhadnagy Kazbekre gyűjtött, a füstöt évődő somolygással az őrmester felé fújta.

– Büdös – fintorgott az őrmester. – Én aztán rá nem szoknék semmi pénzért. Fő az egészség!

– Az – hagyta rá a főhadnagy. – Meg a szépen, tökéletesen elvégzett munka. Mondja, maga mikor került az osztályunkra?

– Két hónapja, áthelyezéssel.

– Hányadik akciója ez a mostani?

– Sokadik, főhadnagy elvtárs.

– No – bólintott a főhadnagy elégedetten –, akkor bőven szerezhettek tapasztalatot.

– Persze – sietett önelégült válaszával az őrmester.

– Miért helyezték át hozzánk?

– Túlkapással vádoltak...

– Nofene! – a főhadnagy őszintén elcsodálkozott. – Magát?

– Engem bizony – nevetett az őrmester. Élvezte a helyzetet, azt, hogy meglepetéssel szolgált. – Főhadnagy elvtárs, nekem átkozottul türelmetlen

a természetem. Ha a delikvens makacskodik, netán ellenáll, nem sokat teke-tóriázok – odaszórok neki... Abban a hegyvidéki járásban tényleg minden-napos volt a balhé. Pedig ott a mi embereink élnek, úgy értem, szlávok.

A főhadnagy arca elmerevült.

– Szlávok vagy mások, a mi munkánkban teljesen mindegy. Ha osz-tályellenség, bilincset neki, hűvösre vele... Hanem azt mondja meg, az áthelyezés után türelmesebb lett a természete?

Az őrmester nem érzékelte a gúnyt. Fontoskodva magyarázta:

– Nemigen. Ilyen korban már nem változik az. Harmincéves vagyok, főhadnagy elvtárs.

– Igen? – a főhadnagy magasra emelte vastag szemöldökét. – Hát ide-figyeljen, őrmester! Harminc év ide, türelmetlenség oda – ebben az akci-óban maga azt teszi, csak azt, amire tőlem parancsot kap. Megértette?

– Igenis – szeppent meg az őrmester.

12

Gábor az őszi, kora reggeli szürkességben semmilyen jelét nem látta az életnek. A főlzalajtott, panaszosan nyikorgó kútostoron, embernyi ma-gasságban lassan, egyhangúan himbálódzott az ócska vödör. Az égbolton súlyos, már-már leszakadni kész felhőket görgötett az északi szél.

– Merre lesz a munka? – kérdezte Matild.

– Ha nem esik, búzát vetünk a Kákássoron. Messze van, nem jövök haza ebédre. Lökj a táskába valamit...

13

A Pobeda zötyögős bekötőútra fordult, irama lelassult.

– Közeledünk – mondta a főhadnagy. – Az a falu ott már Szilas.

Az őrmester izgatottan, mohón mustrálta a szélső házakat. A főhad-nagy végigsújtott rajta egy megvető tekintettel.

– Egyenesen a községházára! – utasította a sofőrt, és kényelmesen hátradőlt.

A hatalom szilasi háza az agykori paplakban volt. Kardos Gábor bíró a kőkerítés folytonosságát megszakító, vasból kovácsolt kiskapuban állt. Odabentről, az ablakból már korábban észrevette az autót, illendőnek tar-totta kijönni az érkezők elé.

– Befelé! – szólt rá gorombán a főhadnagy. Karjánál fogva tuszkolta fel az idős embert a lépcsőn. – Megkapta az utasítást, hogy odabent vár-jon, miért az utcán ácsorog!

Kenyér, szalonna, hagyma. Só. Megvolt az ebéd.

A többiek megsütötték, Gábor megette nyersen. A többiek még a tűz körül ültek, Gábor a feneké alá terített lajbin, az árokparton. Komoran, magába feledkezve.

– Gábor öcsém – vetette hátra a szót Balla Márton –, Gábor öcsém, te igen kedvetlen vagy máma. Mi a baj?

Gábor meghúzta a vállát.

– Semmi. Minden – mondta. Morogta.

– Ebből legyen okos az ember – csodálkozott az öreg.

Kis Baksa Menyhért fölegyenesedett a tűz mellett, bicskát markoló kezével a távoli falu felé bökött.

– Jön már...

Simon Sándor, a szilasi határ nagyobbik felének ura és parancsolója, más szóval: Simon elvtárs, az 1. sz. brigád vezetője.

Lóháton jött, pompás almásderes nyergében. Katonai lovaglónadrágot viselt, hasa lelógott a kápára.

– Emberek – mondta a nyereg magasából –, ne gatyázzanak azzal az ebéddel – ez a tábla estig be legyen vetve, különben kutyavilág lesz!

Az emberek hallgattak. Nagyon elfoglalták magukat az ebéd maradékával.

– Megértették?!

Gábor fülét fölsértette a harsogó hang. Felállt.

– Először is: jó napot – mondta. – Brigadéros úr – pottyantotta utána utálattal a szót.

Simon megbámulta az előtte álló embert.

– Mi van? – hörrent rá.

Az emberek elértették azonnal Gábor gondolatát. Befelé mosolyogva, sunyítva várták a fejleményeket.

Amikor Simon is megértette a célzást, nagy haragra gerjedt.

– Engem leckéztetsz! – dörgött a hangja, villogott a szemefehérje. – Tisztességre tanítlak én téged! – rövid nyelvű ostorával lecsapta Gábor fejéről a kalapot. – Ha köszönni akarsz, vedd le a tökfedődet!

Hosszan, messzehangzóan hahotázott.

Gábor fölvette, visszatette fejére a kalapját.

Simon újra lecsapta.

Gábor fölvette megint. A keze nem, a lelke megremegett.

– Úr vagy, Simon Sándor, nagy úr – mondta csendesesen. – De nagyobb úr nálad az Isten. Elveszejtí a te nagy hatalmat, mert nem érdemled azt. Jönnél te még hozzám napszámba!

– Szeretnéd, mi? Csakhogy annak a világnak vége. Szilason én vagyok az isten!

– Az – bólintott Gábor. – Mert az van, amit akarsz. Csak szólsz, és már befordul udvarodra a terménnyel megrakott szekér. Az neked nem számít, hogy a magunkfajtának alig jut. Hogy az én feleségem már most emészti magát, miből süssön kenyeret, karácsonyra kalácsot!

– Kalács! – dühöngött Simon. – Kalács kéne nektek, puha, foszlós kalács! Mind a régi világban, ugye? Csakhogy előbb a kenyeret kell kiérdemelni. De ti azt se! Te is csak a napot lopod, az anyád úristenit!

– Anyám meghalt, anyámat ne bánts, Simon, mert megbánod!

– Fenyegetsz? Fenyegetni mersz?! – fuldoklott Simon. – Még te fenyegetsz engem? Hát mi vagy te! Nesze! – és rácsapott az ostorral Gábor arcára.

Egy pillanat műve volt. Gábor felbódult, előre rohant. Megragadta Simon vastag karját, egy rántással lefordította lováról a kövér embert. Nagyot zuhant a nehéz test, valami reccsent, de Gábor már nem látott, nem hallott semmit, ütötte-rúgta a földön fekvő embert.

Aztán a vállára csapta lajbiját, elindult a falu irányában.

15

A főhadnagy tollat, papírt tett az asztalra.

– Na, halljuk, mi történt maguknál!

Kardos Gábor elmondta. A főhadnagy buzgón jegyzetelt. Az egész oldalt teleírta.

– Ennyi?

– Nem elég? – kérdezett vissza Kardos Gábor.

– De, elég. Írja alá!

Kardos aláírta.

– Jó, mehetünk – a főhadnagy elrakta a papirost. – Mondja, elvtárs: kiféle-miféle az az ember?

Kardos lehajtotta a fejét.

– Sógorféle... A mostohahúgom ura.

A főhadnagy nem értette.

– Azelőtt húszholdas gazda volt – bökte ki Kardos.

– Á, kulák! Na jöjjön, mutassa meg, hol lakik!

16

Gábor arcán égett a hosszú, vörös csík.

Akárhányszor mozdult a keze, érintéssel csillapítani a tüzet, visszajettette, nem nyúlt a sebéhez.

Botladozva, sietve haladt el a töretlen kukoricatábla mellett. Folyvást ugyanaz a gondolat tépte-marcangolta elméjét: „Istenem, mit tettem! Egy pillanatra hagytál el engem, máris mire vetemedtem. Tetéztem a bajt. Bocsáss meg bűnös lelkemnek!”

Amikor azonban felrémlt előtte a gyűlöletesen villogó szempár, és a könnyebben viselhető testi mellett beléhasított a lelki fájdalom is, biztosan tudta: újra nekimenne Simonnak.

A falu alatt balra tért, átvágott a kerteken.

17

Negyedórát sem töltöttek el a bíró szobájában, ám ennyi elég volt ahhoz, hogy szétszaladjon a hír: fekete autó áll a paplak előtt. Ki másért, Székely Gáborért jött!

Nagyobbrészt asszonyok leskelődtek a kiskapukban. Borzongva, kötényük szegélyét az ajkukhoz szorítva sugdolóztak. Itt-ott komor férfiarcok is rámeredtek az autóra.

Kardos Gábor úgy érezte magát az első ülésen – ahová a főhadnagy ültette –, mintha közszemlére tették volna. Nem állta a falubeliek rátapadó tekintetét, kitartóan az üres, teljesen elnéptelenedett utat nézte. Magában, hosszan, istenkísértően káromkodott. Eltökélte, hogy az első adandó alkalommal leteszi a hivatalt.

Az elhaladó autó nyomán az asszonyok előmerészkedtek a kapuk mögül, csoportokba verődtek. Mikor az autó befordult a Kis Görbe utcába, csapatosan megindultak arrafelé, szemükben a borzalom, a riadalom ősi, szívet szorongató áhítatával.

18

Matild otthon volt. A kertből felcsörtető urát meglátva elejtette a lavórt.

– Gá-á-ábor, mi történt!

– Hallgass!

Gábor csak ennyit mondott, és Matild megértette, nagy a baj. Kezét a mellére szorítva besietett ura után a házba.

– Verekedtél! Miért?

Gábor levetette magát a kiságyra. Nézte az asszonyt.

– Mondjad már! Kivel?

Gábor megmondta. Matild átkulcsolta kezét a fején.

– Én édes Istenem!

Sokáig, jajszóval sírt. Fejkendője lecsúszott, azzal itatta fel a könnyeit.

– Mi lesz velünk?!

Gábor hallgatott.

Kardos lépett be az ajtón.

– A keserves istenedet! – támadt neki Gábornak. – Tudod, mit tettél?

Gábor nem mozdult.

– Tudom – mondta.

– Azt is tudod, hogy nekem kötelességem jelentést adni a hatóságoknak?

Ezt is tudod??

– Azt is.

– De ember, hát elvisznek! Még egy éve sincs, hogy hazajöttél, és megint elvisznek!

Gábor melléből kiszakadt egy sóhaj.

– Figyelj ide – Kardos körülnézett a konyhában, lehalkította a hangját.

– Azt mondom, tűnj el valahova. Amíg én a jelentést megteszem – meg kell tennem, a keserves istenit! –, és a nyomozók kijönnek, addig elrejtőzhetsz. Hogy hova, ne tudjak róla én se, senki más se. Csak Matild. Na!

Gábor meg se moccant.

– Sógor! – szólt rá erőlyesen Kardos.

– Gábor! – kérlelte Matild.

Gábor azonban csak a fejét ingatta, hogy nem.

19

A Kis Görbe utcában kilenc ház állt. A Székely Gáboré rögtön az első kanyar mögött.

A fekete autó megállt előtte.

Végig az utcán és a kerítések mentén síró, szörnyülködő asszonyok.

Kardos ment elől, ő nyitotta ki a kiskaput. Szorosan mögötte a főhadnagy, leghátul az őrmester.

Odafent, a ház előtti kiskert bejáratánál az őrmester lemaradt, szemmel tartotta az utcára néző két ablakot.

Parancs szerint.

KILENC KISEGÉR

A gépállomás bejárata előtt ingerülten morgó, fel-felröfögő láncotalpas várakozik.

A kapuőr kelletlenül feltápászkodik a kolhozirodából kiselejtezett, tavaszi derűs délelőttökön azonban ücsörgésre kiválóan alkalmas párnázott székről. Odacammog, leakasztja a láncot, kitárja a kapu két szárnyát.

A nehéz gép meglódul, fülsiketítően dübörögve elhúz az őrház mellett, csikorogva balra fordul, megáll a klubszoba közelében. A leereszkedő ekevasak megcsillannak, szinte tündökölnek a napsütésben. Egy pillanatra fölerősödik a motorzaj, aztán hirtelen elnémul.

Kovács Balázs kiszáll a fülkéből, fájós derekát tapogatva odakiált az őrnék:

– Ne zárja be – jönnek a többiek is!

Az őr nagy szemeket mereszt:

– Miféle többiek?

– Hát a láncosok, mind.

– Mi a nyavalyának jönnének? Megint csak hülyéskedsz! – méltatlankodik az öregember.

Behajtja a kaput, visszaakasztja a láncot.

Elhelyezkedik a széken, előveszi a pipáját, de nem érkezik megtönni, mert újabb T-74-es dübörög a kapu elé.

– Mi az isten van veletek máma? Egy percre se hagyjátok nyugton az embert! – zsörtölődik értetlenül.

– Megmondtam – nevet Balázs.

– Csakugyan jön a többi is?

– Nem hallja? – Balázs a mezei út felé int, amerről erősödő zakatolás hallatszik.

Az őr fülel, csodálkozik.

– Jó isten, csakugyan jön. Nem is egy. De hát miért? Mind egyszerre romlott el?

Balázs szája széle, hangja megkeményedik:

– Nem. Más baj van.

– Komoly lehet a dolog, ha miatta abbahagytátok a munkát. A legnagyobb dologidőben! Majd ad nektek az elnök, ha megtudja!

Balázs nem válaszol. A kúthoz megy, vizet pumpál, iszik.

A gépállomás udvarára félórán belül begördül az utolsó, a kilencedik lánctalpas is. Vezetőik csoportba verődnek a Balázs gépe mellett, komoran tanakodnak.

A műhelymunkások kilesnek az ajtókon, az ablakokon. Álmélkodnak, gúnyolódnak.

A műhelyvezető kilép a klubszobából, ami az irodája is egyben. Balázs odamegy hozzá.

– Légy szíves... Csengess be az irodára, hívd ide az elnököt.

Amaz felfortyan.

– Még mit nem?! Hogy engem is leszidjon miattatok? Egyétek meg, amit főztetek, én nem kérek belőle!

Balázs tagbaszakadt, bivalyerős férfi. Ha akarná, egy ujjal leteríthetné a cingár műhelyvezetőt. A nagydarab emberben azonban igencsak türelmes természet lakozik. A váratlan és durva elutasítás felhőt borít ugyan a homlokára, de csak ennyit mond:

– Jól van. Ha nem, hát nem. Az én kezemből se esik ki a kagyló.

Hátat fordít, megindul az őrház felé, ahol a gépállomás egyetlen telefonkészülékét elhelyezték.

Szűcs Feri, a gépkezelők brigádvezetője éppen akkor érkezik. Le se száll az oldalkocsis motorkerékpárról, csak lefékez az őrház előtt, hátrahagyja a bukósisak rostélyát.

– Hát ti? Mit kerestek itt?!

Balázs elmondja.

– Azt a boldogságos isteneteket, mi ütött belétek! – kulcsolja kezét a fejére Szűcs Feri. – Hogy kerüljek az elnök szeme elé ezek után? Miért csináljátok ezt velem? Hát nem mindent elkövettem eddig is, hogy nektek jó legyen? Ez a köszönet?! Leveszitek a fejemet!

Leszáll a nyeregéből, egyenként rimánkodik a mogorván toporgó kilenc embernek:

– Jóska! Gyuszi! Pista, Karcsi! Laci, Berti, András, Imi! Balázs! Szépen kérlek, ne csináljatok fesztivált – menjete vissza dolgozni!

Béres Jóska fölemeli a mutatóujját:

– Innen addig sehova, amíg nem beszéltünk az elnökkel.

– Annyira hiányzik a lebaszás? Mert ebből csak az lesz, mi más lehetne! Inkább menjete dolgozni!

Az emberek hallgatnak.

– Nem mentek?

– Nem – mondja határozottan Balázs.

Szűcs Feri megereszt egy káromkodást. Hamarjában azt sem tudja, mihez kezdjen. Végül visszaül a motor nyergébe.

– Akkor megyek én. Idehívom az elnököt, ha annyira akarjátok. Csak aztán magatokra vessetek!

Dühösen felbődül a motor, elviharzik. Pista utána kiáltja:

– Itt várunk – igyekezzetek!

Sóhaj Laci a legfiatalabb gépkezelő. Szétlapult cigarettásdobozt húz elő a zsebéből, körbekínálja. Balázs látja, remegő kézzel.

– Félsz?

– Egy kicsit... izgulok – vallja be a fiú szégyenkezve.

– Ti is? – fürkészi Balázs a többiek arcát.

Ketten restelkedve lehajtják a fejüket. Katona Berti és Lovász András. Balázsnak nehezőre esik a szó, de kimondja:

– Még nem késő, kihajthattok...

Berti felkapja a fejét:

– Nem vagyunk annyira gyávák! Végigcsináljuk. Igaz, András?

– Ha már elkezdtek...

– Ez a beszéd! – mosolyog elégedetten Balázs.

Negyedóra múlva befut az elnöki terepjáró. Szorosan a nyomában Szűcs Feri motorkerékpárja, amelynek oldalkocsijából köpcös, vasgyúró formájú fiatalember száll ki. A gépkezelők számfejtője.

Mind bemennek a klubszobába. Az elnök utasításszerű, érlyes hangja:

– Üljenek le!

Ő állva marad az asztal mögött. Szigorúan, de érdeklődően beszél:

– A brigádvezetőjük jelezte, bizonyos problémák merültek fel. Mi a konkrét panaszuk?

Mindenki hallgat.

Szűcs Feri gúnyosan kifakad:

– Na! Megkukultatok? Lapultok, mint egerek a macska előtt. Kilenc kisegér!

Megreccsen egy szék. Balázs feláll, leakasztja a falra kifüggesztett bérlistát, kiteríti az asztalra.

– Erről van szó.

Az elnök fennhangon olvassa:

– Barta István 287, Katona Bertalan 276, Kovács Balázs 364. Kerekes Gyula 337 rubel... Szép fizetés ez mind – mi a bajuk vele?

Balázs leül, a számfejtőhöz fordul:

– Mondd el, Béci.

A fiatalember lámpalázasan, akadozva szólal meg, aztán felbátorodik.

– ... ugyanúgy csináltam, ahogy máskor. Összesítettem a leadott menetlevelek adatait, besoroztam stb. Az eredmény engem is meglepett. Ilyen nagy összegű munkabérekkel még nem volt dolgom. Tévedésre gyanakodtam, ezért ellenőriztem az adatokat, a brigádvezetők aláírásait, a számításokat. Az eredmény nem változott. Mit tehettem volna? Aláírtam a nyilván tartó lapokat és odaadtam Szűcs elvtársnak is aláírásra. Fél napig ültünk ennél az asztalnál, mert ő is megvizsgált minden beírást. Végül aláírta az egészet. Még aznap elvittem a paksamétát a közgazdászokhoz, náluk volt másfél napig. Sokallták a gépkezelők fizetését. Hiába hivatkoztam a brigádvezetők, köztük a Szűcs elvtárs aláírására is, azt mondták: ez nem tiszta ügy, valahol csalás van a dologban. Nem hagyták jóvá, pedig szoltam, hogy a bérlistát már kifüggesztettem, az emberek tudják a fizetésüket, itt már semmit sem lehet visszacsinálni; különben sincs ok a fizetések megcsönkítésére. Erre azt felelték, az ő jóváhagyásuk nélkül nem kellett volna közszemlére tenni a listát. Azt is mondták, a következményekért én leszek a felelős. Jól kiveszekedünk magunkat. Aztán eljöttem ide, Balázs bátyámat éppen itt találtam, hát elmondtam neki, mi a helyzet. Nem akarta elhinni. Mikor megértette, hogy komolyan beszélek, felháborodott. Olyat tett, amit énelőttem még soha: káromkodott... Ennyit tudok mondani.

Leül, megtöröli izzadt homlokát.

A kilenc gépkezelő higgadtan, mocorgás nélkül várja a fejleményeket. Az elnök szigorú tekintete nem rájuk, a számfejtőre sújt:

– Főris elvtárs, maga hibát követett el! Szabály, hogy a fizetés csak akkor fizetés, ha azt a közgazdászok jóváhagyják. Maga ezt a szabályt megsértette, és ezért fegyelmit kap!

Béci vállat von.

Balázs alatt ismét megnyikordul a szék.

– Nem kell sietni azzal a fegyelmmel. Inkább jutalmat érdemel a fiú, mert érti a munkáját, megcsinálja becsületesen, szorgalmasan. Nem úgy, mint az elődje. Halottakról jól vagy semmit, tudom én azt, de hát mindenki tudja, így igaz: az öreg Ferenc mindig is szívesebben foglalkozott a pohár borokkal, mint a papírmunkával. Aztán ahogy esett, úgy püffent: kapkodva összecsapta az egészet. Szidtuk épp eleget. Mióta Béci csinálja, egészen más a helyzet. Tisztességesen felszámolja a fizetésünket...

– Túlfogyasztásunk sincs azóta! – vág közbe Béres Jóska.

– ... nincs bizony – veszi vissza a szót Balázs –, de maradjunk a fizetésnél. Hogy van az, hogy olyanok hagyják jóvá, vagyis kifogásolják, akiknek fogalmunk sincs arról, mennyi munka van mögötte? Mert a közgazdászokat én még soha nem láttam a mezőn! Ülnek az irodában, a hasukra csapva döntik el, mennyi lehet a fizetés? Hát miféle eljárás ez? Én nem éltem a régi világban, de apámtól tudom: a bérlő vagy a gazda mindig köztökös nélkül kifizette az előre kialakított napszámot. Nem azt nézte, hogy sok-e, hanem azt, hogy az emberek másnap is neki, az ő földjén dolgozzanak, és lehetőleg jó kedvvel. Úgy látszik, a mi vezetőségünk másképp gondolja...

Az elnök félbeszakítja:

– Hogy ki kapjon fegyelmet és ki nem, azt a vezetőség dönti el, nem maguk. Rendnek kell lenni! Maga pedig, Kovács elvtárs, ne példálódzon a régi világgal. Talán nincs megelégedve a szovjet rendszerrel?

Sokat sejtetően elhallgat, aztán folytatja:

– Úgy látom, maga itt a hangadó. Maga szervezte a sztrájkot, ugye?

Katona Berti felfortyan:

– Balázs nem szervezett semmit! Mind elégedetlenek vagyunk! Igaz, fiúk? Helyeslő moraj. Mind a kilencen felállnak, komor tekintettel méregetik az elnököt.

– Azzal csak tisztában vannak, hogy nálunk nincs helye semmiféle sztrájkoknak! Ez alapjában véve jogellenes!

Balázs csak az utolsó szavakra reagál:

– Az lehet. De az is, hogy a megszolgált fizetésünket nem akarják elismerni!

Az elnök elgondolkodik, aztán meglöbögatja a bérlistát.

– Kivizsgáljuk az ügyet, megígérem. Most pedig menjenek dolgozni. Senki nem mozdul.

– Nem akarnak dolgozni?! – kiáltja az elnök ingerülten.

Kerekes Gyszi válaszol:

– Akarunk, de nem így. Nem nyugszunk bele a fizetésünk megcsonkításába. Magát azért hívtuk ide, hogy ezt megmondjuk és a segítségét kérjük. Adjon fegyelmet a közgazdászoknak!

– Most mondtam: kivizsgáljuk az ügyet!

– Nem vizsgálták még eleget? Értse meg: vizsgálattal vagy anélkül, de teljes egészében meg akarjuk kapni a fizetésünket!

Az elnök rácsapja tenyerét a listára:

– Öt olyan összeget is látok itten, ami jóval több a saját fizetésemnél! Erre még nem volt példa!

Szűcs Feri megembereli magát, közbeszól:

– Arra se, hogy a fiúk három hét alatt felszántsák a fél határt...

– Ez az! – Balázs hálás tekintettel nyugtázza Szűcs Feri szavait. – Tessék csak emlékezni, mit mondott nekünk a hónap elején. Azt mondta: gyürkőzünk neki a munkának, mert szorít az idő, rajtunk múlik minden. Azt is mondta, a fizetéssel ne törődjünk, amit megkeresünk, az a miénk, még prémiumot is kapunk!

Az elnök leül, Balázs folytatja:

– Mi szót fogadtunk. Éjjel-nappal dolgoztunk! Kész csoda, hogy a gépek kibírták komolyabb törés nélkül. Mi is kibírtuk, pedig az éjszakai munka után bizony szédelegve, holtfáradtan estünk az ágyba. Arról nem beszélve, hogy amíg éjjel dolgoztunk, mások – maga is! – otthon, az asszony görbéjébe húzódva heverészték. Hát mondja meg őszintén: ezek után is, maga is sokallja a fizetésünket? A kifogások meg a vizsgálódás helyett nem inkább köszönet és jutalom járna nekünk, ahogy annak idején megígérte?!

Béci csillogó szemmel élvezti a szemrehányó beszédet. Szűcs Feri is bólogat.

Az elnök kifakult hangon, csendesen mondja:

– Ez igaz. Nem tagadom meg az ígéretemet. Abban a helyzetben nem tehettem mást, biztatnom kellett magukat. De ilyen nagy összegekre nem számítottam! Még ha ott is van mögöttük a sok elvégzett munka – a gazdaság kasszája üres! A munkabért is csak hitelből tudjuk kifizetni. Értik már? Ebből a szempontból nézve teljesen érthető a közzgazdászok eljárása. Nekünk nem szabad fizetés fejében ilyen nagy pénzeket kiadni. Nem szabad és nem is tudjuk kiadni. Sajnos!

Lovász András ülve is kimagaslik a kilenc ember közül, hát még most, főlegyenesedve:

– Más szóval: a kolhoz megbukott...És mi ezzel érjük be!

Barta István is kimondja, mit gondol:

– Azt kell kivizsgálni, miért nincs pénze a kolhozoknak, nem minket macerálni!

Sidó Károly mély basszushangja is felbúg:

– Nincs itt miről beszélni. Mindig is tudtuk, most a saját bőrünkön tapasztaljuk: amelyik ló hús, azt ütik

Bakó Imi ültében hajítja a szót:

– Ott a traktorom, üljön rá maga, és hajtsa... Én itt hagyom ezt a kolhozot!

– Én is! – bátorodik fel Sóhaj Laci.

Az elnök széttárja a karját.

– Nem akarják megérteni? Ha ezt a pénzt kifizetnénk maguknak, akkor a kerekések lázadnának fel, ők is követelőznének. Ha a láncosoknak megadtuk, adjuk meg nekik is – ezt mondanák. Fogják már fel, hogy a lehetetlent követelik! Nem növelhetjük tovább a gazdaság adósságát...

Balázs karját a mellén összefonva ül. Unja a magyarázkodást, megszakítja:

– Azt az adósságot nem mi csináltuk. Feleljen érte, aki csinálta!

Az elnök egyre idegesebb. Már gesztikulálva beszél:

– De hát maguk eleve rossz módszert választottak. Muszáj volt sztrájkot kezdeni? Miért nem egyenesen hozzám jöttetek?!

Lovász András elneveti magát:

– Hajtottuk volna gépeket az iroda elé?

– Dehogy. Egyszerűen megbízhattak volna valakit, hogy adja elő a panaszukat. Ehelyett sztrájkot szerveztek. Ha a járásban megtudják, megnézhetem magamat, az biztos... Hagyják abba ezt az egészet, menjenek dolgozni!

Balázs hátradől a székén, higgadtan mondja:

– Száz szónak is egy a vége: jelentse ki, hogy hiánytalanul megkapjuk a fizetésünket – és már itt se vagyunk...

Feszült csend, szék se reccsen.

Az elnök feje a két tenyere közt. A listát mustrálva hosszan elgondolkozik, végül felsóhajt.

– Rendben... Megkapják a teljes fizetésüket. Valahogy megoldjuk. A jutalmat is...

A kilenc ember összenéz. Nem hisznek a fülüknek.

– Szóval: megkapjuk? – kérdezi mindannyiuk nevében Balázs.

– Megmondtam – dűnyögi fáradtan az elnök. Aztán emelt hangon hozzáteszi: – De most már én mondom: addig nem megyek el innen, amíg ki nem hajtanak az udvarról!

Szícs Feri talpra ugrik.

– Hallottátok? Indulás a mezőre!

A biztatás felesleges. Felzúgnak a gépek, kisorjáznak a kapun. Utolsóként Balázs hajt ki, őt megállítja az ór.

– Na! Megkaptátok a magatokét, mi? – kérdezi babsalygó kárörömmel.

Balázs rákacag a fülkéből:

– Meg bizony, öreg! Külön prémiumot is hozzá!

Meghúzza az indítókart, tovább hajt.

Az ór hosszan, álmélkodva bámul utána. A mellette elsuhanó elnöki terepjárót későn veszi észre, így a tiszteletteljes kalapemelést ezúttal elmulasztja.

ANTI-K LELET

1

A kiszáradt, megrepedezett patakmeder észak-dél irányban, a főútcával párhuzamosan, teljes hosszában szeli át a falut. A szélső házak után kelet felé kanyarodva faképnél hagyja a nyugatnak forduló makadámutat.

Elsekélyesedése évek óta sok bosszúsággal jár, különösen huzamosabb őszi és tavaszi esőzések idején, amikor a megáradt, szélesen terpeszkedő víztömeg beszökik a kertekbe és a házak fundamentumát nyaldossa. Ilyenkor egyik panaszos a másiknak adja a kilincset az előljáróságón.

A falu sete-sután megválasztott első emberei végül is elszánják magukat a döntésre: megtisztítani és egyúttal kimélyíteni a medret, legyen a vizeknek szabad lefolyása.

Már két hete folyik a munka. A frissen megtisztított mederszakasz igazán szépen mutat, a helybeli atyafiakból verbuválódott kubikosok gondos munkáját dicséri.

2

Mócsi Pál nagydarab ember, az a fajta, akinek a mozgása ugyan nem lomha, de ingerlően nyugodt, kimért tempójú; egyetlen felesleges mozdulatot nem tesz. Ráhelyezi ásója élét a talajra, bakancsával ráhág, lehasít egy megfelelő darabot, a szerszám nyelét kissé hátradönti, felemeli a földet, odadobja a magasodó partra, majd kezdi előlről, ugyanúgy. Ő az utolsó ásó: mögötte és az ásójáról lemorzsolódó omladékot lapátoló Csá-kány Béni után már a tiszta, új mederfenék marad.

Mócsi nagyon elégedett. Az előtte dolgozó ásósok eltávolítják a felső rétegekben lépten-nyomon megtalált, valamikor a patakba dobált rossz fazekak, cserépedények és egyéb hasznavehetetlen holmik maradványait. Az ő ásója vígan, könnyedén hasít a talajba, pedig nem leülepedett iszapos hordalékot, hanem – érezni azt! – eredeti, emberi kézzel eddig nemigen háborgatott anyaföldet forgat vele. Elégedettségébe büszkeség vegyül: prima, békebeli rugós ásó az övé!

Csákány Béni fürge kis ember, s mint általában az ilyenek, felettebb szemfüles, ráadásul nagy mestere az évődésnek. Érzékelve és elunva a Mózsiból áradó nagy-nagy lelki nyugalmat, folyvást azon töri a fejét, hogyan tudná kibillenteni társát abból a fenenyagy nyugodtságból. Eszébe jut Mózsi közismerten fukar természete, s máris kirukkol az ötlettel:

– Palikám, igyunk egy pohár bort. Özvegy Deákné mostanában kezdett meg egy új hordót. Ittam belőle, fasza bor!

Mózsi hallgat. Idő kell hozzá, hogy lassan forgó esze gyanút fogjon. Akkor megáll, rátenyerel az ásó nyelére, az állát is odahelyezve dörmögi:

– Na. Benne vagyok. Ha fizeted.

Csákány Béni széttárja a karját.

– Én? Arra gondoltam, hogy te...

– Nana. Akkor csöszd meg a te Deáknédát, rám ne számíts.

Csákány Béni villámgyors fordulattal taktikát változtat.

– Ejnye, Palikám! Úgy teszel, mintha te nem szívesen bújnál a lába közé!

– Kell a faszomnak! – zárja le a szóváltást somolygós-mogorván Mózsi.

Csákány Béni párszor nekiveselkedik még, de a cimbora egykedvű nyugalmat ezúttal nem sikerül szétzilálnia. Beletörődik, ő is szótlánul lapátolja a földet.

– Hogy az a magasságos...!

A dühös kifakadás Mózsitól ered, akinek ásóján teljesen váratlanul csorba esik.

Nemcsak büszke rá, félti is a szerszámot, hát dohogva tapogatja az élet: nagyon kicsorbult-e?

Nem veszi észre, hogy a lehulló morzsalékföld közt kerekded, sárga fémdarabok csillognak.

Annál inkább Csákány Béni.

– Atyaisten! – mered a szeme hitetlenkedve.

– Mit bámulsz! – morog Mózsi. – Nem láttál még ilyet?

– Milyet... Ilyet... Nem bizony! – Csákány Béni kigúvadt szemének tekintete Mózsi lába elé tapad.

– Atyaisten! – motyogja ismét megbabonázva.

Hirtelen elhajtja a lapátot. Letérdel, kinyújtja kezét a csillogás felé.

Mózsi csak ekkor ejti tekintetét a földre. Messzehangzó bikahangon felbődül:

– Kincs! Elrejtett kincs. Magasságos Isten, kincset leltem!

A kubikosok némelyike, a fürgébbje azonnal odaveti magát: túrják, morzsolják a földet, kapkodják a kifogatott érmeket.

Az idősebbek távolabb állnak, mondván: ugratás az egész.

Csákány Béni mintha apróra zsugorodott, felkelő Napot tartana fel-emelt kezében. Lelkesen mutatja és mondja:

– Pénz. Aranypénz!

Kutakodik tovább, tömi a zsebét.

Ekkor már mindenki ott nyüzsög Mózsi lába alatt. Tucatnyi ásó döfködi a földet, mohó kezek kaparásznak a rögök között.

– Félre! – forgolódik szitkozódva Mózsi. – Félre innen, az anyátok istenit! Én találtam, és ki mit lel, azé!

Senki nem hallgat rá.

– Nem halljátok? Kuss innen! Mind az enyém!

Csákány Béni ráförmed:

– Marha! Ne csődítsd ide az egész falut, inkább tömd meg te is a zsebed!

– De mi-índ ne-eke-em já-ár! – bömböl Mózsi.

A sokaságtól hozzáférni sem tud az érmékhez, hát iszonyú harag lobban a szemében: magasra emeli az ásót és lesújt vele.

Csákány Béni egyetlen kurta nyikkanással nyúlik el a földön. Mozdulatlanná bénul; csak a lába remeg pár pillanatig, mint a békáé, mikor vásott kölykök suhogó fűzfavesszővel agyoncsapják a vízparton.

5

A hír – kincset leltek a kubikosok, egymást ölik érte! – hamar szétszalad a faluban. Tódul a nép. Körülállják a helyszínt, ámuldoznak és szörnyülködnek.

Csákány Béni mozdulatlan teste elriasztja őket attól, hogy szintén nekiessenek a kincskeresésnek.

Dermedten állnak a kubikosok is. Hol a vízszintesen heverő, furcsán megnyúlt testet, hol Mózsit nézve, aki vérben forgó szemmel, zihálva magyarázkodik:

– Én... Megmondtam, hogy kussoljatok... Ki mit lel, az övé... Nem megmondtam?! De ti... Magasságos Isten, miért én vagyok a hibás?

A kubikosok elhúzódnak tőle. Mózsi körül egészen tágas térség kerekedik. Magára maradva a nagyfajú ember még inkább kétségbeesetten, épp úgy áll a hasmánt fekvő Csákány Béni vérző fejénél, akár egy remegő fejfa.

Először a gyorsmentőkocsi érkezik nagy vijjogással. Két fehérköpenyes futva hozza a hordágyat, utánuk szemüveges orvosnő lohol. Csákány Béni testét a hátára fordítják, a nő föléje hajol, a csuklóját fogja, a fejébet mustrálja.

Sokáig, percekig keresi az életet, de nem találja. Feláll, sóhajt.

Mózsai elernyedő kezéből abban a pillanatban kicsúszik az ásó, halk zörejjel eldől.

A kékruhás rendőrök ötven vannak. Szemrevételezik a hullát, lefényképezik, kérdezősködnek, jegyzetelnek. A kubikosok zsebeit kiforgattatják, az aranypénzeket gondosan megszámlolva az özvegy Deáknétól kapott tarisznyába csurgatják. Alaposan megvizsgálják a terepet is, de a kifordított, törött, furcsa alakú cserépedényben és körülötte már nem találnak semmit.

Közrefogják, megbilincselik Mózsit, betuszkolják a terepjáróba és elhajtanak.

A mentőkocsi dolgvégezetlenül iramodik utána.

A tömeg marad, egyre hangosabban morajlik.

A kubikosok külön csoportosulnak, elhárítják a faggatódzó falubelieket. Csendesen beszélgetnek egymás közt.

– Tudhattuk volna előre, hogy elátkozott kincs... – dünyyögi Szarka Ignác.

– Az bizony – hagyja rá Gerzsényi János.

– Szegény Béni elpusztult miatta, mégse lett a miénk! – méltatlankodik Balázs Ferenc. – Kiment a szerencsénk hegyesre!

– Ez a Pali! – emeli fel a hangját Gerzsényi. – Ki gondolta volna, hogy ölni képes? Megtette! Most majd ráncigálnak bennünket tanúskodni! Mennyi harag lesz ebből...

– Nem megyek sehova – jelenti ki Virág András. – Én csak annyit láttam, hogy a Béni kinyúlt – azt meg már elmondtam a rendőröknek.

– Így van – emeli a mutatóujját Gerzsényi. – Magam is csak ennyit láttam.

– Mi is! – bólogatnak a többiek.

Az órák múlva lassan szétszéledő tömegben kalapos öregember zúgolódik hevesen:

– Tudjátok jól: sok földet és országot ismerek. Az idegenlégijóval annak idején Afrikát is megjártam! És azt mondom nektek, én már láttam ilyet: ez antik lelet vót! Ami azt jelenti, hogy ősrégi, mostani pénzben milliókat érő kincs, aminek múzejumban a helye. Aki ilyet tanál, be kell szolgáltatnia az államnak. Erre törvény van minden országban. Cserébe valami jutalomszázalékot kap...

Megszakítja a monológját, de csak azért, hogy mély lélegzetet vegyen és szemrehányóan folytathassa:

– De ezek? Nem érték be ennyivel. Mindegyik magának akarta az összeset, hát persze, hogy összevesztek rajta. Pedig ha észnél vannak, jut is meg marad is alapon valamennyit elcsaklizhatnak belőle. De így... Emberhalál történt – semmiért...

Az emberek se szóval, se odapillantással nem reagálnak. Némák, mint a kisgyerek, mikor akaratlanul rosszat cselekszik. Csak gondolkoznak, emlékeznek.

A tarisznyába rakott, elkobzott kincsre, Csákány Béni holttestére. Mózsai Pálra is, akiről álmukban sem hitték volna, gyilkos ösztön lakozik benne.

– Antik lelet! – hajtogatja makacsul a kalapos öregember.

ALMA A FÁJÁTÓL

Kovács Andrásnál különbül senki az unokáját nem szereti Szilason.

Egyetlen egy unokával örvendeztette meg a sors, de az fiú, ráadásul hozzá hasonlóan András névre hallgat – hát kell ennél nagyobb boldogság?

Kell. Kovács András az eredetileg jóval több apró leszármazottra méretezett birtoklási vágyat buzgó igyekezettel és szeretettel pazarolja Andriskára.

Fia és menyé, akikkel egy fedél alatt él, naponta a városba ingázik, ő pedig a nem is oly csekély összegű vasutas-nyugdíjat élvezve otthonjában tartózkodik; Andriska „kéznél” van a nap bármely szakában, elhalmozhatja a nagyapai szeretet kifogyhatatlan kedvességével.

Jól megvannak egymással. A nagyapa makkegészséges, kicsattanóan pufók, piros arcú, életvidám férfiú, az unoka gömbölyded kis vasgyúró. Öreg Andrásnak gondja van arra, hogy a daliásnak ígérkező kis testben erős, egészséges lélek cseperedjen fel. Öröme szolgál, hogy Andriska kíváncsian kerekre nyílt szemmel hallgatja az okító szót, őszinte ragaszkodással viszonzza a feléje sugárzó érzelmeket.

Kettőjük öröms együttlétére akkor látszik ráborulni az első felhő, mikor Andriskát a szülei beíratják az óvodába. Öreg Andrásnak nem tetszik az a fejlemény. Szép szóval győzködi a fiát és menyét:

– Az óvoda olyan gyerekek való, akinek se mamája, se papója, a szülei meg dolgoznak. Mi a mamával itthon vagyunk. Miért vinnékhoznánk a kisfiút reggel-este végig a falun? Amit ilyen korban tudnia kell, megtanulhatja tőlünk. Szíves-örömet gondját viseljük! Gondoljátok meg: itthon jóféle házi kosztot kap, fizetni sem kell érte...

Az érvek hatása őt magát is meglepi. Ifjabb Kovácsék autóra gyűjtenek, minden garast számon tartanak, beosztanak, így aztán visszaveszik a felvételi kérelmet. Öreg Andrásnak különösen nagy meglepedésére szolgál, hogy nem akadékoskodik a menyé, aki – lévén tősgyökeres szmolenszki hivatalnokcsalád sarja – egyéb ügyekben nemigen tud, tán nem is akar közös dűlőre jutni az önérzetes apóssal.

A veszély elhárul, Andriska továbbra is együtt lehet a nagyapjával, és a maga gyerekeszével csakhamar eltanulja annak szokásait.

Öreg András szokásainak egyike, hogy nyáron, a délutáni forróság enyhültével kiül a kiskapu melletti lócára, és megszólítja az arra járókat, rendre úgy forgatva a szót, hogy nagyokat lehessen nevetni rajta. Az ő nevetésének sajátos a technikája: először ovális formára tátja a száját, túljátszott figyelemmel lesi a beszélgetőtárs arcát, és amikor az előzőleg rafináltan kiprovokált csattanó elhangzik, abban a pillanatban egész nagydarab teste kacagni kezd; pocakja hullámosan remeg a gyönyörűségtől, a fejét jobbra-balra ingatja, a kezével csapkod, a talpát is odaveri a földhöz. Ezt az önfelelt kacagást Andriska egyre nagyobb sikerrel utánozza.

Hanem az idő kereke veszedelmesen forog, az unoka nőttön-nő; egyszer csak itt az idő, iskolába kell mennie. Öreg András ezúttal nem mondhatja, hogy maradjon itthon a gyerek, majd ő megtanítja az iskolai tudnivalókra. Bölcsen tudomásul veszi a dolgok alakulását, sőt, meglepetésnek szánva ő maga vásárolja meg a szükséges iskolaholmit.

Andriska okos gyermek módján örül a füzeteknek, tollnak, ceruzának, táskának, de leginkább a képes-betűs ábécéskönyvnek, felcsigázott érdeklődéssel ismerkedni kezd vele. Öreg András laikus módon, de büszkén, türelmesen kalauzolja első útján a betűk világában. Éppen a nagy hasú Déhez érkeznek, mikor Andriska apja hazaérkezik a munkából.

Ifjabb Kovács barackot nyom a gyerek fejére, ám az ábécéskönyvre mutatva – amivel Andriska eldicsekszik – kurtán-furcsán azt mondja:

– Nem ez kell neked, kisfiam. Te orosz iskolába még.

Öreg András a megrökönyödéstől éppúgy oválisra tátja a száját, mint kacagáskor.

– Miért! – préseli ki az első szót szemrehányóan.

– Megbeszéltük Irinával, már be is adtuk a papírokat.

Öreg András nem lobbanékony természetű. Higgadtan, szinte kérlelően mondja:

– Ne csináljatok bolondságot. Vegyétek vissza a papírokat.

Ifjabb Kovács elneveti magát.

– Dehogy vesszük!

– Itt az iskola helyben, miért nem jó Andriskának?

– Mert a másikban az ország nyelvét is megtanulja, annak pedig nagy hasznát veszi majd a továbbtanulásban és egész életében. Akár orvos, akár mérnök vagy tanár akar lenni – könnyebben érvényesül.

– Honnan tudod, hogy orvos vagy mérnök lesz?

– Akarjuk, hogy felsőbb szinten szerezzon képesítést. Bármilyen szakmát választ, azt is az ország nyelvén tanítják. Én is orosz nyelvű szakiskolában tanultam.

Öreg András azonnal lecsap a lehetőségre. Tömpe ujját felemelve mondja:

– Pedig előtte itthon, anyanyelvű iskolába jártál!

– Mert abba íratott be. Nekem is könnyebb lett volna, ha előre ismerem az ország nyelvét.

– Az nem számít, hogy az anyanyelvedet megtanultad?

Ifjabb Kovács vállat von.

– Nem sokat – mormogja.

– Üss a szádra, te! – Öreg András hangja még nyugodt, de már érződik benne az indulat heve. – Miféle ember az olyan, aki lebecsüli a saját fajtája nyelvét!

– Nem becsülöm le. Viszont jól tudom, hogy csupán egy a sok közül. Mondja meg nekem, ebben az országban mire megyek vele? Mire?!

– Arra, hogy megmaradsz a magunk fajtájának, de nagyokos! Ha mindenki úgy gondolkodna, mint te, hamar kivesznénk erről a vidékről. Hogy-hogy nem érted ezt?

– Maga nem ért semmit. Ez a megmaradás eleve lehetetlen. Az erősebb kutyáé a konc, minden – ez a törvény, amit maga nem akar megérteni.

– Szamár vagy, fiam. Csak hiszed, hogy igazad van. A népet ne hasonlítsd kutyához, mert a kutya oktalan állat. De ha már szóba hoztad, mondd meg nekem: miért üzekedik, miért kölykedzik? Mert oktalan létére is dolgozik benne az ösztön, hogy a fajtáját fenntartsa! És láss csudát: a kiskutyák mind ugatni tanulnak, nem bőgni vagy nyávogni...

– Ebben van logika, mégis egyre többen adják a gyerekeiket orosz iskolába, sokan meg elhúzzák innen a csíkot családotul, mindenestül. Napról napra kevesebben maradunk.

– Hát épp ez a baj! – fakad ki öreg András. Nem győzi álmélkodással a fia észjárását. – Az elköltözőket meg tudom érteni, ha tényleg azért mennek el, mert így vélik esélyesebbnek a megmaradást. Helytelen dolog a szülőföldet elhagyni, de még mindig jobb, mintha itt maradván idegenül-nének el tőle. Mert az orosz iskola azt hozza. Az elfordulást saját fajtánktól és mindentől, ami Isten rendelése szerint a sajátunk.

Ifjabb Kovács eltűnődik. Öreg András reménykedve, várakozva nézi. Ám a fiú nem az apja szája íze szerint szól.

– Andriska a városi iskolába megy, ezen már nem változtatunk.

– Elrontjátok az életét, megöltök egy magyar lelket! – keményedik meg öreg András hangja.

– A javát akarjuk...

– Azt?... Majd úgy jár, mint a Szabóék fia, aki oroszul tudott csak levelet írni anyjának a katonaságtól. Szegény asszony! Az agronómushoz vitte lefordíttatni. A saját fia levelét! A választ is az agronómusnak diktálta, mert a fia olvasni is csak oroszul tudott. Na: ti is ezt, így akarjátok? – hadarja egy szuszra öreg András, és amikor kifújja magát, szomorúan hozzáteszi: – De nagy marha vagy, fiam!

Ifjabb Kovács szemefehérje idegesen villan.

– Ne sértegessen, apám. Andriska az én fiam, én szabom meg a sorsát!

– Inkább az orosz feleséged. Ő találta ki ezt a városi iskolát, esküdni mernék rá. És te beleegyeztél. Miért! Engem anyád sose vezetett az orromnál fogva. Nem hagytam! Te hagyod. Messzire esett az alma a fájától!

– Elvárná, hogy ugyanúgy egzecíroztassam Irinát, mint annak idején maga édesanyámat? Nem az a világ járja! Hogy mást ne mondjak: Irina sem keres kevesebbet, mint én. Milyen jogon parancsolgathatnék neki? Á, hagyjuk, ennek a vitának semmi értelme. Andriska orosz iskolába megy és kész.

Öreg András ráeszmél, hogy vesztett. Sokat: mindent.

Szokatlan, bántóan furcsa érzés.

Más, jelentéktelen dologban gond nélkül túltenné rajta magát, de ezzel az igaztalanak vélt vereséggel képtelen megbékélni.

Egy aduja van még. Nem akarja felhasználni. Hosszú, ajakharapdáló tusakodás után mégis kimondja.

– Andriska a tied, rendelkezél vele. De a ház az enyém. És azt mondom neked: ha a kislány idegen iskolába kényszerítetd – eltakarodj ebből a házból örökre a feleségeddel együtt!

Mintha zsák termény súlya nyomná a vállát, meggörnyedve vánszorog ki a szobából. Rá se néz a csodálkozó unokára.

ÚTSZÉLEN

A hajnali eső felébreszti Marcit.

Fekve marad a hitvány dikón, szakadt huzatban szürkéllő lópokróc alatt. Vigyorogva hallgatja a sűrűszemű suhogást.

Éjfél óta, valahányszor gatyaszárosan kisurrant az udvarra hugyozni, szimatoló orra érzékelte a készülődő eső szagát.

„És megjött!”

Örök tompaságra kárhoztatott elméjében örvendezve serked ki a cse-nevész gondolat: ráérvén heverészhet, a mára tervezett nagy munka elhalsztódik, tán el is marad.

„Esőben kaszálni? Biztos nem jó a fűnek, ha lucskosan vágják rendre. Hát még a hideg eső a zember egészségének! Megfáznék, patikára menne a za csepp járandóságom.”

Mármint a rokkantsági segély, amit öccse, Kári vesz át a postástól és vág zsebre minden hónap ötödik napján.

„A kasza várjon. Majd csak eláll a zeső. Reggeli vendég hamar elmegy. Kisüt a nap, felszárad a fű, lehet dógozni.”

Az oszladozó homályban eszébe jut álma, amely kétszer is megkísértette ezen az éjszakán. Ijesztően kimeredt szemmel próbálja felidézni önmagát, ahogy álombelien pompás, vadonatúj öltönyben sétál a vasárnapi utcán, az álombeli asszonyok pedig vágyakozva megbámulják.

A csonkaságában is lehangoló tudat, hogy valójában nincsen ünnepi öltönye, hidegen hagyja. Az elméjében kavargó ködfoltok közt csámborogva úgy vélekedik, az álom is része a valóságnak, s mert szép, lehet örülni neki.

A gyönyörűségtől kicsordul a nyála, ezen a reggelen először. Észbe kap, szorosra zárja a száját, megtörli a pokróc sarkával.

A zápor elvonul, a maradék felhők szétszakadoznak. Előbújik a nap, megcsillogtatja a nedves ablaküveget.

„Né, mindjárt a hasamra süt!”

Magára kapdossa a gönceit, kimegy. Megkeresi a cirokseprűt, lecsapja a vizet a csempével burkolt hatalmas teraszról, utána megfeji a kecskét. A

tőgyemeleg, friss habos tejhez kenyeret vág, szilvalekvárt mázolja rá, meg-
eszi. Az ebédre szánt félliternyi tejet felforraltja a rezsón. Ahhoz is lekvá-
ros kenyér dukál, újságpapírba csomagolva, ócska szatyorba süllyesztve.

A nagyházból nem mutatkozik senki. Megvakarja a feje búbját, ejnyéz,
majd kiereszti a tyúkokat. Szemet szór eléjük, ráripakodik a felajzottan
sürgölődő kakasra.

„Elébb egyél, te!”

Visszamegy a széldeszakából összetákolt kecskeólhoz, dob még villa-
hegynyi szénát a jószág elé.

„Osztán megedd nekem, ne taposd magad alá!”

Megvárja, amíg a kecske mekegése jelzi, tudomásul vette a kioktatást,
aztán magára hagyja. Céltalanul ógyeleg az udvaron.

Amikor elérkezettnek véli az időt, szatyrát a kaszanyélre akasztja, el-
indul.

A Jáhondó, ahová kaszálni készül, pár száz méternyi bekötőút, mély
gödörrel csúfolkodó makadám. Az utat szegélyező árokpart emberem-
lékezet óta nem terem jó szénának való füvet. Tele acattal, keserűlapuval,
szamártövisbokrokkal. A rátarti tehenes gazdák nem eresztik neki a ka-
szájukat, hiába mérgelődik a falu feje, hogy azt is le kell vágni, tisztán
tartani az árkot. Marci kapott az alkalmon, nagy meggyőződéssel magya-
rázva, milyen jó lesz a jáhondói gürding az ő kecskéjének. Így lett övé a
„kaszáló”. És a kecske nem panaszkodik, felzabálja a gondosan összevil-
lázott kazlacskát.

A faluvégen túl szétriasztja az üzekedő kutyákat, szatyrát felakasztja
egy csökött almafára.

„Istenem, segíts!”

A padkán kezdi, a pucér úttest szélénél, onnan halad lefelé, egészen az
árok fenekéig. A levágott füvet ügyesen kikanyarítja a bokáig érő,
csobogástalanul áramló vízből a partoldalra.

Átérzi a munka fontosságát, örömét leli benne. A nyála időről időre
kicsordul, de nem törődik vele.

„Nincs itt Kári, hogy rámkibáljon: töröld meg a pofád!”

Órája nincs – miért lenne, ha nem tud eligazodni rajta –, mégis szinte
percre pontosan félóránként megáll, maroknyi fűcsomóval letörli a pen-
gét, hozzáhúzza a fenékövet. Egyre inkább kívánja a füstölgést, de a pi-
patöméssel való bibelődést elodázza.

„Majd ha levágom ezt a zoldalt. Akkor leülök, rágyújtok.”

Jó magasan már a nap az égi mezőn, mikor a kasza hegye megtorpan.
Marci beledermed a mozdulatba, meghajolva bámul maga elé.

„A zanyját. Egy táska!”

Bórtáska, két hatalmas csattal, erős füllel. Egyik sarka belóg a sárgászaváros vízbe, épp csak annyira, hogy a nikkelezett sarokszegély csillogása a felszínre világoljon, már-már elvakítva a szemet.

A kasza élével húzza közelebb. A sima felületről lefut a víz, s az a néhány csepp, ami rajta marad, párologni kezd a tűző napfényben.

Leteszi a kaszát, körülnéz. Nem lát senkit. Odakuporodik a táska mellé.

„Kié lehet?”

„Itt felejtették?”

„Elhajították?”

„De prima táska!”

„Mi van benne?”

Kinyújtja a kezét, magához veszi.

„Jó lesz a szatyor helyett. Az úgyis elnyűvödött.”

Engedetlen ujjai sokáig babrálják a csattal. Amikor sikerül felpattintania mind a kettőt, kinyújtja a táskát, belenéz.

Őszborostás arca nyálcsordító vigyorgássá torzul.

„Egy csomó pénz!”

Bugyután araszoló képzelete megtáltosodik, csámpásan vágatni kezd a középpontot megtestesítő táska körül.

„A zanyját! Gazdag lettem! Sok e za pénz. Vajon mennyi?”

Elodázhatatlan szükségét érzi a hugyozásnak és a rágyújtásnak.

Miután hiányosan begombolja a sliccét, sietve tömni kezdi a pipát. A nagy igyekezetben fél maréknyi dohányt mellé szór, de rá se hederít. Felizzítja a kupaktüzet, kéjesen pöfékel.

„Meg kéne számolni!”

A kötegeket kirakja a torsra. Mutatóujjával rábök a szélsőre, másik kezének hüvelykujjával pedig jelzi: egy. Aztán megérinti a következőt, és kiegyenesíti a mutatóujját: kettő. Amikor ötnél tart, újra kezdi.

Mire a többször ismétlődő mozdulatsor végére ér, belezavarodik: nem tudja, hányszor öt köteget számolt.

Előlről kezdi az egészet, de most már gyufaszálat rak egy lapulevélre, valahányszor elfogynak az ujjai. Úgy okoskodik: ahány gyufaszál, annyszor öt köteg pénze van.

„Négyszer öt. Az mennyi? Hogy kell kiszámolni?”

Nem tudja, hát kifakad:

„Minek születtem bambának! Maradtam volna a zapám tökéiben!”

A buzgóság nem hagyja nyugton. Ismét szemügyre veszi, megforgatja a kötegeket.

„Ez piros. Rajta a kopasz fej. Tízés.”

„E za másik kettő lilás. Huszonötös.”

„E zitt zöld meg kék. Ötös. Vagy hármas?”

„Ezek a barnák a zegyések.”

„A rossebbe, mennyi a zösszes? De jó lenne tudni! Mert a pénz számolva, a zasszony verve... Hát e za a baj: se asszonyom, se tudományom a számoláshoz. A guta üsse meg!”

Töri a fejét, kit avathatna be a dologba, aki meg tudja számolni a pénzt, de nem fecsegi el a titkot.

Kárit eleve kizárja a lehetséges cinkostársak közül.

„Inkább a fia. Iskolába jár, jó feje van. És szépen szokott beszélni velem. Kári csak úgy, mint a tehénnel: ne ide, te marha, hanem amoda! Elszedné ezt a pénzt is a zutolsó cseppig. Pedig kell nekem! Hogy bármit megvehessek a boltban. Legelőször egy szép öltözet ruhát. Pont olyat, amelyet álmomban viseltem. Nem hordom többet Kári ócska culáját! Lábbeli is kell. Csizma meg bakancs. Cipő! És kalap, fehér gyolcsing. Jut rá! A zanyját: bámul majd Kári, mikor nyalkán kiöltözve megyek a templomba! A zasszonyok meg már messziről meresztik a szemüket: né, ki e za derék úriember?!”

Szétnyílik a szája, szabad folyást engedve a nyálnak. Felsőtestét ütemesen előre-hátra mozgatva ül a parton. Aztán zsebre dugja a kialudt pipát, visszarakja a pénzt a táskába. A kaszáért nyúl, hogy folytassa a munkát, ám alighogy megmarkolja a kaszanyelet, mást gondol:

„Bolond lennék kaszálni! Van pénzem, veszek szénát a kecskének. Vagy inkább eladom a bitangot, a tejét már úgyis csak én iszom. Veszek helyette tehenet. Nagytőgyűt, jó tejelőt. Lesz tejfel meg túró, a zasszonyok majd veszik, viszik jó pénzért. A zanyját!”

A felismerés öröme, miszerint a pénz pénz fial, hamar elillan.

Elfújja a félelem hideg szele.

„Titokban nem vehetek se ruhát, se tehenet. Mindenki látná, osztán máris nyugatnának: miből telt rá?! Kárit pláne nem hagyná a buzgóság. Széjjelhányná a vackomat, csakhogy megtalálja a pénzt. Mert abból neki semennyi se elég. És ha megtalálná, el is venné a zösszeset. Nem törődne avval, hogy ki mit lel, a zóvé.”

„Akkor meg minek találtam!”

Felvinnyogott, mint az oldalba rúgott eb, s kétségbeesetten nyúlt el az árokparton. Sokáig törte a fejét, hogyan maradhatna övé a pénz, de nem jutott semmire. Megdühödve mordult fel:

„Ha nem lehet az enyém, ne legyen a másé se!”

Szikkadó, lábon álló kórót tördelt, kupacba rakta az útszélen. A táskát a kötegekkel együtt a kupac tetejére nyomta, alágyújtott. Száját összeszorítva, kimeredt szemmel nézte a felcsapó lángokat. Csak a könnyek csorogtak borostás arcán, le az álla hegyéig, onnan a makadám otromba kövezetére.

LELTÁR

Politúros csillogás. Tiszták a bútorok. Szépek.

Biliárdasztal. A legújabb szerzemény. Zöld mezőben egyenlő szárú háromszög tart fogva szorosan összezsúfolt golyókat. A mező szélén dologtalanul heverésző dákok.

Fejmagasságban sarokpolc. Szemrevalóan színes tévékészülék. A képernyőn Plutó kutya hadakozik soron következő mesefiguratársával. A falakon kellemesbarna alapszín. Lakályos nyugalmat áraszt. Ügyesen megkomponált aszimmetriában olajképek reprodukciói. Akvarellek. Nem túl sok, nem is kevés. Amennyi kell.

Akkor hát: tökéletes berendezés?

Fenét. Nincs vigasztalanabb látvány. Mint ez itt. A nagyteremnek titulált, üres ivó.

Hítvány hétfő. Annak is a délelőttje. Betéved olykor egy-egy atyafi, de futóvendégi minőségben. A feleshez, pohár sörhöz legfeljebb cigarettát kér, máris fizet. Rohan a dolga után.

Nocsak. A Bodnárék lánykája. Félénk tekintettel bátorodik be. Kopijkákat szorongat a markában. Fagyira.

– Milyen legyen, Ilike? Málnás? Csokis? Epres?

A kedves szóra fölengedni látszik a kislány riadtsága. Csilingelő hangon, fölcsillanó szemmel válaszol:

– Csokis. Az nagyon finom. Vicuska is szereti...

– Igen, csokis. A húgodnak is... Tegyem külön tölcsérbe?

– Hát... Ha lehet...

– Úgy teszünk, mintha lehetne, tessék! Ez a tiéd, ez a Vicuskáé.

– Köszönöm, Öcsibácsi! De jaj... Csak két gömbre kaptam pénzt anyukámtól. Nem négyre...

– A többi ajándék. De csak akkor, ha mindig ilyen rendes kislány leszel!

– Ezt már a múltkor is tetszett mondani. És én megígértem.

– Persze. Mert szeretném, ha nem feledkeznél meg az ígéretedről.

– Á, dehogya! Mehetek?

– Menj, aranyoskám.

Mosolyogni kell a boldogan elsiető lányka után. Annyira tiszta, lelket felüdítő teremtés. Ebben a fullasztó közegben... A légyriasztó szalagjai közt egy pillanatra visszadugja szőke fejecskejét:

– Csokolom, Öcsibácsi!

Hálát sugárzó, gyermekien nyílt tekintet. Örömtől édesen kisimult arcocska. A hang bársonyába csomagolt köszönet őszintesége: „Köszönöm, Öcsibácsi! Csokolom Öcsibácsi!”. Így, egybehangzón: Öcsibácsi.

Ezért érdemes áldozni. Plusz két gömböcske fagyaltot. No igen, a jótettet harminc kopijkád bánja. Egye fene! Cserébe emlékezetesen szép élményben részesültél. Ez több. Ebből meg lehet élni holnapig. Ebben a sivár közegben.

Különben is más a baj. A kupicák, pohár- és korsó sörök nemigen fogynak. Meggondolandó, érdemes-e hétfőnként kinyitni. Legalábbis napközben. Mert este mindenképpen. Akkor jönnek a törzsvendégek. Szerencsés esetben tucatnyian. Igaz, minden kopijka számít. Szóval: mégis. Napközben is. Hadd vehessenek fagyit az Ilikék...

Meglebben, zizeg a szalagcsokor. Bébi Béci jön. A számára félretett kávézaccért. Nem hajtja oldalra a szalagokat. Hagyja, hogy végigcsússzának a vállán, lyukas svájcisapkáján. Megáll a pult előtt. Köszön. Kezébe adod az előkészített csomagot. A fiú nem igyekszik. Idétlenül, bumfordian ácsorog. Szemlátomást abban reménykedik, cseppen-csurran számára némi itóka. Talán egy teljes pikoló világos, amit ő kissörnek nevez. Esetleg szűk szimpla valódi, zamatos, gőzölgősen forró kávé. Erőlteti a beszelgetést, Öcsibácszik nyakra-főre. Mennyire más ez! Mint az iménti csilingelés. Rekedt hang, sunyi tekintet, irritálóan fontoskodó, magvasnak szánt útszéli bölcsességek sokasága. Fecsegés. Idő kell hozzá, hogy elszontyolodva tudomásul vegye: semmi kedved a társalgáshoz vele. Rászánja magát, elmegy. Tétova, csoszogó léptekkel.

Szerencsétlen. Ez aztán igazán az. Alig harminc éves. Nemcsak a veleszületett betegség, a rendszerváltozásnak nevezett nagy felfordulás áldozata. Az első létszámcsökkentéskor legelsőként az ő szűrét hajították kapun kívülre. A gépállomásról, ahol takarítóként dolgozott. Szó se róla, nagy buzgalommal. Mintha ő maga is tudta volna: erre a munkára alkalmas, csak erre. Akkoriban kis emberi tartás is volt benne. Igazi munkásnak hitte magát. Hogyne, hiszen overallja volt. Szép kék, éppen olyan, mint a gépjavítóknak, a szerelőknak. És fizetést kapott. Keveset, de mégis. Most már semmit. Cselleng. Nem lenne szabad, de iszik. Rákapott. Ki tudja, mi lakik egy ilyen sérült lélekben? Hogyan viseli el a munkanélküliséget? Rokkantsági segélyét apró részletekben, előre kikunyerálja a postamesternőtől. Italtra. Aztán egyszál hozzátartozója,

anyja filléres nyugdíját. Megélhetnének a kertből. Jó nagy, a föld kövér. Termelhetnének zöldséget. Korait, eladásra. De Béci nem túrja a földet. Nem ért hozzá, nem is akarja. Az anyja meg nem bírja. Nyomorognak. Ha nem lenne az átkozott rossz természete, megkaphatná jó szívből a napi sörét, kávéját. Téli hidegben akár pohárka forralt bort. Csakhogy egyetlen korty szesz is túl sok neki. Kivetkőzteti önmagából. Elszemtelenedik. Hangoskodva kötekeedik. Követelődzik. Vagy vigyorog. Ez a bamba vigyorgás elriasztja a vendégeket. Hát nem. Ezért nem. Elégedjen meg a kávézaccal. És próbálja beosztani a kevés pénzt, amihez időnként hozzájut.

Te is ezt teszed. Mégis. Máris. Az örökség nagyobb része elment a felújításra. A berendezésre. Másik része hivatali költségekre, árubeszerzésre. Mindenek tetejébe az adó. Amit elodázni, részletekre bontani nem lehet. Ebben a szar helyzetben csakis Bécinélküli forgalommal remélhető némi haszon. Őt kellene valahogy elriasztani. Nem hagyni, hogy ő riassza el a fizetővendégeket. Mit művelt a minap is: beleszürcsölt a főerdész sörébe! Persze, hogy megundorodott a hatalmas szálfatermetű férfi. Ha hirtelen felindultságában nyakonvágja Bécit, tán azon nyomban kileheli a lelkét. De nem. Utálkozva, pár szitokszó közepette végigmérte a vigyorgó fiút és elment. A társaságával együtt. Négyen voltak. Azóta egyikük sem tette be ide a lábát.

Nem. Így nem fog menni. Bécit mindenképpen távol kell tartani. Ha másképp nem, hát megvonva tőle a kávézaccot is. Ne legyen oka idejönni.

Egy éve nyitottál. Legfőbb ideje, hogy más módját is kitaláld a vendégszabításnak. Hogyan édesgesd ide a határvadászoknak csúfolt üzemanyagcsempészeket? Ők mostanában tollasodtak meg. Dagad a bukszájuk, attól meg a mellük. Csakhogy ők beszerzik odaát a kívánt innivalót. Olcsóbban, mint nálad, hiszen te is onnan hozod az árut. Persze, drágábban kell adnod, különben ráfizetnél. Nem sok az a pár százalékos felár, de ahhoz elég, hogy az újjgazdagok pimaszkodva kifogásolják, elkerüljék a presszódát. Hiába: minél több a pénzüik az ilyeneknek, annál inkább fogukhoz verik a garast.

Játékautomata kellene. Legalább kettő. Azok behoznák a fiatalokat, növelnék a forgalmat. De a gépek drágák, az engedély sem lenne olcsó. Egyelőre nem jut rá.

A fene egye meg!

Még szerencse, hogy ezek hárman a kisteremben jócskán fogyasztanak. Vodka, sör, kávé. Habzik az ital, folyik a szó, száll a füst. A polgármester szinte percre pontosan negyedóránként csődörösen felnyerít. Ő konyakot iszik. Ezzel jelzi, ő több, másabb, mint ivócimborái: a falu első embere!

Hm.

*

Bükki András, Árva Jani, Holló Mihály.

Polgármester. Járási és helyi képviselő.

Micsoda trió.

Okostónik. Az izgága fajtából.

Mérget lehet venni rá: felesektől nekibátorodva most is a világot készenek megváltani. Ki tudja, hányadszor. A falu hétköznapi bajaival persze nem tudnak mit kezdeni. A nagypolitika, az igen. Hogy a megye, az ország, a világ dolgai. Így, úgy, amúgy. Mindeközben Bodnár Ilike csak többszöri könyörgésre kap néhány kopijkát fagyira, mert családjuk a magatehetetlen nagymama nyugdíjából tengődik. Pedig dolgoznak. Ilike apjanyja mindennapos munkás a gazdaságban. Csak éppen fizetést nem kapnak. Hónapokra rúg a bérhátralék. Nyomorognak. Pontosan úgy, mint a falubeliek többsége.

Mit számít az ilyesmi ezeknek? Ők a fellegekben járnak, nem érzékelhetik a fűszálak közt vergődő bogarakat.

Másfelől: úgy kell nekik. A bogaraknak. A falubelieknek. Ők emelték dicső magasságba ezeket a fickókat. Bükki Andrást másodsorú választották bírónak. Pardon, polgármesternek. Manapság ez a titulus járja, Bükki meg is követeli. Teheti, hiszen több száz szavazattal győzött. Kilenc jelölt közül. Nem csoda hát, csak nevetséges a látvány. Ahogy a testes emberke még fennebb hordja az orrát. És úton-útfélen dicsekszik: ő a falu első embere – polgármester úr!

Árva Jani szolid fölénnyel avanszált járási képviselővé. Mindegy, a belőle sugárzó csendes göghöz ennyi elég.

Holló Mihálynak nem okozott gondot a választás. Egyedüli jelöltként indult a körzetében, senki sem húzta ki a nevét. Kell ennél több a szűkreszabott boldogsághoz?!

Micsoda trió.

Érdemes lenne külön-külön felmérni azt a hasznót, amit zajos ténykedésükkel a falu javára hoztak? Mit mutatna egy ilyen mérlegelés?

Nem sokat. Semmit. Hiányt.

Az emberekkel, a választókkal kellett volna megértetni: ne tekintsék énekesmadárnak ezeket a verebeket! Megtehették volna. Gyér forgalom ide vagy oda, annyian azért megfordulnak itt, hogy elterjesszék véleményed a faluban. És a kocsmáros véleményére ma is adnak! Mert ő mindenkit jól ismer. Tudja, ki mennyi pénzt ér. De te hallgattál. A kisebb gondod is nagyobb volt. Annál, hogy beleártsd magát a kisszerű politiká-

ba. Meg aztán bíztál a falubelijeidben: nem létezik, hogy Bükkit például újraválasszák a távrolól sem rászabott tisztségben. Tévedtél. Persze, igazán alkalmas jelölt nem volt. Ezért húztad ki mind a kilenc nevet.

Mi lehet az oka? Annak, hogy a rátermettek közül senki sem kaparászik efféle tisztségek után? Csak ezek, az ilyenek. Akik éhes nyűvekként nyüzsögnek a zavarosban. Babéros dicsőségre, haszonra éhesen.

Sovány vigasz. Hogy a világ: ilyen. Miért ilyen?

Mert Bükkiandrások a falu első emberei. Töketlenek a járás, a megye, az ország első emberei.

Tessék: már te is nagypolitizálsz. A fenébe! Inkább eressz egy feketét. Kellenek a figyelmet elterelő mozdulatok. A kiskanál lassú körforgása. A kávé zamata. Amitől a háborgás elcsitul. Talán.

*

Mielőtt megízlelnéd az első kortyot, résnyire nyílik a kisterem ajtaja. Árva Jani rendel:

– Öcsi, a szokásosat. Igyekezz, elmegyünk!

No, a kávé várhat.

– Viszem!

Tálca. Hamisezüst. Habzik a sör. Csillog a pálinka. A konyak kirívóan barnállik. Ja, a számla. Hiszen elmennek. Plusz négy tíz. Tegnapról tíz harminc. Így, együtt igazán szép summa...

Mire várnak? Már leraktad a poharakat, összeszedted az üreseket. Szándékosan lassan, hogy egyiküknek eszébe jusson. Rákérdezni a számlára. És nem.

A felesek hamar lecsúsznak. A sörrrel elidőznek. Azt csak kortyonként. Élvetegen. Állsz, vársz. Elnézel fölöttük.

– Ülj közénk! – invitál váratlanul Bükki. Túljátszott, kedélyes nagyvonalúsággal. Mintha kegyet gyakorolna.

– Ne, nem...

A gondolattól is borsószik a hátad: letelepedni közéjük? Különben is kint a kassza. Már csak az hiányzik, hogy...

Árva Jani kitalálja gondolatodat.

– Ne félj! Kinyitom az ajtót. Így ni. Éppen odalátok

– Helyes! – bólint Bükki. – Ülj csak le nyugodtan, barátom. Hadd avassalak be téged is. Mert azon tanakodunk, hogyan lehetne likvidálni Lajost...

– L... likvidálni? – a meglepetés váratlansága lezöttyent a kényelmes padra.

– Úgy értem, az elnöki székéből. Hiszen te is tudod, tönkretette a gazdaságot. Mennie kell! A kérdés az, hogyan. Nincs valami ötleted?

Beharapod az ajkad. Hát erről folyt itt a szó órákon át! Kinyírni az elnököt. Mintha ez lenne a legfontosabb. Persze, Lajos is megéri a pénzét, de nem ő a felelős mindenért. Szarban az egész ország, és Lajos vigye el a balhét? Ráadásul te, a kocsmáros adjon tanácsot a kinyírásához? Mit képzelnek ezek?!

– És ha van? Volna? Az én dolgom a kiszolgálás. Az elnökmenesztés meg a tagságé.

Mindhárman egyszerre akarnak szólni. Elentmondani. A két kisfigura azonban gyorsan retirál. Átadják a terepet Bükkinék. Aki bizalmaskodóan kioktatja:

– Forma szerint ez így van, tudjuk. De azt is, hogy az emberek buták. Gyávák. Hiányzik belőlük a kellő öntudat. Nem várható el tőlük, hogy spontán módon rendkívüli közgyűlést hívassanak össze. Lajos menesztése végett. Ismétlem: ehhez buták és gyávák. Én csak tudom, én vagyok a falu első embere!

Önelégülten, idegesítően felnyerít. Lesi a hatást.

No igen. Nagy igazság. A falubeliek valóban rosszul választottak. Polgármestert mindenképp!

Így a gondolat. A szó egészen másképp hangzik:

– Mégis. Mégse. Ebbe én nem akarok belefolyni. Évek óta nem vagyok tagja a gazdaságnak. Ami azt jelenti, hogy semmi közöm hozzá.

– Igen? És ahhoz mit szólsz, hogy a gazdaság vagyonát – egyelőre papíron! – csak a mostani tagok közt osztották fel? Aki sokéveket ledolgozott benne, de valamilyen oknál fogva kilépett, semmit sem kapott. Te sem! Hány évig sofőrködtél?

– Huszonhárom...

– Na! És most, hogy kisémmiztek, azt simán lenyeled?

– Nem tehetek mást. Azért léptem ki, hogy a vasúton többet keressek. Sikerült. És ez minden kilépőre vonatkozik.

Bükkinék nem tetszik ez a beszéd. Felnyerít. Ezúttal gúnyosan.

– Furcsa ember vagy, hallod. Belenyugszol, hogy az általad is teremtett javakból olyanok is részesüljenek, akik egy-két éve tagok a gazdaságban...

– Meg azok, akik sose léptek ki. Akik egész életüket ott töltötték el. Ha követelőznék, őket rövidíteném meg.

Bükki tekintete egészen elkomorul. Látható, nincs a keze ügyében használható ellenérv, hát a cimborákra pillog. Tőlük vár segítséget. Árva Jani nem késlekedik. Figyelmeztetően fölemeli az ujját:

– Demokráciában mindenki elmondhatja a véleményét. Akkor is, ha hülyeséget foglal szépen hangzó szavakba. Meg ne sértődj, Öcsikém: te is

ezt tetted. Én a helyedben inkább toporzékolnék! Mert csúnyán kibabráltak veled is. Várjál, folytatni akarom. Izé... Másfelől nézve. Addig – mondjuk! – rendben a dolog, hogy feldarabolták a vagyont. A földet is. Tagonként jut cirka két hektár. De mi lesz akkor – és ez hamarosan bekövetkezik! –, amikor végképp széthullik a gazdaság! Kimérik a földeket. Egy öttagú család kap cirka tíz hektárt. Most jövök a farbával: mihez kezd vele? Hogyan műveli meg? Ló nélkül, gép nélkül, vetőmag nélkül! Erre felelj!

– Mit tudom én? Mit bánom én! Összefoghatnak. Alakíthatnak gazdaszövetséget. Szövetkezetet. Akármit, nem az én gondom. Te válaszolj nekem: ha annyira biztosak vagytok a gazdaság szétesésében, akkor mi értelme kiakolbólítani Lajost a hivatalából?

Árva Jani legyint. Meghúzza a sörét, akkor dörmögi. Bele a korsóba:

– Nem értesz semmit...

Bükki veszi át a szót:

– Azért kell mennie Lajosnak, hogy újra, másképp, igazságosan osszuk el a vagyont. Okos ember létedre ezt az egyszerű dolgot sem fogod fel!

– Nem vagyok okosabb senkinél, de azt tudom, hogy nem fog az menni. Már mint Lajos. Meg a rendkívüli gyűlés összeverbuválása. Az elosztás módját közgyűlés fogadta el, azt már nem csinálják vissza. Annyi eszük van a tagoknak, hogy készakarva új, számukra kedvezőtlenebb döntést ne hozzanak. A kiléptetteknek pedig nincs beleszólásuk. Jog szerint ott sem lehetnek a gyűlésen. Ti, nagyokosok, hogy-hogy nem számoltok ezzel? Törődjeteinkább a saját dolgotokkal. Ami a hatáskörötökbe tartozik...

Holló Mihály elérkezettnek látja az időt ahhoz, hogy ő is megszólaljon. Ő legkevésbé bírja az italt. Az agya, a nyelve nehezen forog, de mondja:

– Hó-ha, hők! Miféle de-demokrácia az, amikor felelős, választott tisztségvi-viselőket bárki csak úgy, alaptalanul kritizálhat! Mi közöd neked, mo-mondjuk, az én hatáskörömhöz? Engem egyhangúlag választottak képviselővé. Bennem bíznak az emberek!...

– Én nem. Szerintem te amúgy is annyira piti figura vagy, hogy hatásköröd sincs. Legfeljebb a nagy szád.

Csúnya sértés. Annak szántad. És komolyan így gondolod. Akkor meg miért ne mondtad volna ki? Hiszen véget kell vetni a teljesen felesleges szócsatának. Hagyjanak téged békén. Fizessenek és menjenek.

Bükki másképp gondolja:

– Fogd be a szád, Őcsi! Vedd figyelembe, kikkel beszélsz. Kiket ócsárolsz! Miska az egyik legjobb képviselőm. Ha úgy tetszik: hasznos tanácsadó. Jani meg a jobbkezem. Én pedig a falu első embere vagyok! Jegyezd meg jól...

Sikerül elsimítani a nevetőgörcsöt. Amit a tudat indukál, miszerint Bükki suta. Úgyszólván kétbalkezes. Ennélfogva nem lehet Árva Jani a jobbkeze...

– Jól van. Megjegyeztem. Csakhogy én meg a falu kocsmárosa vagyok. Tessék, a számla. Tizenkettő hatvan. A tegnappal együtt huszonkettő kilencven.

Minden szavad keményen, könyörtelenül koppan. Akár szeptemberben a járdára hulló gesztenye.

Árva Jani ültében próbálja feszesen kihúzni magát:

– A számlát még nem kértük!

– Ejnye, Jani. Nem te szóltál, hogy igyekezzek az utolsó körrel, mert elmentek?

– Na és? A számla eszem ágában sem volt.

– Azért említetted én. Mert aki fogyaszt, távozás előtt fizetnie kell. Ez a szokás. Mármost kulturált körökben.

Bükki szeme hitetlenkedve kikerekedik.

– Nem hiszek a fülemnek! Micsoda? Távozást emlegetsz? Ki akarsz dobni bennünket? Ember, mi bajod velünk! Hiszen belőlünk élsz! Én a falu első embere...

Holló Mihály közbeszólása megakasztja:

– Figyelem! Ítéletet hirdetek: Öcsi hozzon még egy kört, aztán az egészet írja a többihez. A számla ráér. Majd lesz vele valami!

– Ez az! – kárörvendezik Árva Jani. – Két fél vodka, egy konyak, három sö-söröcske rendel!

Bükki felhői közt egyetértően villog a gyilkos mosoly.

– Hallottad, Öcsi!

Szó se róla, cifra helyzet. Ezek összeesküdtek ellened. Ki akarnak hozni a sodrodából. Nem szabad. Hagyni, hogy provokáljanak. De mi más mondhatnál?

– Nincs több kör. Berúgtatok. Igyátok meg a maradék sörötöket és fizessetek. Menjete a dolgokra.

– Miféle hang ez? Hát nem hallottad: írd a tegnapihoz!

– Hozzáírtam. Huszonkettő kilencven. Hitel nincs. Megszűnt.

– Neekeem nincs hitelem nálad?! – ámuldozik bárgyú őszinteséggel Bükki. Idegesen felnyerít. – Halljátok ezt, emberek! Hát idefigyelj, te, tiszteletlen fráter! Látod, van pénz nálam. Ez az ötvenes. De juszt se fizetek. Majd holnap. Csakazértis! És ha tovább akadékoskods, akkor... olyat, de olyat teszek, hogy...

– Rajta. Vágd a szemébe! – biztatja Árva Jani.

– Úgy, úgy! – tódítja Holló Mihály. – Bökd ki, Bükki!

Amaz kiélvezi a helyzetet. Hatásszünetet tart. Aztán lecsap:

– Megteszem bizony! Bezáratom a kocsmádat!

Ez már sok. Nincs tovább. Minden kötél elszakad. A gondolat gyors, a mozdulat megállíthatatlan. Nyakukba zúdítod az egyik negyedreiszig telt korsó tartalmát. Hab nélkül csurog a sör, csattog a szó:

– Itt ne hagyjátok! Az árát meg költsétek patikára! És most kifelé!

Megragadod a grabancukat, egymás után kitzsigálsz őket a kisteremből. Aztán csoportosan a kijáraton. Nincs erő, ami ellenállhatna iszonyú haragodnak.

A két alárendelt cimborá téjesen részeg, furcsamód mégis ők maradnak talpon, bár erősen ingadozva.

A falu első embere a kapott lendülettől kétrét hajolva, ujjheggyel egy-egy pillanatra a talajt érintve kibukdácsol az úttest közepéig, s ott elhasal. Még mielőtt föltápászkodna, autó fékez. A sofőr kihajlik a fülkéből, megerezt egy cifra káromkodást:

– Mi az apád faszát fetrengsz az úton, te marha! Nincs jobb dolgod?

*

Na. Ez megvolt. Huszonkettő kilencven elveszett. Három szalag letépdött. A padlón üvegcserepek. Két korsó rípiyára törött. Csupa veszteséget mutat a gyorsleltár. De mit lehet tenni? Jöhet, jöjjön a kávé. Nagyon kell most. Nem, mégse. Egészen elhűlt.

LUCIFER ÜDVÖZÜL

1

Lakodalom, nászéjszaka.

Az ágy alá elrejtve egy kalapács, hogy az ifiasszony – férjeura kedve szerint – fiút szüljön, ha eljön az ideje.

Nem késik a gyermekáldás, megérkezik Ferike.

– Én vagyok ő kicsiben! – dicsekedik apukája. Cimborákkal álló hétig vedeli a pucupálinkát.

Esztendőre Ferike a gyerekkocsit kinövi, jár és beszél naphosszat az udvaron. Homokdombon várat épít, amit aztán kacarászva lerombol. Ha megunja, hátra megy, irigylit a délceg kakas égőpiros koronáját. Kutya, macska nem állhat meg előtte, cibálja a farkukat.

Óvodába apja hordja kerékpáron. Visítózva élvezi a nyargalást. Csoportjában vezérséget bitorol, parancsára fakardokkal támadás a rózsák ellen. Óvónénik szörnyülködnek:

– Kire ütött ez a gyerek?!

– Királyt játszik – rosszat művel!

– Elrontja a többit is!

Egyik év a másik után elsomfordál, Ferikétől búcsút vesz az óvoda.

2

Az iskolában neve Ferkó. Negyediktől nyolcadikig osztályelső, később szintén színjeles.

Nagymamája örvendezik:

– Pap lesz ebből, azt mondom!

– Ne jósoljon! – mordul apuka. – Más a világ, egyetemen nem képeznek papokat.

Szakot választ a kislegény, jelentkezik. A vizsgákkal nincsen gond, de sokan vannak, a bejutás bizonytalan.

Kupaktanács a családban, mi legyen. Anyukája sopánkodik, apukája biztosra és vásárba megy.

Nem számít egy tehén ára, ha a fiút felveszik!
Sikerül.
Attól kezdve ritkán látják otthon és a faluban.
Pár év múlva záróvizsgák, diplomával tér haza.
Apukája lelkesedve intézkedik, állást kap.

3

Beceneve Feri lesz, mert a Ferkó nem illik egy tanárhoz. Kollégái tanítók, ő elvárja a megtisztelőbb titulust.

Szemtől szemben respektálják magas fokú képzettségét, háta mögött fejcsóválva pusmogznak:

– Mivé lett a Ferkó!

– Túlságosan önhiitt – mihez vezet ez...?

– De ismerjük el, rendet tart. Vasfegyelmet! Meglátjátok, direktor lesz maholnap...

Nem lesz. Tanév végén kedvetlenül eltűnődik: „Ez a pálya idegen, fizetése százalmas, mellékes meg semmi Másra, többre vagyok hivatva.”

Szóvá teszi otthon is. Anyukája sopánkodik. Apukája nem érzélgős, intézkedik. Másnap reggel Feri fiút hívatják az elnökhöz. Bő félórás hatszemközti diskurzus, mert a titkár jelen van. Okosan szól, elnyeri a bizalmat.

– Legyen szb-elnök. Támogatod? – javasolja, kérdezi a kolhozelnök.

– Ha belép – bólint rá a párttitkár.

4

Hogyne lépne. Úgy számítja, megéri.

Az új tisztség neki való. Jó fizetés, kevés gond.

Tavaszi jöttén Luci elvtárs – most így dukál – üdülési beutalót osztogat, de a jónép vonakodik:

– Miért most? Egész télen négy fal között tengtünk-lengtünk, akkor kellett volna!

– Tavaszidő – dologidő!

– Bizony. Sok a dolog, nem enged!

Sebaj. Kellő számú irodai alkalmazott Luci elvtárs papírjain átlényegül fejlődővé, dohánytermesztővé, utaznak mind üdülőkhöz, süttetik a hasukat. Luci elvtárs bazsalyogva dörsöli a tenyerét: „Jól van ez így. Beutaló kárba nem vész, ők meg most már keresik a kegyeimet.”

Titkárnője Csákány Bandi szemrevaló asszonya. Három éve hiába vár gyermeket. Most már lesz.

Luci elvtárs kap két pofont, Bandi másfél évet. Atyafiak csóválják a fejüket:

– Szegény Bandi műtrágyát gyárt rabruhában...

– Ez meg itthon továbbra is vígan éli világát...

– Nem igazság!

Ha már így van – hogy a törvényt nem érdekli, mi lenne az igazság – ítélkezik a falu: szb-elnök nevéből a második *i* törölve, családi és keresztnéve összevonva – lesz belőle Lucifer.

Híre megy a titulusnak. Anyukája sopánkodik, az irodán nevetnek.

Viselője bosszankodva töri fejét, mit is tegyen ellene.

– Megnősülök – jön az ötlet –, akkor talán békén hagynak!

Apukája rábólint.

5

Választottja kákabélű leányzó, de az apja nagyhatalmú brigadéros.

Anyukája sopánkodik, apukája intézkedik. Megejtik a lánykérést, sátrat vernek az udvaron.

Terítéken pazar étek, márkás ital rengeteg, vigad mind a kétszáz vendég.

Éjfél után a menyasszony izgul-pirul, milyen lesz a nászéjszaka.

Pálinkázik nyakra-főre a párja, mintha bálná már az egészet. A menyecskét ölbe venni, ágyba vinni képtelen. Amaz szegény őt vonsozolja szégyenkezve a szobába.

A jó népnek szeme mered – erre példa nem volt még a faluban. Sutyorogva találgatják, mi történhet odabent.

Az ifjú férj öltönyösen dől az ágyra, öntudatlan hever azon reggelig.

6

Nyáridőben zúg a mező, két héten át versenyezik hat kombájnos. A győzteseknek jutalom jár oklevéllel.

Az aratási ünnepségen ott a kolhoz elnöke, a titkár is, meg egy rakás tisztviselő, de ők nagyurasan finom göggel ücsörögnek. Szb-elnök reszortja a díjátadás, hát készülődik fenemód.

A beszéde papíron, felolvassa hibátlanul, fél tucatszor köszöni a buzgalmat. Pillognak a gépkezelők, várják már a díszkeretes oklevelet, még inkább a pénzzel bélelt borítékot.

Mosolyogva hosszan parolázik mindegyikkel. Kint a tévé, felveszi az eseményt.

Hiába a marasztalás itókára, bográcslére: összepakol, indul a stáb más helyszínen forgatni.

Maradnak az emberek és elvtársak, vodkásüveg hosszú sorban az asztalon. Fogy az ital, nő a jókedv, láрма riaszt erdőlakó madarakat. Szb-elnök ingadozva körbe jár, kombájnosok vállát veregeti, bizalmasan sugdolózik:

– Én is, ti is – benne leszünk mind a tévében. Mit gondoltok, jól beszéltem? Ki vele, de őszintén: milyen voltam?

Bólogatnak az emberek, kínálgatják a nap hőségét.

Összegyűl a sok kupica, hajtja őt a bokrok közé.

Visszatérve nyitott sliccén kibukva a hímtagja, himbálódzik kókadtan. Röhögnek az emberek, elnök-titkár elámulva szemléli a tébláboló alakot, dülva-fülva pattannak a kocsiba, szitkozódva elrobognak.

7

Jó tisztsége odavan, álló hétig fő a feje, mi lesz most.

Felesége pironkodva korholja, anyukája fejét fogva sopánkodik.

Apukája keresi és megtalálja a mentséget:

– Részeg voltál, kedves fiam, az az oka!

Hatásos az érvelés, elnök-titkár nagy haragja megenyhül. Tanácskoznak tíz percig, kimondják a verdiktet: Luci elvtárs megy a farmra vezetőnek.

– Ott a helye... – bazsalyog az elnök.

– Pillanatnyi megingás. Emiatt nem lenne helyes leírni egy kádert – vélekedik a titkár.

8

Százhusz tehén, hatvan borjú, gondozók és fejőnők a keze alatt: Luci elvtárs gazdálkodik. Reggel-este kiosztja az abrakot, megjelenik minden tehén seggénél, feljegyzi a tejhozamot, havonta a borjúfiak súlygyarapodását. Észleli a kisebb-nagyobb vétkeket, korholja a gondozókat, figyeli a fejőnőket. Minden hétfőn tereli egy szálíg őket együvé, tömködi fejüket a modern állattenyésztés, a békepolitika sajátosságaival, ateista tanokkal. Muszájból meghallgatják, muszájból elfelejtik. Ő is tudja, de nem számít, mert működik a farm. Az eredmények nem kiugróan jelentősek, de jobbak, mint korábban. Az elnök és a titkár elismerő szavaitól fellélegzik: „Ezt akartam – bizonyítani! Most már lehet gondom másra is...”

Házassága szerencsétlen, mert az asszony nem tűri az ágyában: „Fáj a fejem, hasam görcsöl – hagyjál békén!” Nem csoda, ha évek alatt egy szem gyerek sikeredett, satnya az is, mint a sápadt palánta.

Csakhogy Luci elvtárs harmincéves, ágyékában virgonc vágyak viháncolnak. Mi egyebet tehetne, szemezget a fejőnők közt. Akad köztük fiatal.

Kacér Bözsi kínálkozik, de épp ezért nem kell neki: „Összefeküdt fűvel-fával, lennék nála sokadik!”

Mejjes-faros, de túl szerény, szinte félénk a másik. Ráesik a választás. Hetekig a fejét rázza, de azután feladja az ódzkodást.

Esti fejés végeztével randevúznak, mező fűvén holdfény alatt ölelkeznek.

Nyár múltával, amikortól hidegek már az esték, szeretőjét rendeli a vörös sarokba. Kacér Bözsi megneszeli, mi folyik. Fejés után sietősen hazatérve kárörömmel árulkodik a szerető férjének: „Idefigyelj, asszonyodat most döngöli Lucifer!”

Két cimborra könnyen akad, velük indul Vihar Bélus a helyszínre. Egy rohammal betörik a deszkaajtót, tetten érik a kéjelgő párocskát. Sikít a nő ijedtében, elmenekül bugyi nélkül. Teheti, mert Bélus és a cimborák Luciferre figyelnek. Füttykös és löcs derekasan dolgozik, a latornak csontja roppan, arca-teste csupa kék és zöld.

Bélus otthon keseregve titkot tart, de cimborái bor mellett a kocsmában kifecsegek a dolgot.

Ámul-bámul a falu, toporzékol az elnök és a titkár. Nincs kegyelem, Luci elvtárs útilaput kap. Badar Jóska kótyagosan rigmust farag, összegzi a történeteket:

*Lucifernek bánatára
véget ért már jó világa:
farka miatt farolt farmra,
most is azért rúgták farba...*

Minél inkább elterjed a csúfos rigmus, Luci elvtárs anyukája annál inkább sopánkodik. Felesége mit se bánja az egészet, kárörömmel kuru-zsolja ura testén a foltokat. Apukája gondterhelten törli fejét, mit tehetne. Hetek múlnak, hónapok, jön a tavasz, mégis marad tanácstalan.

Az irodán más a helyzet: Luci elvtárs ügye napirenden.

– Mégis csak a mi káderünk... – tűnődik a párttitkár.

– Egyetértek – szól az elnök –, de mi a fenét kezdjünk vele?

– Választás lesz – jelöltessük tanácselnöknek!

– Micsoda? Azt már azért ne.

– Miért ne, ha megválasztják?!

– Kapna akár csak egy voksot is?

– Mind bíró lett, akít eddig jelöltünk! Ellenjelölt úgyse lesz.

– Ez igaz... De épp ő legyen a falu első embere?

– Ugyan! Ő is tudja, mi vagyunk az első és a második, ő csak a soka-
dik lehet. Ahogy fütyülünk, úgy fog táncolni.

– Hm...

Márciusban megesik a választás. A titkárnak igaza, Luciferből bíró lesz.

9

Másfél évig jól megy dolga. Teszi, amit odafentről mondanak, mert abból baja nem lehet. A jó népnak panaszait, kérvényeit téma szerint rendezgeti halmokba, tűzi aztán tanácsülés napirendjére. „Döntsenek a tanácsstagok, azért vannak”

Igazolás valamiről bárkinek ha kell, legépel a jegyző, az ügyfél megkeresheti, hol a bíró. Megtalálja a presszóban – ez most már a kocsmá neve –, két vodka közt aláírja a papirost, ráüti a pecsétet.

Gyöngyélet ez, szó se róla, milyen kár, hogy múlandó.

Mert a titkárt szép szóval és egyebekkel rábírja egy tartalékos atyafi, óvja meg őt a behívástól. Kiderül a turpisság, megorrol a hatalom.

– Egy falusi titkár hogy merészel beleszólni a hadvezetés ügyeibe?!

– Ez – politikai vakságból eredő vétség!

A titkárnak mennie kell – de hová?

Eltárséknál fontos szempont az emberséges bánásmód, mármint a saját káderekkel. Kinézik hát neki a tanácselnöki tisztséget.

– Luci elvtárs ügyis többször ücsörög a presszóban, mint a hivatalában!

Lucifer megkapja a lemondásra utasító ukázt. Nem érti az egészet, panaszosan vonakodik, de végül persze engedelmeskedik.

Új választás, a falu népe „minden mindegy” alapon megszavazza bírónak a bukott titkárt.

Luciferből csoportvezetőt csinálnak a kolhozban.

10

Akármilyen alsórendű, ez is tisztség, csakhogy eszi már a fene a kolhozvilágot: hamvába készül halni a rendszer, ami létrehozta. Belülről bomlik az egész, végül térdre omlik, szétesik.

Lucifer az elsők között veszi észre, új világ van születőben. „Rajtam múlik, ebben végre lesz-e megint Valaki!” – morfondírozik.

Lesz. Menti pénzét idejében gépekbe, ingatlanba, és amikor végleg kipurcan a kolhoz, aprópénzért soktucatnyi kolhoztagtól megszerzi a kiosztott kéthektáros földrészeletet. Hasonszőrű cimborákkal társulva alakít egy káeftét. Ő az elnök, száz embernek dirigál.

Egy-két év a nehéz kezdet, utána már dől a haszon, nő a profit.

Elnök úrként derogál az ócska Moszkvics neki, hát új kocsit vesz, nyugatit. Fontoskodva ül a volán mögött, mintha világnyi gond nyomná vállát. Nyáridőben széles karimájú kalap a fején, mint a cowboyoknak.

– Dzsoki Júing! – vélekedik a falu.

Jól megy minden évekig, a folytatás még annál is jobbat, szebbet – gyarapodó mesés vagyont – ígér, de megtörténik a baj: Lucifert a volán mögött szél üti meg, sírba viszi.

Nagy temetés: síró özvegy, néma tömeg, áhítatos gyászbeszéd.

A temetőből hazatérő sírásókat Badar Jóska új rigmussal mulattatja:

*Lucifernek gyors halála
vitte őt a másvilágra
átkosan sok kincs közül,
na de se baj, meglássátok,
nem fog rajta ott már átok
– semmi kétség, üdvözüil.*

ZUHANÁS

1

Az összedőlt világ bontott anyagából kocsma épül. Hol másutt, mint az öregtemplom szembeszomszédságában, stukkurdurrogatós filmekből ismert napnyugati módi szerint. Merthogy manapság muszájságosan ez, az ilyen dukál.

Semmi sem az, ami volt, ami a tanácstalanul tébláboló cingár atyafiak szerint a legkevésbé sem volt kívánatos, de úgy-ahogy hozzá lehetett szokni. Most? A kiszámíthatóság hiányzik: senki sem tudja, hová sodorja a változás ismeretlen, elgépisedve zakatoló örülete.

A gyökereket szaggató felfordulásban egyedüli biztos pontnak tűnik az ősi funkcióval egyébként is csábító, vadonatújdomságával hivalkodó, búfeledtető intézmény.

A söntésnél, az asztaloknál mocskos, megviselt gúnyájú pásztorok, napszámosok, munkanélküliek ácsorognak, ücsörögnek. A csapos rutinosan tüsténkedik, szaporán jegyzi a hiteleket, mivel a táblát – *Hitel holnap!* – kényszerből már a megnyitás napján lomtárba hajította a tulajdonos.

Aki azonnal fizet: felnéz rá mindenki.

Oldalvást, a tolongó tömegben túl, hátát a falnak vetve apró termetű atyafi álldogál. Hátha meghívja valaki egy-két korty töményre. Megvetését, irigységét mosollyal leplezve sunyít a sorban állók és a zsongó asztaltársaságok felé. A botcsinálta, csupapecsét-nadrágú, leginkább hangoskodó piktort különösen rühelli. Naná, annak pénze is, barátja is sok van.

Neki csak tanult szakmája: villanyszerelő!

Volt, amíg állt az a másik világ.

Akkor, havi biztos keresettel a zsebében esténként neki sem okozott gondot pár kupica olcsó pálinka.

De hát odaveszett a kereset, az ital ára égbe szökött, a semmiből megfizethetetlen, hitele pedig – csak és éppen neki! – nincsen.

Mire is lenne? Lerobbant büszkeséggel lesi a jó szerencsét.

Átnéznek rajta. A legújabb, meg sem történt eseményt tárgyalják. Harsognak a vélemények:

– Huszonhat méter!

– Egy nyavalyát: magasabb!

– Annyi, ha mondom. Kovács tanító tegnap a szemem láttára mérte meg. Itt állt a kocsmá előtt, becélózta a torony legtetetjét, szöveget mért, utána távolságot az aljáig. Osztott-szorozott, és huszonhat méter jött ki.

– Rosszul számolt. Csak rá kell nézni: van az harminc méter is!

– Vagy több. A környéken ez a legmagasabb!

– Akármennyi, cseszheti ezer pénzét az egyház. Nincs ember, aki felmerészkedne rá, hogy átfesse. A faluban biztosan nincs olyan ember!

– Pedig ezer pénz bárkit kihúzna a szarból.

– Na és? Tyúkszarosan is többet ér az élet, minthogy onnan... Ki bolond, vállalni a rizikót!

Bakács, a piktör magabiztosan érvel, elégedetten nyugtázza az elismerő bólintásokat. Iszik.

Amint lerakja a decis poharat és körbenéz, tekintete megakad az apró emberkén.

– Izé... Hacsak András nem: ő annyira pirinyó, tán abból a magasságból lecseppenve sem ütné meg magát... Hé, András!

Amaz utálkozó pillantással, böffentett szóval fordul a csúfondáros hang irányába:

– Vagyok.

– Felmásznál, megülnéd a gombot?

András egy szempillantás alatt felismeri a potyapia lehetőségét. Vigyorog.

– Egy deciért megmondom.

– Ejha... De megéri. Lajos, tölts neki!

András kezében reszket a pohárka. Hánykolódik az áttetszően kívánatos tartalom felszíne, már-már kilöttyen. Csak azt ne! Aggodalmasan emeli a szájához, egy kortyintással felhörpinti. Jólesik, szinte megváltás. Csitul, megszűnik a remegés. Odamegy a piktör asztalához.

– Na? – sürgeti Bakács.

András a szomszédos asztal mellől átrak egy széket, ráül. Farkasszemmet néz Bakáccsal és társaival, aztán dacosan, ököllel az asztalra csap:

– Miért ne?!

Kimeredt szemmel, tátott szájjal bámulnak rá.

– Egek! – forgatja a szemét Bakács. – Te kis tökmag... Nem hiszek neked!

Csődület. A csapos dologtalanul könyököl a söntéspultra, mert a sorban állók is Bakács asztala körül tömörülnek. Némelyek óva intik, mások nagy hévvel biztatják Andrást.

Füle mellett elszáll a sok mihaszna beszéd. Ő már csak az ezer pénzre gondol, amivel dugig tömheti a zsebét. Bakács feléje nyújtott festékes mancsát – fogadjunk egy félliterbe, hogy nem sikerül! – undorral, de habozás nélkül fogadja el.

2

A presbiterek megkönnyebbülten hallgatják az ajánlatot, de – mintha a rend kedvéért – aggodalmaskodnak. András türelmetlenül háborog magában. „Tutyimutyi vénségek! Mit vacakolnak? Kell az a pénz. Nemcsak decizésre. Meleg ételre, tiszta ruhára, egyébre. Özvegy Salgónétól megkapom. Tán őt magát is, mint régen, amikor még volt pénzem.”

Fennhangon másképp szól:

– Tudják jól: senkim sincs, aki megsirasson, eltakarítson. Mit ér az ilyen magányos senkiházi élete? Nem sokat! No... Ha rajtavesztek, temessen el az egyház. Ennyi a feltételem. Meg az, hogy üveg pálinka várjon a cinteremben!

Megegyeznek. András aláírja a sebtében papírra vetett nyilatkozatot: önként vállalkozik, övé a felelősség.

3

Éjszaka. Éberem hanykolódik az asszonykéz gondviseléséből rég kiesett vackon. Az egyetlen deci pálinka kevés volt ahhoz, hogy a szokott módon – elégedetten – mámorba, majd álomba merüljön. Egykedvűen veszi számba a vállalkozás lehetséges következményeit.

„Ha sikerül: másképp lesz minden. Emelt fővel járhatok megint az utcán!”

„Ha nem, úgy is jó. Jobb, mint potyára lesni a kocsmában. Egy csapásra vége minden gondomnak.”

„De miért ne sikerülne? A magasságot megszoktam. Igaz, nyolc-tíz méteres oszlopokon. A torony legfeljebb háromszor magasabb. De ha többször, az se baj. Mit számít, ha tíz vagy harminc méterről pottyán le az ember: így is, úgy is kipurcan. Millió oszlopot megmáztam már, oszt itt vagyok! Most sem lesz baj.”

„Vilmos is megülte már a gombot. Harminc évvel ezelőtt. Én is képes vagyok rá! Igaz, ő nem ivott. Előtte. Annál többet utána. Most mi legyen? Odarendeltem a pálinkát... No, jó lesz az Utána is...”

Ezzel a gondolattal, hajnaltájban szenderedik el.

Másnap tökéletes a szélcsend, kellemes melegséggel záporoz az őszi derű.

Csábító az odakészített pálinka, de András erőszakkal letépi róla a tekintetét. Nincs benne félelem, amit a szeszbe fojthatna.

Fölmászik a harangok fölé, a tető favázát mustrálja: elbírja-e az ő ötven kilóját?

Megnyugodva látja, a szarufák és a lécek alig-fakultan épek.

Időbe telik, amíg belülről megbontja bádogborítást, de sikerül. Kibújik a tetőre. Ráérősen, gondosan rögzíti az első létrát, feljebb kapaszkodik rajta.

Egyetlen pillantás elég ahhoz, hogy a magára erőltetett nyugalom feloldódjon az arcán gyöngyöző verejtékben: a tetőzet hihetetlenül karcsú hegyesszögének csúcsán trónoló gömb és fölötte a bádogkakas – úgy tűnik – irdatlan magasságban, elérhetetlen messzeségben.

Lent, a kocsmá előtti téren kíváncsiak tömege. Bakács a kocsmába emelő lépcső legfelső fokán áll, meszelőjéről csepeg a mésztej, tócsává gyűlik. Az emberek puszognak:

– Az anyját! Jól csinálja!

– Biztosító kötélnélkül!

– Bizony! Csak a végén meg ne bánja!

– Hogy lehet az: egyszer se néz le?!

– Na, hallod: mi dolga a lenti világgal, ha egyszer fölötte van!

András fütyöréssel hadakozik a kezét remegtető belső feszültség ellen. Igyekszik az elkerülhetetlenül fontos tennivalókra koncentrálni.

Már a harmadik létrán araszol, s látja: legfeljebb emberhossznyira a gömb alja. Itt azonban annyira összeszűkül a tetőzet, hogy akár átölelhetné.

Tudja, a létrát egyetlen óvatlan mozdulat oldalvást fordítaná, hát ajakcsücsörítő izgalommal tapogatja ki a létra fokán azt a helyet, ahol biztonságosan megvetheti a lábát. Egy perc, egy fok. Gyorsabban nem lehet, nem is meri.

Ingujjra vetkőzött, mégis egész teste verejtékezik. Minél följebb jut, annál inkább. Ráadásul – amire nem számított – az egyik bádoglemez sarokéle felsebzi a tenyerét. Vérzik, de a fájdalmat tompítja a leküzdhetetlen izgalom.

„Megcsinálok. Csak azért is megcsinálok!”

Furcsa: minél távolabbra emelkedik tőle, annál inkább érzi a földet. Ej, dehogy is azt: a cipőtalp teljes felületéhez tapadó biztonság hiányát. A szokatlanul nagy kilengés még inkább elbizonytalanítja, görcsös odafigyelésre kényszeríti.

Behunyt szemmel támasztja fejét a még kellemesen hűvös, rozsdásodó lemezhez, kivár. Aztán megragadja a kakastartó ércrúd tövét, egy lendülettel feltornássza magát a gömb tetejére.

Lent elismerő moraj. Az ügyes-bajos dolgaik ügyében arra járó atyafiak is megállnak, bámulják a magasban még kisebbnek, egészen gyermektestűnek látszó emberkét.

Bakács somolygó ingerültséggel odasúgja a mellette álló csaposnak:
– Vesztettem. A kis mitugrász: hát nem megcsinálta?

Amaz dünnyög:

– A java még hátra van. Újrapingálni az egész tetőt: nem semmi!

– Meglesz az is – ereszti le a vállát csalódottan Bakács.

Menne, folytatni a félbehagyott munkát, de a látvány marasztalja.

A járókelők egy része betelik az élménnyel. Tovább mennek a dolgaik után, de sugárzó büszkeséggel vissza-visszapillantva: mégiscsak akadt egy bátor ember a faluban!

Honnan tudná bárki odalent: András fél.

A pillanat után, amikor szétvetett lábbal elhelyezkedik a gömbön, és diadalmasan lenéz a mélybe, elrettenti a gondolat: mintha madárka lenne törékeny ágon, de neki nincs szárnya.

Kezdetől fogva tisztában van vele, mégis riasztja a tudat: csak magára számíthat.

Fogcsikorgatva dolgozik. Felhúzza a festékes edényt, ezüstszínűre mázolja a bádognakast. Csodálatosan fénylik, de nemigen gyönyörködik benne, visszaereszkedik a gömb alá.

Sérült tenyere most már sajog, alig tudja használni, holott – gondolja kínjában – három kézre is szüksége lenne.

„Mégis fel kellett volna bontani az üveget, jól meghúzni a pálinkát. Akkor nem fájna és nem remegne a kezem. Na, ez is jókor jut eszembe!”

Szenved. A szüntelen remegés, az egyre elviselhetetlenebb sajgás lassítja a munkát, amúgy egészen jól tűri, a lenti világ biztonságában ógyelgő tömeg kurjongatása, trágárságokkal felbődülő viccelődése azonban feldühíti.

„Mi a fenének tájtják itt a szájukat? Mennének a francba!”

Elkészül a gömbbel is. Vakítóan csillog rajta a festék.

Nyújtja a lábát, kitapogatja a létra fokát, hogy lejjebb ereszkedjen.

És akkor, ijesztően váratlanul: harangszó kiált.

Három létrahosszal alatta, annyira mennydörgően, hogy belereszket a tető.

Elengedi a festékes vödör fülét, két kézzel kapaszkodik a létrába. A remegés átterjed a létrára, kopog a bádognak.

– Melyik marha húzta meg! – ordítja nagy haraggal, kétségbeesetten. Odalent röhögve hullámszik a tömeg.

„Átkozottak! Semmibe vesztek, figuráztok velem?!”

Elképedve látni véli: szörnyepofává torzulnak, süllyedve távolodnak az arcok.

– Barmok! Rajtam röhögtök, nekem húzzátok?!

Sérült tenyere ököllé keményedve elereszti a létrát, megfenyegeti a sokaságot. A heves mozdulattól megrándul a létra, elfordul. A másik kéz ösztönösen biztosabb fogódzót keres. Nincs olyan. András bucskázva, a tetőzetnek nekiütődve zuhan, tompa puffanással csapódik a földnek.

A röhögés megszakad, a tömeg bénává dermed.

A döbbent csendben elsőként Bakács eszmél. Felhördül, meszelőt tartó kezét András kicsavarodott pózban heverő teste felé nyújtja:

– Mégis nyertem!

Abban a pillanatban némul el a harangszó.

KÉT VILÁG CSÓKJA

Cséplőgép zúg a határban.

Békebeli, behemótosan bumfordi, hatalmas lendkeréken csattogó szíjjal.

Kimúlt a kolhoz, a hitvány örökségen osztozkodó káefték egyikének nem jutott önjáró aratógép. Emiatt dúl a háborúság Kicsi Palkó és a szerencsésebb társulások első emberei közt. Szó sem lehet arról, hogy béraratásra szerződjön velük.

Inkább a cséplőgép.

Amíg levágták és bekazlalták a kenyérnek valót, hozzáértő kezek alatt újjászületett az öreg masina.

Követeli, falja telhetetlen étvágygal az oldott kévétet. Port, üres szalmát, töreket okád, de a soványka termés kincset érő zuhatagát is.

Bakó Zsiga az etető. Langaléta termet, a falu száján csak Hosszú Zsiga. A dobon állva messzire lát, mindent felülről néz.

A töreklyukban fiatalok. Ott már-már elviselhetetlen a hőség és a por. Az ő tüdejük még bírja. Muszáj. Zsuzska és a Kölyök fulladozva, csípőskoszosan verejtékezve hordja a töreket.

Nagyjából egyivásúak, a Kölyök legfeljebb esztendővel korábban jött a világra. Szőkesége átüt a porfelhőn.

Zsuzska: szemrevaló, szótlánul serénykedő barna lány. Túlságosan barna. Nem a rárakódott kosztól.

A faluban egyetlenként, dohogva megtúrt cigány család sokadik ivadéka.

Apja-anyja rég felhagyott a kéregetéssel. Mindennapos munkások voltak a kolhozban, hát ők is földhöz jutottak. Palkóhoz társultak vele; a többiek visszautálták őket.

Öreg Ladi és Beske már nem bírja a munkát, Zsuzska dolgozik helyettük. Dühödt engedelmességgel, zokszó nélkül.

A Kölyökköz sincs szava, így amaz is némán villázza az átkozottul porzó aprólékot. Pedig felettébb izgatja a lány közelsége. A vedlett blúz alatt rezgő halmok. Minden, ami Zsuzska lényének része.

A szótlanság, a komor tekintet riasztja: szomorúságot lát benne.

Hosszú Zsiga tüskés jókedve, pillantása sűrűn arrafelé bóklászik. Mikor Zsuzska a nagy igyekezetben és a kimerültségtől lépést véteve térdre rogy, s a törek java része a nyakába zúdul, odakiált.

– Hé, Zsuzska! Verte vón' apád a pocoklyukba! Bika alá való létedre orra esel, mint a pulya...

Zajos a gép, de Zsiga torka ércből. A csúnya beszédet meghallja, lenyeli a lány. Feláll, koromfekete hajából kirázza a piszkot.

A Kölyök dül-fül. Heves elszántsággal ereszti ki a hangját.

– Könnyű magának! Fél kézzel teszi a dolgát, a másikkal meg a vén farkát birizgálja!

Zsiga fülébe – igaz, tenyérrel terelve – besurran a szemtelen szó. Nem orrol meg a Kölyökre, inkább a lánnyal kötözködik.

– Zsuzska! Van a lábod közt muzsika? Szólott már az a muzsika?

A Kölyök, visszatérőben a lábával, ismét kifakad.

– Ne a szót csépelje – éhezik a gép!

Zsiga nem zavartatja magát.

– Hé, Kölyök! Győződj meg róla. Nálad a vonó, húzd el a nótáját! De vigyázz, az ilyenek keresztben a muzsikája...

Aki hallja, röhög.

Zsuzska szenved.

A Kölyöknek még lenne szava az ágaskodó indulathoz, de tudja: hiába. A töreklyukban, együttérző háborgással dűnnyög.

– Halottad? Arra biztat, hogy...

Nincs ideje befejezni. Zsuzska villanó tekintete, koppanó szava fejbe kólintja.

– Anyádat.

A Kölyök nagyot nyel. Sértve érzi magát.

– Miért mondod ezt? Téged próbállak védeni.

– Ki kért rá? Hagyj békén.

– De hisz gúnyolódik veled!

– Na és? Megszoktam.

– Gyáva vagy. Ezért fogtam pártodat.

– Fenét. Hogy hálából hagyjalak magamra mászni...

Idő kell hozzá, hogy a Kölyök megeméssze a sziszegő gorombaságot.

– Esküdjek meg, hogy nem erre gondoltam? Amúgy... Jó lenne. Persze, nem hálából...

– Hát? – Zsuzska szemében őszinte érdeklődés csillan.

– Izé... Úgy. Szerелеmből.

Zsuzska elámul. Rátámaszkodik a villanyélre, nézi a fiút.

– Te meg én? Megbolondultál.

A kölyök is megáll. Szembenéznek.

– Te vetted el az eszem. Négy napja. Mikor ebbe a lyukba száműztek bennünket. Két éve! Mikor először táncoltál velem. Ha emlékszel...

– Emlékszem, de nem hiszek neked. Látom, folyvást guvad a szemed, de csak azért, mert ebből a lyukból másíkba vágysz. A muzsikám likába, ugyi?

– Legalább te ne beszélj csúnyán. Amit mondtam, komolyan mondtam.

– Menj a francba! Két világ köztünk. És te rosszabb vagy, mint Zsiga.

Ő csak a száját jártatja, te mindenféle csúfságot összeképzelsz rólam.

– Én? Őt évet odaadnék az életemből egy csókodért.

– Juj! Mindjárt hanyatt vágom magam. Vagy téged kupán, hogy ne mondhas ilyen hülyeségeket!

Zsuzska hangjában, szemében döbbenet, hitetlenkedés. Más is. Hirtelesen a köldökéig emeli ruháját, haragosan rákiált a Kölyökre.

– Nézz ide! Ezt szeretnéd, ugyi?!

Elereszi a szoknya szegélyét, megvetően dobja a szót.

– Sose kapod meg.

A Kölyök szeme egy pillanatra kikerekül, aztán tekintete a földre esik. Megbántódva, régen izzó szenvedéllyel beszél.

– Ha akarod: itt, a fajtámbeliek szeme láttára megcsókollak. Hogy higgy nekem.

– Ha. Haha! Majd a piszi...

A Kölyök tenyere váratlanul rászáll Zsuzska vállára. Tartja, szorítja.

– Tizenkilenc éves vagyok, a seregbe nem soroznak be. Akár meg is nőülhetek. Szeretnék...

– Hát aztán? A te dolgod...

A Kölyök érzi, erős kezében riadt remegéssé sikeredik a vállrándítás szándéka. Keresi, elkapja a lány szomorúságosan egykedvű pillantását.

– Te legyél a feleségem.

Zsuzska elakadó lélegzettel csak nyikkanni tud.

Mi minden szaladoz át reszkető lelkén!

Titkon, saját magának is bevallhatatlanul ilyen, ezekre a szavakra vágyott. Akkor is, mikor a munkanélküli prímás unalmat űző heccből, nagy fájdalmak közt a magáévá tette. Hogy rá se nézzen többé.

A Kölyök – más.

Lopiban ő is méregette a legényt. És belátta: kedvére való. Lenne.

Ha nem az a két világ.

De az annyira áhított szavakat ő mondta ki.

Itt, a töreklyukban. A bőrükön egyformán kérgesedő szutyokban. Nekibátorodva, de kíméletesen.

Olyan szép, hogy talán nem is igaz.

Az ösztön és a tudat mélye kétségekkel hánykolódik, még sincs, már nincs ereje nem hinni.

Odabújjik a Kölyökköz. Mennyei édességgel keveredik ajkukon a kosz. Ringatóznak, aztán lassan keringeni kezdenek a kettős szentség láthatatlan tengelye körül. Kisodródnak a töreklyukból.

A cséplőgép, az elevátor üresen jár. Mindenki rájuk figyel. Varjasan röppen, messzire száll a kacaj. Az ácsorgó golyákkal tűzdelt mező fölött nyomtalanul elenyész.

RAGYOGÁS

A civódás tarka madarát Klára röppentette fel. Bálintot különösebben nem zavarta a szavak csapkodása. Csupaderús, eső utáni reggel volt, dologra és kedvére való. Evés közben a napi tennivalókat rangsorolta, az asszony zsörtölődésére ritkán dörmögött választ. Sűrűn, mohón kortyolt a jókora bögrében gőzölgő tejeskávéból. Klára ezt is szóvá tette.

– Mint a kacska: falat étel, korty ital!

Bálint ráemelte tekintetét őszülő párjára.

– Miért ne, ha így esik jól?

– Ez a baj. A magad javát nézed. Hogy nekem jobb legyen, azt nem tartod fontosnak.

Bálint azonnal elérte a célzást. Nem ment el az étvágya. Megrágta, lenyelte a tojásrántotta maradékát, kiürítette a bögrét.

– Idefigyelj! Harminc éve macerálsz. Szerinted sosincs elég pénz a háznál. Én meg azt látom, mégis megvagyunk. Két nyugdíjból ketten. Tóthék ugyanannyiból nyolcan. Gondolkozz el ezen!

– Tóthék! Igénytelenek. Legyek én is az? Várhatod!

– Nem várom. Csak azt, hogy gondolj bele: semmi okod a nyavalygásra.

– Te pedig értsd meg végre, odaát jobban élünk. Tízezrekben számolnánk a nyugdíjat. Ami itthon – számold át! – alig több ötezernél. A kettőnké együtt!

– Annyi, amennyi. A zöldség, a bor is hoz pénzt. Mit akarsz még? Az a fontos, hogy élünk. Örülhetünk a napragyogásnak, a ránk váró dolgoknak. Miért akarsz többet, mint amennyi fontos?

– Tovább látok az orromnál. Nem jó itt. Odahúz a szívem, a lányomhoz. Kivált azóta, hogy kinézett nekünk egy takaros házat. Kisebb ennél, de a kert nagyobb...

Bálint szemöldökét összerántotta az indulat.

– Zsuzsa még a világon sem volt, te már odatúlra vágyakoztál! Elegem van ebből. Ki kérte Zsuzsát arra, hogy házat válasszon nekünk!

Darabosan, kőkeményen kopogott a férfiszó, eltalálta a tarka madárkát. Klára hüppögve nyeldeste a vereség keserű ízét.

Bálint komor sóhajjal állt fel az asztaltól. Kiment, létrát állított a szőlőlugas mellé. Felhágott rá, hozzákezdett a hajtásválogatáshoz.

Bicskával dolgozott. A felesleges futásokat könnyed mozdulattal nyisszantotta el, a kacsokat tőből törte ki. A ritkuló lombok közt sűrű összevisszaságban csüngedeztek a fürtök.

Egyiket-másikat megemelte, mérlegelte a tenyerével. A szeme megtelt fénnel.

„Ígéretnek több mint elég” – cirógatta tekintete a még csupazöld fürtöket.

A létra hirtelen megbillent: egyik lába féларasznyira süllyedt az átázott talajba. Leszállt, kiemelte, deszkadarabot helyezett alája.

Alighogy ismét felkapaszkodott, a nevét hallotta.

– Hahó, Bálint, itthon vagy?!

Bosszúsan mordult a hang irányába: ki merészeli háborgatni a kellemes elfoglaltságban!

– Itt vagyok. Ki az?

– Hát én, Böske. Nem ismersz meg?

„Böske. Mi dolga itt?”

– Nyitva a kisajtó.

A munkát egy pillanatra sem hagyta abba. Mikor a sötétruhás nő szapora kopogással a létra közelébe lépdelt, lepottyantott neki egy kurta köszönést.

– Szervusz. Ha Klárát keresed, fordulhatsz vissza. A húgoméknál találsz, kapálnak.

– Veled van dolgom.

– Na... Fontos lehet, ha képes voltál a negyedik faluból idefáradni miatta.

– Jól mondod. Húsz kilométert bicikliztem, egészen eltikkadtam. Adj egy pohár vizet.

– Ott a konyhában a csap, eressz magadnak.

– Nem szállsz le? Akkor hogy beszéljek veled?

– Mi a nyavalyáról? Tíz éve nem láttalak, nincs ügyünk egymással.

– Most lesz. Eladó a házad, és én meg akarom venni.

Bálint keze megállt a bicskával. Egy pillanatra csak, amíg az egyensúlyát veszített elme visszabillent a helyére. Már is dolgozott tovább, csak úgy böffentve a szót. Nem is szót: hangot.

– Hm.

– Miért hümmögsz? Megelőzött valaki? Foglalt is kaptál?

– Hm.

- Bálint! Hiába jöttem?
- Böske! Azt mondtad, szomjas vagy. Menj, igyál.
- Nem szállsz le, foghegyről beszélsz... Furcsa. Tényleg elkelt a ház?
- A kutya se érdeklődött iránta...
- Húú, ez jó hír!...

Bálint mosolygott a lugas rejtekében. Kezdte élvezni a nyugalmit felkavaró kellemetlenséget. Böske odalentről nem látta a sokatmondó arcki-fejezést, csak a hangot hallotta.

- Azt még nem tudhatod, hát ne örülj.
- Gondolod, nem egyezünk meg? Ez attól függ, mennyire tartod, engedsz-e belőle.

- Nem engedek. Semmit!
- Jó, jó. Mennyiből nem engedsz?

Bálint zavarba jött. Nem tudta, mekkora összeggel riaszthatná el az asszonyt. Hogy időt nyerjen, leszállt, bevezette vendégét a konyhába. Kifolyatta a csapot, pohár vizet tett eléje.

- Köszönöm – Böske egy szuszra megitta.

Álltak, hallgattak. Bálint az összeg nagyságán töprengett, az asszony kíváncsian várakozott. Nem sokáig.

- Amíg gondolkozol – szétnézhetek?
- Minek? De ha akarsz, semmi akadály...

Böske levetette könnyű cipellőjét, benyitott az egyik szobába.

Bálint maradt, ácsorgott.

„Húszezer? Ennyi pénze biztosan nincs. Bár ki tudja... Második férje, az ófalui öreg zöldséges vagyonos ember hírében állt, a vagyonát Böske örökölte. Dollárt kell mondani, sokat. Mennyit, a kutyafejét!”

Amint eldöntötte, ismét megvidámodott.

Böske elégedetten tért vissza.

– Körülnéztem. Szó se róla, szépen berendezték a házat. Pont ilyet szeretnék. Nem fáj a szíved, hogy itt kell hagynod?

- Kell? Hm.
- Megint hümmögsz. Ez nem tetszik nekem.
- Ki mondta, hogy eladó?

– Ugyan! A verebek is ezt csiripelik. Egy hete anyámnál jártam, tőle tudom. Akkor nem volt időm érdeklődni. Mi az ára?

– Két házat is a magadénak mondhat, Böske. Miért vennél egy harmadikat?

– Á, hagyj. Az anyámé régi, rossz, a kert földje hitvány agyag. Az uram házára meg nagyon fenik fogukat a rokonai. Tízévi törvényes házasság okán

engem illet, nem perelhetik el tőlem, de kinek hiányzik a sok herce-hurca? Nem lenne rózsás a helyzetem Ófaluban, gyűlölködő rokonok közt. Inkább hazajövök. Ott mégiscsak jobb, ahol születtem, mindenkit ismerek...

– Ezzel én is így vagyok.

– Igen, de a te helyzeted annyiban más, hogy a lányod odakint van és titeket is odavár. Nekem a nyolcvan éves anyámon kívül senkim sincs.

– Hm.

– Ne idegesíts ezzel a hümmögéssel. Mondj egy számot!

Bálintnak nem akaródzott kimondani. Böske szomorkás szava, szokatlan őszintesége megtépázta az eltökélt szándékot. Ám úgy vélte, a nyílt beszéddel már elkésett: hagyta, hogy Böske beleélje magát a vásárlás izgalmába. Kimondta hát.

– Öt? – kérdezett vissza Böske.

– Sokallod? – leste a hatást Bálint.

Az asszony elgondolkozott. Bálint úgy látta, elnyíló ajakkal.

„Na. Sikerült. Megsértődik, elmegy. Dolgozhatok tovább”.

Böske azonban másképp szólott. Nyugodtan, bizalmasan.

– Hát... Nem vagy szívbajos, Bálint, de tetszik a ház, megadom. Mennyi foglalót kérsz?

Bálint megrémült.

„Szent Isten. Könnyű szívvel kész lenne kipengetni ennyi pénzt!”.

– Hm...

– Ötszáz elég? Adhatok ezret is.

Böske már kicsattintotta a fekete kistáska zárját, mikor Bálint elszánta magát.

– Hagyd, nem kell a pénzed.

– Ez a szokás...

– Tudom. De... A ház nem eladó.

– Viccelsz? – torpant meg az asszony kotorászó keze. – Mire jó ez most?

– Ezzel kellett volna kezdeni. De meg se kérdezted! Elhitted az ostoba híresztelést, én meg nem akartalak rögtön kiakolbólítani...

– Ezt én nem értem! A feleséged boldog-boldogtalannak újságolja, hogy a lányotok már választott nektek egy másik házat.

– Nem tehetek róla. Klára írogat Zsuzsának. Ha rajtuk múlna, rég odatúl lennénk. Csakhogy rajtam múlik, és én nem megyek.

– Miért nem?

Bálint meghökkent. Ezt a kérdést nemhogy ő nem tette fel magának, Klára sem firtatta soha.

A válasz ott rejtőzött lelke belső zugaiban, de megfogni, felmutatni nem tudta.

Csak dűnnyögni.

– Jó nekem itthon.

– Ott jobb lenne.

– Mintha Klárát hallanám! A fenébe, hát magától értetődik: ezen a portán minden a kezem munkája. Tudod, mi volt itt harminc évvel ez-előtt? Kimért pusztaság, négy cövekkal a sarkán. Nézd meg most! Jó ér-zés. Megfizetni, itthagyni nem lehet.

– Pedig ötezer dolcsi igen nagy pénz. És ha akarod, ráteszek még ötszázat.

Bálint elámult.

„Bolond. Még ilyet: ő emeli a vételárat!”

– Ha ilyen sok pénzed van, miért nem mész te odatúlra?

– Én? – csodálkozott Böske. – Erre nem is gondoltam. Én csak haza szeretnék jönni...

– Én meg maradni.

Bálint válasza csattanós lehetett volna, ha nem érződik belőle a bi-zonytalanság. Böske felfigyelt rá.

– Hatezer. Kettő most, foglalónak.

Bálintot fejbevágtá az összeg súlya. Böske látta a konok lélek újabb megingását, ismét lecsapott.

– Ilyen szerencséd még egyszer nem lesz!

Bálinttal forgott a konyha. Kínlódott.

Bicskája az asztalon hevert. Kezébe vette, egyik tenyeréből a másikba rakosgatta. Eszébe jutott a félbehagyott munka.

„Vár a szőlő”.

Hirtelen megérett benne az elhatározás.

Mihelyt kimondta, ismét érzekelte, magába fogadta a reggeli óra áradó derűjét.

Böskét nem a koppanó szó, a férfi szemének különös fénye döbbsen-tet rá: hiába jött. Ezzel a ragyogással nem tudott mit kezdeni. Gyorsan, kurtán elköszönt.

Bálint elkísérte a kisajtóig. Futó pillantást vetett a kerékpár nyergében nehéz-kesen elhelyezkedő asszony után, máris visszafordult. A létrához ment, felmászott rá, be-nyúlt a levelek közé. Kezefejével megérintett egy hatalmas fürtöt. Félretol-ta a lombzatot, gyönyörködött a tömötten duzzadó szőlőszemekben.

„Micsoda bor lesz ebből! Nincs nagyobb öröm: alkalomadtán felhajta-ni egy pohárral a sajátomból. Ha búfelejtőnek, akkor is”.

HOLTIG HÓBAN

1

Ez se éri meg a pénzét. A televíziós.

Alig pár fokos hajnali mínuszt jelzett előre, és tessék, a hőmérő máris jóval többet mutat.

Tiszta sor: a televíziós hazudik. Amire a hőmérőnek nincs oka. Csak napközben, dél tájt füllent pluszfokokat, amikor két fa lombja közt telibe kapja a napsugár.

Most este van. Odafent szikráznak a csillagok, idelent a fagy metszőfogainak szorításában mintha meg-megroppannának a fák.

2

A televíziósnek mi oka lehet a hazugságra?

Nem szabad valóságként tájékoztatni?

Meglehet.

Ki tudja, miféle érdekek szája habzik a háttérben!

Vagy tudatlanságról van szó? A televíziós legfeljebb sejti a holnap hajnali valóságát, és ezt a halvány sejtést állítja be bizonyossággként?

Ebben is lehet valami.

Akárhogy van, nem jól van. Enyhítő körülmény nincsen. A hazugság és a közöny: cinikus cimborák. A valóságot ismerni vágyó ember igényei nem számítanak. Mármost az információkat kibelevé adagoló érdekekkel szemben.

A valóság igazsága tabu, különben óhatatlanul lelepleződne...

Mi is?

A félrevezetés következetesen véghezvitt szándéka.

Hogy a józan gondolkodású ember nem átall felháborodni?

Dúlhat-fülhat kedvére a hazugsággár gondosan őrzött kapuin kívül. Mert oda a lábát nem teheti be, szavát nem hallathatja.

Na és! Kevés az ilyen ember. A fehér, kigúnyolni való holló.

Te már csak tudod: ezerszer megszóltak a véleményed miatt, ki-ki a vérmérséklete szerint. Olyanok is, akik azelőtt többnek tűntek a szemedben, mint agyatlan biológiai lények.

A fejlődésre hivatkozva röhögtek ki, sajnáltak le.

Fejlődés?

Így?

Hová?

Elidegenülve minden istenadta természetestől, degeszre tömött buk-szából kibuggyanó érdekek, torz izmusok pórázán kótyagosan keringve, mint a legeltetésre kikötött jószág – ez nem fejlődés, így csakis önnön végzetébe juthat az ember.

Igaza volt az egyszerű koldusnak: „Míg a világ világ lesz, mindig rosszabb világ lesz!”

Kifelé tartasz a világból, hát ne hergeld magad feleslegesen. Inkább nézd meg, jól bealmozott-e fiad az ólban.

3

Mocorognak a malacok. A karámretesz zördülésére fürgén talpra ugranak, bökdösik a deszkaajtót.

Odabent piros fényt árasztva melegít a lapított gömb alakú izzólámpa, de a penge-vékony réseken át nem igazán látni, van-e elegendő szalma alattuk. Muszáj kinyitni az ajtót, egy pillanatra csak, hogy minél kevesebb hideg levegő szökhessen be.

Jól sejtetted. Szórt alájuk friss szalmát a fiad, de nem eleget. Nem tudnak elbújni benne a kis rőfögők, pedig ilyen hidegben az a jó, ha nemcsak alattuk, hanem fölöttük is van száraz alom.

Amúgy elsiették a malacvásárlást. Ráértetek volna február végén vagy március elején. Karácsonyig akkor is mázsahúszas hízó lehet a gondosan tartott malacból.

Hát ez az. A gondosság hiánya.

Ha nem te és az asszony, csak vegetálna a jószág. Nőne, de nem hízna. És ordítana naphosszat, mint a szomszédé, aki sajnálja tőle az eleséget. „Hogy előtte álljon egész nap a takarmány? Még meg finomra darálva? Hogyne! Egyen, ahányszor kap, ahogy és amennyit kap. Nem pocsékolunk. Én is csak háromszor eszek napjába’, és nem válogatok!” – így a szomszéd.

Másfél estzendeig tartja a „hízót”, aki – hiszen valamit ennie kell – éhségében szétrágja az ól deszkaajtóját, maga alatt a hírlást. Szegény jószág!

Megváltás neki a kэшalál.

Takarmányozás dolgában a fiad se bőkezű. Meg-megcsóválja a fejét, valahányszor a vályúból kitűrt, a hídlás résein aláhulló abrakot látja, de eltűri, mert tudja – megmagyaráztad neki –, abból egy szem se megy kárba, a tyúkok mind felcsipegetik.

Mégis jó, hogy napközben odavan, és ti, öregek etetitek a jószágot. Tavasztól ősziig csemege-zöld fűvel is, amit hálásan rőfögve, két pofára zabálnak fel. A fiadnak erre szabadnapokon sincs figyelme, amikor ideje lenne rá. Még jó, hogy – duzzogva ugyan – felszerelte a melegítő lámpát.

Megcsináltad volna magad, de fogalmad sincs, hogyan kell vezetékot húzni, csatlakozófejjel és patronnal ellátni, precízen ám, nehogy megöljön az áram, mint a hebehurgya T. Bernátot tavaly ősszel. A fiadnak meg ez a tanult szakmája. A villanszerelés.

Baj, hogy ő is csak tartja, de nem szereti a jószágot. Mint a többi fiatal manapság.

Nem fér a fejükbe, hogy a jószágnak is vannak igényei, és azokat ki kell elégíteni. Nem csupán jól felfogott önérdékből, hanem szerető gondoskodással. Erre is van jó mondás: gazda szeme – figyelmes gondoskodása – alatt szépül a jószág.

A közöny olyan, mint a hó: hideg. Az ember is, a jószág is nehezen viseli, mégis ott van, dermedt mozdulatlansággal nehezül a mindennapokra, a kapcsolatokra ember és ember, ember és jószág, meg egyéb dolgok közt. Volt, van részed benne.

Lehet, hogy ezért benned a néha asszonyod által is túlzottnak vélt törődés a jószágokkal? Aminek örülnél, de nem kapsz meg, azt adod meg a jószágoknak?

Ki tudja. Nem érdemes belebonyolódni. Idő sincs rá, fáznak a malacok. Elő a létrát, fel az ól padlására szalmáért. Fél bála elég lesz.

4

A kitárt padlásajtón át beözönlik a hideg, kissé felhígítja a tetőzet alatt terjengő patkánybűzt. Iszkolnak a nyavalyások szertesztét, hallani a szalma zörgését, ahogy besurrannak a bálák közötti résekbe.

Naponta felállítod az önmagában is nehéz, tölgyfából készült zuhanódeszkával ellátott, de jókora csapágynehezékkel súlyosbított csapdát, rendre kilapít egyet-egyét a pimasz élősködők közül, ám a számuk mintha mégse fogyna. Na persze, nagyon jó dolguk van itt: zavartalanul fészkelhetnek, szaporodhatnak a szalmában, zabálni meg lejárnak a vályúhoz. Amelynél csak két malac tülekedik, patkány meg néha öt-hat.

Micsoda pimaszság!

A haloványan beszőrődő csillagfényben kivehető a csapda sziluettje, és a lezuhant deszkalap ferde felszíne elárulja, egyik széle alatt új áldozat hever. Nyilván döglötten, mert mozgásnak, kaparászásnak semmi jele.

Ki kell szedni, a csapdát újra felállítani.

A teremtésit! Hát ez még él?!

Amint elegendő rés tágul a felemelkedő deszka alatt, azonnal kiugrik, egy szempillantás alatt nyomavész a bálák közt.

Nesze neked... Megmenekült az átkozott.

Mint az embervilágban a különösen nagy kárt okozó, vád alá helyezett bűnözők, akik végül megússzák büntetés nélkül, legfeljebb enyhe ejnye-bejnyével, amire persze jó magasról tojnak.

Nincsen törvény, nem jó a törvény: egérutat hagy a bűnösöknek.

Mi másból, a közönyből ered ez is. A törvényhozókat cseppet sem érdekli a becsapott, meglopott állampolgárok vesztesége: szinte kihívó szemérmertlenséggel szolgálják a patkányérdekeket. Mert a csalással, rablással mások javait elorzók is patkányok, és az ő személyiségi jogaik nagyobb súllyal esnek latba, mint az áldozatoké. Jó példa erre a szerencsétlen gazda esete, aki áramot vezetett a kerítésbe, hogy elriassza a kertjében garázdálkodó tolvajokat. Azok egyikét agyonütötte az áram, mire a gazdát letartóztatták, holott eszébe se jutott embert ölni, csak tolvajt riasztani. Ott volt a figyelmeztető tábla, mégis megpróbálták átmászni a kerítéssen. Nem tudtak olvasni, vagy nem vették komolyan? Az ő bajuk!

Arról nem beszélve, hogy a törvény szerint a magántulajdon szent és sérthetetlen...

A gazda kertjében megtermelt zöldség miért nem az?

Mi ér többet: a szorgalmas munkával teremtett érték, vagy a patkányember érdeke?

A törvény szerint az utóbbi.

Ezzel a logikával téged is elítélhetnének patkányirtásért; s hogy ez a mostani megúsza, legfeljebb enyhítő körülményként jönne számításba...

Megáll az ész, ahogy az ember is csak áll az ól padlásán, sokadszor adva igazat az egyszerei koldusnak.

Igen, igen, százszor is igen: mindennek oka a közöny, ami vastag hótömegként nehezül törvény és ember, ember és ember közé, s végül mindennek vesztét okozza.

Na hiszen. Sokra méssz ezzel a bölcsességgel itt, az ól padlásán. Gondolj inkább a malacokra, öleld fel a szalmát, hátrálj le vele a létrán, szórd alájuk.

Jaj, ne!

A hátsó udvart bevilágító százaz égő fénye hirtelen feketébe lobban, arrafelé rántva a figyelmet. A háborgó csodálkozással vegyes döbbenet megbénítja a gondolatot, amely elkésik a lábnak küldött paranccsal: megállni! Két létrafok közé lépsz, s hiába kapaszkodsz, a megbomlott egyensúly tehetetlenségi ereje oldalvást dönt, letaszít a létráról.

A zuhanás pillanata csak arra elég, hogy villámfénnyel felvillanjon a bizonyosság: az alattad húzódó, láthatatlanul is veszedelmesen közelítő járda betonból készült.

Elviselhetetlen zúgásra eszmélsz.

Hatalmas erőfeszítéssel nyitod a szemed, keresed a zúgás forrását. Sehol semmi, csak a sötétség tűnik sűrűbbnek. A csillagok eltűntek, nyilván beborult az ég.

Persze, hiszen havat is jelzett a televíziós. Na, ez bejött neki...

A zúgás forrása belül, a fejedben.

Vajon beszakadt a koponyád?

Akkor már nem élnél!

Lassan érik, izmosodik a szándék: elérni, megmarkolni valami fogódzót, lábra állni.

A jobb kéz nehezen engedelmeskedve elindul a karámvasak felé, de félúton megáll, alázuhan. Elfogyott az erő.

Ilyen egyszerű a lehetetlen: nem érheted el a karámvasak egyikét sem.

Újra becsukódik a szem, de így is látni véled: hihetetlenül kitekeredett pózban, tehetetlenül heversz. Csak a gondolatok villódnak.

...Ki nyúlt odabent a villanykapcsolóhoz?

...Az asszony nemigen. Ő tudta, hogy kijöttél. Vagy elfeledkezett róla?

...Inkább a fiatalok.

...Nem mindegy?

...Kiáltani kell. Hangosan, hogy meghallják. Különben itt fagysz meg. An-na...

Ehhez sincs erő, hörgésbe fullad a hang.

...El kell kúszni legalább a lépcsőig. Onnan talán a hörgés is behallatszik.

...Arasznyit ha sikerült mozdulni.

...Na persze. Ha a kiáltáshoz nincs erő, a kúszáshoz honnan lenne.

...A betonon nyirkos, ragacsossá hűlő folt. Piros lehet, hiszen a véred.

...A törött bal kar és láb béna derékszögeiben meg-megújuló erővel hasogat a fájdalom.

...Úristen.

...Van Isten?

...Ő kapcsolta le a villanyt, ő szánt neked ilyen véget?

...Miért!

„Élt hatvanhat évet” – vési tölgyfába föléd hamarosan a verdiktet ormóttan betűkkel az erre szakosodott Gazsi.

...Miért ennyit?

...Nem nyugodhatsz bele, mert lehetne több.

...El kell jutni a lépcsőig.

...Újabb arasznyi remény. És teljes kimerülés. Zúgás, fájdalom, tehetlenség, fogyó fény a szemedben. Nehezen áttetsző fátyol borítja be a talajszint amúgy is alig-alig kivehető látnivalóit: a kerítés alját, a járdát, a napközben róla lesöpört hó húszcentis gerincvonulatát.

...Miért nem jön ki most senki a házból?

...Az asszony, hogy óva intsen: „meg ne fázz nekem kisujjasban”.

...A fiad, hogy szokás szerint a mezsgyekerítés tövébe vizeljen.

...Egyik se jön.

...Anna belefeledkezett kedvenc sorozatába a televízióban.

...A fiad a számítógépbe.

...Még csak nem is sejtik.

...Nem gondolnak veled

...Mi ez, ha... nem közöny?

...Várhatják... a kis ártatlanok... a szalmát.

...Tőled már... hiába.

...Ennyi... volt...?

Fekszel.

Mielőtt az utolsóként pislanó gondolatöredék kihunyna, még érzékel: sűrű tömegben szakadni kezd, beborít az ég fehér közönye.

GÖNCÖL SZEKERÉN

Idefelé,
a félhatoshoz
öt asszony,
primőr portékával megrakott
hatalmas kosarak,
visszafelé,
a hathúszastól
fiatal városi házaspár,
a lovakra folyton rácsodálkozó
két kisgyerek,
 így kell ezt csinálni,
kilencszer öt
negyvenöt,
plusz kettő kofánként
 a kosarak
 fel- és lepakolásáért, cipeléséért a peronra,
összesen
ötvenöt pénz,
 egy fordulóra számítva
 szívet melengetően
 szép kereset
 a kisujjas belső zsebének
 oltalmában,
elégedetten
ücsöröghetnél,
mégis
nyugtalanul fészkelődsz
a bakra terített
ócska pufajkán,

mert előre, arra
gondolsz,
 milyen lesz
 a folytatás,
 ha második ideutad
 már üresjárat volt,
így, még csak
a déli vonatra várva
a szólás intelme
újra és újra
megregulázza
a kora reggeli sikertől
kótyagosan repkedő
reményt,
hát igen,
 nyugtával dicsérd a napot,
 már ha tényleg
 végig
 jól alakul,
itt a bibi,
rágódhatsz rajta,
 szerencse dolgában
 mennyire csehül álltál
 mindig,
ha ötvennél több éved
szürkeségét
nemigen derítette
élvezhetően otthonossá
csapodár őnagysága csillogása,
miért lenne másképp
 ma és holnap,
 vagy bármikor azután,
hm,
már a kölyökkorodban talált
kopaszfejes piroshasút
elvette, elitta
a bátyád,

mert
boldogságosan lelkendezve
elújságotad, megmutattad neki,
 jobb lett volna
 meg se pisszenve
 rejtegetni,
 amíg
 takarékosan beosztva
 el nem költöd
 limonádéra, cukorkára, pöttyös labdára,
 mert effélére
 sose jutott
 a családi kasszából,

ami
ma is
petyhüdten lappadt,
 még jó, hogy a fiad
 felnőtt, megnősült,
 a lányod is
 férjhez ment már,
 egyik vő, a másik meny
 a párja portáján,

ketten maradtatok
a muszájból eleve
szoba-konyhássá tervezett,
kölcsonpénzen épített házban,
ahol

 még
 innen a nyugdíjon,
 már
 évek óta
 munkahely nélkül
 ritkán cseppen,
 még ritkábban csurran
 jövedelem,

most éppen
csurran,

de titokban, befelé
örülj
egy kicsit,
mert ha
kölyökmód örvendezve
jelét adod,
éppúgy nyakát szegheti
szerencsédnek, örömödnek
bárki, bármi,
 mint annak idején
 a bátyád,
ajjaj,
piros tányérsapkásan
az állomásfőnök
közeledik,
a simléder alól szigorú szemmel
méreget,
hozzád vágja
kimérten, erélyesen
a szót,
 maga
 megint itt,
 megmondtam tegnap,
 ne parkoljon
 az állomás területén,
 ne potyogtassa tele
 lószárral
 a placcot,
 álljon az útszéltre, ahová
 a kocsik,
 amúgy is
 kész röhej
 lófogattal várni
 utasokra,
 ki bolond ma már
 szekéren zötykölődni,
 ha úri módon

kocsiba ülhet,
na, most rögtön
húzzon el
a francba,
ez az,
csak gondolni kell rá,
máris beüt
durván, dörgedelmesen
a mennykő,
és túrni kell,
engedelmesen odanavigálni
a kocsisor végére,
megszenvetetten makacs
mosollyal
szó nélkül hagyni
a ladások, moszkvicsosok
zsigereket tépdeső gúnyolódását
is,
jól ismered őket, tudod,
a visszabeszéd
akár szelíd,
akár csípős
szavakkal
csak olaj lenne a tűzre,
így, ha türelmes egykedvűséget imitálsz,
talán megunják, békén hagynak,
né, máris mind
másvalamire figyel,
furcsa formájú nyugati kocsi,
ahogy zenének nevezett zajt bömböltetve
jön, félkört leírva
besorol mögéd,
a gazdája falubeli,
Kovácsék nyakigláb fia,
ez hát az új autó, amivel
boltban, postán, utcán
napok óta dicsekszik

Kovácsné,
de mit keres itt
ez a fiú,
hiszen nyilvánvaló,
a falu legmódosabb családjának
kész vagyonba született csemetéjeként
nem szorul rá
fuvaros keresetre,
 ahá, péntek van,
 jön a húga
 hétvégére
 az egyetemről,
 hát őt várja,
lezser testtartással
kiszáll,
rákönyököl a nyitva hagyott ajtóra,
szótlanul nézelődik,
aztán
elrikkantja magát,
 hé, tata,
 mire jó
 ez az izé,
 ez a két lóerős, fatengelyes
 Göncölszekér
 a modern masinák közt,
mint amikor
népes libacsapat összes szárnya
eszeveszetten
suhogni, csattogni kezd,
felcsap a röhögés
előtted, mögötted,
sérti a füled,
sebaj,
megszoktad, túród,
de jaj, a lovak
 ijedten
 emelik, rángatják a fejüket,

szorosabbra fogod a gyeplőt,
nevükön szólítva, becézve
nyugtatni próbálsz őket,
emiatt
még hangosabb a kacagó kórus,
a Kovácsfiú kocsijából
változatlanul
ömlik a dübörgés,
nem elég,
kajánul vigyorogva
megnyomja a dudát, szaggatottan bőgeti,
a lovak felhorkannak, ágaskodnak,
jó hecc,
s hogy vígabb legyen,
a többi autós szintén
rátenyerel a dudára,
dobhártyát szaggatóvá fokozva a hangzavart,
a lovak
végeképp megriadva
nekilódnak, kifordulnak az úttest közepére,
velük a szekér, majdhogynem tengelyt akasztva
egy kék Lada hátsó fertályával,
foghatod, cibálhatod
a gyeplőt,
csitíthatod őket,
se
szép szó,
se
káromkodás
nem használ,
hát persze,
te
a modern világ
szánalmasan szórakozó
gőgjét
vesszős gondolattal
sújthatod,

de ők, a lovak
még romlatlan ösztönnek
engedelmeskedve
nem tehetnek mást,
menekülni próbálnak
a civilizáció
elviselhetetlen
ricsajától,

egy-egy kátyúban akkorát zökken a szekér,
kis híján lebuksz a bakról,
szerencsére a szembejövő
gyalogosok, biciklisek
messziről észlelik a bajt,
álmélkodva húzódnak le az útszélre,
rohan a két ló, az
idő,
valahol hátul
fütytyösen
befut a vonat,

két falu közt félúton
végre
lassul
az örült iram,
aztán
holtfáradtan
fújtatva, prüszkölve
megállnak a lovak,

leszállsz,
megcirógatod a pofájukat,
beszélsz hozzájuk,
meghallgatnak,
Csillag, a félósebb
remegő orrcimpával
egészen közel hajolva,
állát a válladra ejtve
mintha
magyarázatot

kérne, várna
a történteke,
elakad a szavad, csak a fogaid csikorognak,
hát hogyne, hiszen
kilométerekkel mérhető messzeségben
éles füttyszóval
tovább indul
a vonat,
arra fordulva látod,
folyton gyorsulva
távolodik,
viszi magával a reményt.

BITANGJÁRAT

1

A Homokdomb csöndje csupa sejtelem.

Fogyó hold halvány derűjében a csőszkunyhó és a földút mentén foghíjasan sorjázó csökkent akácok sziluettje feketéllik. Egészen távol, a faluban rég becsukták szemüket az ablakok, csak az utcai égők világolnak sápadt, reszketeg fénnel.

Vajon hány óra?

Mit számít? Az egyezés szerint egyfolytában itt kell rostokolni, különben oda a kialudott fizetség.

Harmincszor öt, százötven pénz havonta.

Egy hónapra csak, mert a dinnyeszezon aligha tart tovább.

Akkor is szép pénz! Majdnem annyi, mint a gyári kereset volt.

Volt...

Miért a bejárókat rúgták ki?!

A ledolgozott évek, a szakértelem nem számított: kívül tágasabb!

Nagyon is. Mint ez a pótfénnyel átvilágolt éjszaka a széles-hosszan tespedő mező fölött. Bármennyire hozzászokik a szem, sehol egy biztos, jól kivehető támpont. Mintha a lecsurgó holdfényben feloldódna minden.

Ami történt, rágódni rajta felesleges. Józan ésszel felfogni úgyse lehet, miért nem kell többé a kezed, a munkád.

Nagy szerencse, hogy ennek a káéftének dinnyecsőszre lett szüksége. Tucatnyi öregember jelentkezett, de a Gazda fiatalabb, erős férfit keresett.

– Magukat a szél is elfújná! Olyan kell, aki nemcsak a fizetésre ácsingózik, hanem a dinnyét is meg tudja őrizni.

A te ötvenhárom évéd, pirospozsgás arcod megfelelt.

– Menyhért bátyám! Ha beválik, a téli káposztámat is magára bízom. Legalább két hónapi pluszkereset, utána meg majd lesz valahogy.

Vajon milyen munkára gondolt? Csak nem jószággondozásra a mini tehenészetben?

Az asszonynak mindegy, te nagyokat hallgatsz azóta. Matild reménykedik, hogy mégiscsak tovább gyarapodnak éveid a nyugdíjhoz – hol van az még! –, neked meg semmi kedved jószágok körül forgolódni.

A gyári évek alatt elszoktál tőle.

De ha más nincs...

Nem is lesz. Öt kééfté örökölte a kipurcant kolhoz nyomorúságos vagyónát, s mind küszködik. Szántnak-vetnek, de keveset aratnak: fűtyülnek a ganézásra, műtrágyára meg miből telne, ha azt a kevés munkást se tudják rendesen megfizetni.

Ez az egy, a Gazda birtoka elég jól szuperál. Nemhiába tanult – még kolhozi vezénnyel – valami magas iskolán Csóka Bálint, ért a gazdálkodáshoz. Bármibe fog, bejön neki. Nem csoda, hogy jócskán megtolla-sodott már. Micsoda porta, micsoda pompa bent a házban! Az udvaron két kocsi: egyik az övé, a nemrég vásárolt kisbusz Kareszé, a fiáé.

Igaz, a Gazda eléggé fenn hordja az orrát, amerikás-göggösen ül a kocsijában, de amúgy a légynek sem árt. Nagy szó, de ki lehet mondani rá: nem kergült meg teljesen a jómódtól.

Az egy szem csemetéjét viszont elkényezteti. Karesz még egyetlen napot sem dolgozott, mégis olyan gondterhelten ül a kormánynál, mintha a világ megváltásán törné a fejét.

Ugyan mivel érdemelte ki a vagyont érő kisbuszt?

2

– Mennyit platyiztál* érte, Karesz?

– Hányszor mondjam: pár ezer dolcsit.

– Príma járgány! De egy Audi vagy Mercit olcsóbb lett volna.

– Nem látsz a szemedtől? Az egyik legjobb márka!

– De mikrobusz! Mi a frászra való?

– Na, mit gondolsz? A tankja elég nagy, olajozni érdemes lenne vele.

Az öregem ezt szeretné, de leszavaztam. Semmi kedvem naponta órákig rostokolni a határon. Mióta egy fuvar engednek, amúgy sem nagy biznisz az olajozás. Inkább az utasszállítás. Van fogalmad róla, csak a mi falunkból hányan járnak át kulizni a fővárosba? Sokan! A fuvardíj fejenként háromezer. Szorozd be nyolccal, mert ennyi muksót urasan el tudok vinni. És ha visszafelé is van utas, dupla pénz. Harminc-egyvenezer tiszta haszon egy fordulóval!

– És ha nincs utas?

– Mindig van. Egyik brigád megy, a másik jön. Heti egy fuvar úgy összejön, mint a pinty, több nem is kell.

– Többet leszel úton, mint itthon...

* Fizettél (orosz)

– Bőven számolva is legfeljebb két nap egy forduló. Havonta összesen nyolc nap, utána szabad vagyok, enyém a világ!

– Hogy érted?

– Béna a fantáziád! Nézz körül a faluban: kinek van még ilyen fasza járgánya? Senkinek! Valahányszor végighajtok az utcán, a lányok majd elájulnak az ámulattól. Képzeld el, hogy felajánlok nekik egy kis kocsikázást. Egészen odalesznek érte, na meg értem. És mire észbe kapnak, már lábuk közt a lompos...

– Nana. Nem megy az olyan könnyen!

– Azt csak bízd rám.

– Mondani bármit lehet.

– Figyelj: ott jön Ildi a boltból. Egy alkalomra ő is megfelel. Odamegyek hozzá, megbeszélek vele egy... kocsikázást.

– Na, erre befizetek!

Karesz ruganyos léptekkel a szőke lány elé siet. Mutatóujján sebesen pörög a karika, csilingelnek a kulcsok.

A mikrobusz mellett ácsorgó cimbora nem hallja, mit beszélnek. Csak annyit lát, hogy csevegnek, és a lány nevetgél, aztán búcsút intenek egymásnak.

– Na, mi az ábra?

Karesz arcán önelégülten kiviruló mosoly.

– Minden oké. Este megdugom!

3

Mégiscsak elképesztő: egy ereje teljében levő férfiember napok, éjszakák hosszát tétlenül ücsörög!

Valami nagyon nincs rendjén a világban.

Tiszta szerencse, hogy a kisebbik lányt még nem viszik. Udvarlója akadt volna, nem is egy, de sorra kiadta az útjukat. Matild azt mondja, túlságosan válogatós, amit egyszer majd keservesen meg fog bánni.

Te hiszel a lányodnak: azért nem tart udvarlót, mert tanul. Tanárnő akar lenni, s nem szeretné, ha bárki akadályozná a tanulásban.

Helyén az esze!

Csak nehogy kifusson az időből. Nehogy vénkisasszony legyen belőle.

Nagyobb szégyen, mintha máris férjhez menne, te pedig Matilddal törhetnéd a fejed, miből állítsátok ki a staffirungot, a lakodalmi költséget.

A gyárban igazán szépen kerestél, spórolni is lehetett belőle, de mit érsz vele, ha zárolták a takarékbetéteket. Megfeszülhetsz, akkor se jutsz

hozzá a saját pénzéhez! Pedig kéne, nagyon kéne: egy lány amúgy is sok költséggel jár, hát még ha tanul.

De legalább kinő a sárból, nem marad buta liba, mint a többi. Azoknak csak a diszkón jár az eszük. Most is áll a bál a klubban, a csendes éjszakában idáig hallatszik a fülednek idegen zenebona.

Na persze, vasárnap van – vagy már csak volt?

Alacsonyra sikeredett ez a kispad, elzsibbad rajta az ember lába.

Meg kell mozgatni, körbejárni a táblát. Hol vagy, Manó?

Persze, megint elcsavargott. Kölcsonkutya, nem vált be. Jobban tenéd, ha visszaadnád a gazdájának. Úgy sincs szükség rá. Egy hete költöz-tél ide, azóta eseménytelenül telnek az éjszakák. Esküdni lehetne rá, ma sem jönnek tolvajok.

Vagy mégis?

Páros fénycsóva a távolban. El-eltűnedezik az útszéli lombok takarásában. A falu felől jön, feltűnően lassan, zajtalanul.

A Gazda lenne? Téged ellenőriz?

Nem. Kikapcsolta a fényt, holdvilágnál araszol tovább, aztán megáll. Pont a dombhajlat, a dinnyeföld lábánál.

Ez lopni akar!

A nemjóját. Itt az alkalom, megszolgálni a fizetséget.

Hol a kutya? Tán egyedül is elriaszthatná.

Míndegy. Megteszi a hosszúnyelű kisbalta.

Atyaisten! Ez csakugyan nem a Gazda. De nem is tolvaj.

Karesz a kisbusszal.

Mi a nyavalyát keres itt? Kedve szottyant dinnyét csemegézni?

Ilyen későn?!

Hajításnyira a földúttól megállsz, leguggolsz. A kökénybokrok résén át tisztán látod a sápadtan meg-megcsillanó járművet. Némi izgalom: mi lesz hát?

A busz ajtaja hátragördül.

Jó ég! A fiú nem egyedül jött. Egy lány van vele. Ünneplőben, nevetgélve.

Ezek a diszkóból jöttek. Nem dinnyére szottyant kedvük, csak egy kis kocsikázásra. Kézenfogva sétálnak egyet a friss levegőn, azután elmennek szépen haza...

Fenét. Mafla vénember lettél, Menyhért! Rögtön gondolhattad volna, hogy ezek mást is akarnak.

Elindulnak. Át a sekély útszéli árkon, ki az egykori legelőből megmaradt füves térségre. Főlegyenesedve, a bokrok fölött átlesve láthatod: összeborulnak, majd leheverednek. A plédre, amit Karesz vitt magával a hóna alatt.

Forró pír az arcodon, szinte perzselő.
Csak nem fogsz gyertyát tartani? Ott a hold, világoljon nekik!
Szégyenkezve elfordulsz, visszakullogsz a kunyhóhoz.
Még jó, hogy a kutya elcsavargott. Biztosan elriasztotta volna őket.

4

– Gabika! Szevasz!

– Jé, Karesz... Szia. Mit csinálsz itt?

– Brigádot hoztam, már hazafelé tartok. És te?

– Bekóboroltam az Alföldet egy csoporttal. A szabadegyetemről ki-rándultunk össze-vissza. Akarom mondani: pontosan megtervezett program szerint.

– Érdekes lehetett... És most – te is hazafelé?

– Igen, de lekéstem a vonatot, a következő pedig másfél óra múlva indul. Gondoltam, kiállok ide, hátha sikerül stoppal eljutni legalább a határig.

– Jól tetted! Elviszlek. Persze, ha nem veted meg a szalonban terjengő kuliszagot. Én állandóan érzem, pedig megpróbáltam alaposan kiszellőztetni.

– Mi bajod az emberszaggal? Engem nem zavar. Köszí szépen, hogy hazaviszel. Indulhatunk!

– Ennyire sürgős? Én speciel egy kávé akartam még bedobni. Meghívlak téged is, aztán kocsikázhatunk. Nem sok az a hatvan kilométer a határig, onnan meg már csak egy köpés... Jössz?

– Jó, de inkább tonikot. Kávé ittam az állomáson.

– Oké. Add a cuccodat, berakom. Így ni. De régen láttalak, Gabika!...

A sarki presszóban kerek kisasztal mellett foglalnak helyet. Karesz int a felszolgálónak, megrendeli az italokat.

Diskurálnak. A fiú őszintének tűnő érdeklődése rokonszenvet kelt a lányban. Jól érzi magát, csak azt furcsállja, hogy Karesz beszéde újra és újra a pénznél köt ki, a végén pedig pénztárcájával integetve kéri a számlát.

– Mégiscsak bunkó. Kár érte – gondolja.

Fél nyolc után hagyják maguk mögött a várost. A lány számolgat: legfeljebb egy óra múlva átkelnek a határon, s onnan már csak tíz perc hazáig...

Karesz arcán nem látszik a belső ujjongás: „Ezt a mázlit! Gabika egy bombázó. Ilyen finom nővel még nem volt dolgom. Csak rajtam múlik, hogy ő is sorra kerüljön. Még ma este – jobb alkalmat kívánni sem lehet!”

Nagy hévvel nyomja a szöveget, s néhány kilométer után, mintha önfeladten, valójában előre megtervezett mozdulattal a lány combjára teszi a kezét.

– Ne butáskodj! – hárítja el a lány határozottan. – Az útra figyelj.

– Bocs... De az úton semmi érdekes, te viszont... Nem tudtam ellenállni a kísértésnek. Felejtse el, oké?

– Ha megígéred, hogy nem taperolsz többé.

– Mi rossz van abban, ha az ember megsimogatja a szépet? Ennyire prüd vagy?

– Ez nem prüdség. Ha a barátom lennél, akkor sem túrném az ilyesmit, mert olyan... alpári dolog. Bunkóság!

– Oké, megértettem...

– Kösz.

„...hogy téged másképp kell megszerezni, kisanyám. Mert akkora bunkó nem vagyok, hogy kihagyjak egy ilyen ziccet. Mostantól a béterv érvényesül!” – fejezte be Karesz a megkezdett mondatot gondolatban.

5

Nem kellett a kutyát visszaadni. Hazatalált a gazdájához magától. Most már tényleg egyszál-egyedül virraszthat az éjszakában.

Három hete.

Kezded megszokni, már nem érzed egyfajta kiűzetésnek a világból.

Hiszen benned a világ: mi minden megfordul a fejedben estétől reggelig!

Otthon persze jobb lenne: kényelmesen elnyújtózni a takaró alatt, az ágyból nézni a tévét, azután odakucorodni az asszony görbéjébe... Éjfél tájt olyan filmet mutatnak, aminek láttán óhatatlanul fölébred a gerjedelem!

Még benned is, hát még a fiatalabbakban...

Csoda-e, ha Karesz éli a világát? Két hét alatt legalább ötször hozott ki nőt a dombhajlathoz. És mindig másat! Egyiket sem ismerted fel, de az alakjuk, a magasságuk, a hangjuk mindig más volt. Csak nem a fejébe vette, hogy sorra megkúrja a falu lányait? És ha igen – mi a nyavalyával tudja elcsábítani őket?

Annak idején majd három évig udvaroltál Matildnak. De sokszor neki-döntötted a kapuoszlopokhoz, hogy most aztán... De ő az istennek se engedett. Még akkor se, amikor eljegyezted. Csak az esküvő után, a nászéjszakán...

Fiatalasszony korában egyszer kedved támadt megsimogatni a gömbölyűjét. Mekkora koppantott kezed fejére a laskaszűrővel!

A mai lányok mások. Komolytalanok, felelőtlenek. Csak a szórakozás kell nekik. Még a szomszéd faluba is eljárnak diszkózni. Csapatosan, mint régen a legények. Könnyedén feladják a farukat, utána meg mennek káparásra. A Dadri Pali kamaszlányának ahhoz se volt esze: megszülte a pulyát, aztán elvájta a határban...

Így beszélnek.

Vajon igaz-e, hogy a falusi pásztor kutyája kikaparta a földből a csecsemőt?

Sokan esküsznek rá, de senki nem látta...

Akármi az igazság, valami nagyon nincs rendjén a világban.

Milyen jó, hogy Gabika rendes lány. Tűzbe mernéd tenni a kezed érte! Talán túlságosan is komoly, csak a tanulással törődik. Most is odavan, valami szabadegyetemre jelentkezett. Ahelyett, hogy kikapcsolódna kicsit a nyári vakációban! Tíz napra ment el, ma kellett hazajönnie. Már biztosan otthon van, holnap ő hozza a früstököt...

Na tessék.

Itt van megint. A bitangjárat!

Karesz a kisbusszal, de az ellenkező irányból.

Hm.

Most a szomszéd faluban csípett fel egy szajhát?

Ne törődj vele. Ha ketten ugyanazt akarják, senki másnak nincs köze hozzájuk.

Érdekes: most a dombhajlattól távolabb állt meg a kisbusz. Nem elég messze ahhoz, hogy innen, a dombtetőről ne lehetne látni. Nagyon is szem előtt van.

Mindjárt nyílik az ajtó, kiszáll a párocska, és megtörténik, ami történni szokott...

Mégse? Mire várnak?

Hm. Percek óta ott vesztegel a busz, de az ajtaja zárva.

Odabent szűrik össze a levelet?

Dehogy. Most nyílik az ajtó.

Mi ez? Ezek nem kiszállnak, hanem kiesnek. Jobban mondva: Karesz szabályosan kicibálja a nőt, magával vonszolja. Be akarja tuszkolni az utastér ajtaján, ám a nő hirtelen kiszabadul, futni kezd. Karesz utána, elkapja.

Hm! Amit nem sikerült csábítással, most erőszakkal akarja megszerezni?

Miféle ember az ilyen?

Az ilyenek miatt nincs rend a világban!

Nem hagyhatod.

Megállj, bitang. Ha apád elmulasztotta, én észhez térítelek!

Már ott is vagy. Amazok dulakodnak: a fiú leteperte a lányt, de az eszeveszett rúgkapálás, csapkodás miatt nem boldogul vele. Szitkozódik, fenyegeti.

Jobb kezekben a kisbalta, ballal markolod meg a gallérját a nyakszirt táján, talpra állítod.

– Mít művelsz!

Karesz lábujja épphogy érinti a talajt, torkát szorítja az ing nyaka. Kigúvadt szemmel ámul-bámul.

– Apu! Jaj, apu...
Gabika?!
Atyaisten!
– Csakugyan te vagy az, lányom?
– Én... Áthajtott a falun... Ide hozott...
Megáll az ész.
Te mocsok!
Azt hitted, az én lányomat is megkapod?
Egy fordulóra, mint a többit?
A kezemben vagy – mit csináljak veled? Beszélj!
– Megfulladok...
– Nem lenne kár érted, te naplopó! De ne az én kezemben dögölj meg...
Elengeded a grimáncát. Karesz kapkodva, megkönnyebbülten fellélegzik.
Azt hiszi, ennyivel megúszhatja? Nagyon is forr az indulat. Meg kell leckéztetni ezt a ficsúrt! Kisbalta a bal kézbe, a jobb kéz ökölbe szorítva.
– Na. Jobban vagy?
– Igen.
– Akkor... nesze neked – emlékeztetőül!
A fiú nem számított rá, az ütés telibe találja, leteríti. Azonnal feláll.
– Ezért megfizet! – kiáltja.
– Még jár a szád, taknyos? Úlj az autódba, és tűnj el, ha nem akarsz még egyet.
– Próbálja csak meg!
– Ne ingerelj, kölyök...
– Mi lesz? Szemtől szemben már nincs bátorsága? Betojt, öreg?
– Én? Tőled?? Ha nem utálnálak, egészben lenyelnék!
– Rajta. Mire vár?
Bolond ez a fiú. Egy pofontól nem tért észhez. Legyen meg a másik is.
Ha annyira akarja!
Közelebb lépsz hozzá. Zsebre dugott kézzel, csúfondáros arccal áll.
– Apu, ne! Rosszat forral!
Késő. Még egy lépés. Beméred az ütéstávolságot, amikor a fiú hirtelen kirántja kezét a zsebéből.
Valami megcsillan. Sziszegést hallasz, abban a pillanatban furcsa szagot érzekelsz. Felemelt kezed aláhull. Meginogsz, aztán leroskadsz.
Mielőtt elmúlik tőled a világ, egy pillanatra látni véled a föléd hajló arcon a diadalmas vigyort, és kékes fénnel felvillan tompuló agyadban a gondolat: valami nincs rendjén a világban.

ÜT AZ ÓRA

Új szerető karjából jövet,
a legkisebb, már csak sejthető sejtek
rejtelmes mikrozugait is
csordultig telítve
hevítően vezúvozó örömök
mézével,
könnyedén panyókára vetett szelídgalambszínű ballonkabátban,
dologtalanul zsebre vágott kézzel, füttyörészve
csellengeni
az éppen másik oldalára forduló város
éjféli fényei
alatt, között,
 ez aztán
 mennyei állapot,
maradni, ölelkezve döncölődni
a kielégülő vágyak ágyában
hajnalig, teljes végkimerülésig,
 a ma esti préda-asszony nyújtotta
 gyönyörűséget fokozni
 csak így
 lehetett volna,
akartad, akarta,
mégis, negyedkor
mosolygó szigorúsággal
kiadta az utad, mielőtt
éjjeli műszakból az Agancsos,
 menjél, menjél,
 hogy majd jöhess megint,
susogta parancsolóan
az istenadta pirosságában
izgatóan duzzadó ajak,

majd,
de mikor,
nyögted beletörődve,
holnap,
itt,
búgott a válasz
apró lihegések, dévaj kacsintások közt,
aztán anyás szigort mímelve
kituszkolt, szinte
kirakott a folyosóra,
csak ők, a Nők
ennyire határozottak, kegyetlenek,
a veszélytudat teszi velük,
nem felejtik a volt-gyönyört, de épp ezért
féltik annak
holnapi esélyét,
takaréklángra csavarják
a szenvedély tüzét,
a szabad fellobogás újabb alkalmát
türelmesen kívárva,
nem,
ez a nő
soha férfikarbantartva így
nem volt,
menetrendszerűen
sikoltozott, karmolt, harapott, feszes-ruganyosan meg-megrán-
gott a kéjben, hogy a csúcs fölött, a kifulladás érzésvihar szélesöndjében
szabályszerűen
elaléljon,
vajon hány esztendő
kínna-vággyal viselt hiányát
pótolta ezen az estén
veled,
te, aki a fél város
szemrevaló nőjén
gyorsvonati sebességgel
robogtál keresztül,
soha egyiküknél sem érzékeltél

ilyen önfelelt kitarulkozást, odaadást,
pedig nem nyafogó bakfisok,
rámenős, örülten csapongó-rajongó, mohó harmincasok-negyvenesek vol-
tak, érett asszonyok,

ők a specialitásod,
a még-jussolható örömökre vágyva
mindent egy lapon hazardírozó
gyönyörű, kielégítetlenül szerelemszomjas
bestiák,

igen,
szép este volt,
rendkívülien szép, és
folytatódik,
holnap is
várni fog,

hát jössz, eljössz
újra és újra, amíg
le nem csupasztod
a szerelem fáját,
ha majd
felzabálva mind
az elérhető tiltott gyümölcs, akkor
agyó,
könnyű szívvel tovább még
újabb illatos kertek felé,

haha,
mikor az Agancsos hazaér, lemossa magáról a műszak mocskát, vajon
gerjed-e benne vágy
odabújni kielégülten heverő asszonyához,
hehe,
ágaskodhat benne szándék
a rédia jogán,
ingerülten elrúgja magától, testi szentségétől
Ő,
a ma estétől többszörösen tiéd-asszony, e minőségében
a sokadik,
nyilvántartod őket, ennyit megérdemelnek

a Katalinok, Máriák, Amáliák, Ilonák, Annák, Júliák, Csillák,
Zsuzsannák, Angélák, Márták,
egész háremed van már,
egy fedél alá csábítva-terelve őket
micsoda gyönyörűség lenne
estéről estére
egyikről a másikra
szállni,
ritkán képzeled ezt,
a kecsegtető, de hiú ábrándok
hajszolása
idegen tőled,
miért vetemednél
ilyesmire, hiszen
ha kedved szottyán valamelyikre
a régiek közül,
csak bekopogsz hozzá
a nem feledett időpontban, és már
omlik
eléd-alád,
akár oldott kéve,
nosztalgiából olykor
megteszed, ám
vadász-ösztönöd
szüntelenül új prédára les, arra hajt, mert
mind más,
másként sír, nevet, jajgat, ujjong
a fehér sivatag mézzel folyó oázisában,
legfrissebb példa rá
a mai, soros szerető,
akinek
lányosan üde, zabolátlan vágyakkal sugárzó teste
lehet minden eddiginél
izgatóbb, csábítóbb,
egy holdjárás alatt
betelsz vele,
mielőtt észrevétlen praktikákkal
végzetesen

magához láncolna,
igen, erre
jó lesz vigyázni, máris
elbűvölt,
 mi a fene,
 félórája el-kijöttél tőle,
 és még a háza előtt csellengsz,
 nehezedre esik
 eltávolodni
 a hévvel széttúrt, ki-sem-húlt fészektől,
 hm,
 mivel magyarázható
 ez a furcsaság,

amúgy
ráérsz,
család, feleség, gyerek
nem vár,
szabad vagy, a bukszád is
kövér,
most igazán az, beütött a bolt, ötven rongy
dagadozik benne,
 hát járj csak
 fel és alá
 a tömbház holdárnyékában,
 lesd meg
 a hirdetőoszlop takarásából
 a gyanútlanul hazatérő Agancsost,
 aki nem sejtí, hogy gonddal kiépített és alighanem féltve őrzött
 akoljában az imént
 micsoda csata dúlt, hogy a párja
 idegen hímmel
 pázzott boldog-dühödten,
jön már,
ejha, Lada lux,
ez
nem semmi,
 szevasz, sógorhaver,
 mire vársz,

szállj ki, hadd lássam
az agancsodat,
hm,
mi lelte,
ül a kocsiban, az ajtót résnyire nyitva
bámul kifelé, meg se mozdul,
a lépcsőház felől
árnyék suhan, el az oszlop mellett,
megcsap az ismerős illat,
 egek,
 ez
 Ő,
 mi a fene,
 egyenesen a kocsi felé tart,
 miért, hová
 megy,
hitetlenkedve figyelsz,
megüti füledet
számonkérő, faggatódzó férfihang,
 na,
 megvan, kisanyám,
miket kérdez
ez a fickó,
és hogyhogy nem ő ment fel a lakásba, hanem
Ő
jött le hozzá
mosolyogva,
 hát persze, megvan,
 mint mindig,
mondja a választ,
semmit nem értesz, csak bámulsz,
 mennyi,
kérdézi kíváncsian, már mosolygós arccal
a fickó,
 ötven rongy
 és valami apró,
kuncog a nő,

frankó, szállj be gyorsan,
tűnjünk el innen,
ő lezöttyen az anyósülésre,
magára csapja az ajtót,
felbúg, elhúz
az autó,
kilépsz a takarásból,
állsz
mozdulatlanul, mintha
tonnás teher
alatt,
elmédben éjszakásan áradó
sejtelem,
lassan elindul kezed
a ballon belső zsebe felé,
üres,
gyorsuló mozdulattal az oldalzseb,
üres,
egyre kapkodóbban
kaparászol, hiába,
üres, minden zsebed
üres,
egek,
hol az ötven rongy
és valami apró,
szédelegsz, nekiütődsz
a hirdetőoszlop festett furnérjának, az is
üresen kong,
bambán nézel a fények szemébe,
lábadból kiszáll az erő, lerogysz
az oszlop mellett,
fejed a két remegő tenyér
hiábavaló oltalmában,
mert hallod, így is
hallod, hallanod kell,
szemben a toronyóra
éjfélre üt.

AZ ÁRNYÉK VÖLGYE

1

Izgága fények tánca a falon. Szélborzolta falevelek árnyjátéka a rácsozat szabályos, megszokhatatlan négyyszögei közt. Szelíden eleredő, közönyösen pusmogó eső. Hang a régmúltból: *Kisfiam, ilyenkor sírnak az angyalok.*

Az utolsó éjszaka. Háromezer-hatszázötven közül az egyetlen, amikor nem tudsz aludni.

Az ítélet napját követő éjszakán, mintha nehéz napi robot fáradságával tagjaidban, reggelig húztad a lóbőrt. Álomtalanul ugyan, de behemótosan elterpeszkedett, lebénuult lelkinyugalommal ébredve, a *valamit valamiért* ezúttal rád alkalmazott törvényét zokszó nélkül tudomásul véve.

Ez most más. A szabadulás közelgő órája nyugtalanít.

A paragrafus szerint vége a vezeklésnek, holnap mehetsz vissza az emberek közé.

Azt honnan tudná bárki, hogy a szemet elkerülő álomnál mennyire ijesztőbb a lélek ébrenléte. Az őrjítően kiismerhetetlen menetrendben sorjázó emlékképek, sorsrontó titkok dübörgése. A gyökere-szakadt önvád, mentségek kétségbeesett keresése, s mert hiába, a teljes tanácstalanság kínja. A *lehetett-volna-másképp* odavesztett esélye.

Odakint elapad az eső, idebent csordultig telnek a szemgödrök.

2

Itt az a perc. Visszakapod a kopott farmert, rövid ujjú inget, a kényelmesre kitaposott szandált. A válltáskában idegesítően áporodott szag. Hiánytalanul a pénzed: egy ötös, egy hármas, némi apró. A smasszer szóhöffenése:

– Kész?

– Kész.

– Jöjjön!

Folyosók. Valahonnan távolról fémcsörrenés visszhangja.

A kapu. Fél szárnya kitárul, beömlik a zavaróan pazar fény. A küszöbön megtorpansz, hunyorogsz.

– Mi van? Betojt a szabadságtól? Nem kell a szabadság?

De igen.

Kilépve az utcára már azt is tudod, miért.

A vasútállomás felé indulsz.

3

A peronon, a váróteremben báméskodó turisták, kirándulni kíváncsó helybeliek zajos csoportjai. Mint *akkor*: hétvége volt, menekült a jónép a zöldbe, vízközelbe.

Húsz perc az indulásig. Beállsz a sorba, megváltod a jegyet.

Egyedül ücsörögsz egy kölyök-rongálta padon, belebámulsz a semmibe.

Jól döntöttél?

Miért muszáj éppen *oda*?

Tovább vezetelni a helyszínen?

De hisz a törvény szerint kiegyenlítve a számla. Miért hiszed, hogy mégse?

Szabad-e hinned az ítélőképességemben?

Felrémlik a völgy, a rét, árnyékban az Ő alakja. Kétségeid eloldalognak, marad a bizonyosság kötőmbje: *oda kell menned*.

4

Átkozottul ráz, zötyköltet a vonat. Felszálltak rá a sunyi aggályok is, nem hagynak békén.

Mégis, miért *oda*?

Akkor mi vitt *oda*? A sérelem fájdalma vagy a bosszúvágy?

Piti ostobaság mind a kettő. Így, utólag nézve. De *akkor*: kínok feszülése, a megvesszőzött lélek hánykolódása.

Pedig rém egyszerű: másokat is megcsalnak-elhagynak. És nem dől össze a lelkviláguk.

Te miért nem tudtál, nem tudsz ma sem napirendre térni fölötte?

Lehetett, jöhetett volna valaki *más*. Ha kerested volna.

Nem kerested. Az Ő ölelésének, mosolyának emléke nem engedte.

Különben: pótolható-e bárhogyan a megtalált szépség, amit elveszítettél?

Nem, mert nincs alternatívája.

Érthetetlen. Ez az a pont, ahonnan kezdve minden bizonytalan.

Ami bizonyos: nem ölni, ölelni akartál *akkor* is... Az elutasítás ridegsége, a lélekmélybe döfő, megvetően gúnyos tekintet keltette életre bened a szörnyet, amelynek létezéséről sejtelmed sem volt.

Az a lény, ami te vagy, csupán szenvedett. A szörny cselekedett.
Helyetted? Miattad? Érted?
Ellened.

5

A völgy. Magányos, lányosan karcsú hegycsúcs. Árnyék vetül ék alakban a rétre, már-már eléri *azt* a helyet, ahol Ő ült *akkor*...

Nem akart menekülni. Csúfondáros hitetlenséggel bámult a villogó késre.
Nem hitte, hogy képes vagy rá.
Te sem.

6

Megtörtént...

Mikor az árnyék csúcsa *ide, arra* a pontra ér, valaminek ismét történnie kell.
Az a januári fagyokat idéző ridegség, a gyilkos gúny abban a tekintetben, azokban a szavakban... Kiprovokálta a bűnt.

Az Ő vétke nyálkásan-sötéten undorító, a tiéd pengéfénnyel csillogó, de azon túl mi a különbség?

Kezet emeltél az imádott Szépre.

Tudnod kellett volna, az Ő hiánya miatt jottányit sem változik semmi. A réten most is hevernek elhagyók és elhagyottak. Ezért volt értelmetlen a penge villanása. Léted szövedékét sértette fel: éle nyomán téged kezdett ki az idő, tíz éve marja húsodat, emészti még a gondolataidat is.

Akkor elárvultál *nélküle*, *azóta* csak az emlékét ölelheted. Ebből az ölelésből hiányzik a forró, örömszerűség. A semmit öleled, vigasztalhatatlanul.
Talán egy sör mégis jót tenne most. Még van rá időd.

7

– Itt fogyasztja vagy elviszi?

– Hová vinném?

Ebből a völgyből nincs kiút. A gyalogút *oda, ahhoz* a ponthoz vezet.
Az Ő helyére ülsz. Kortyolgatod a sört. Zajtalanul görögnek a percek.
Az árnyék egyre közelebb.

A hidegen-harmatos üveg a nap, a tenyér melegétől megenyhül, tartalma már nem ízlik. Akár az életed: friss-fiatalon még olyan jó volt *lenni*, most meg már szart sem ér az egész.

Kié a nagyobb vétek: az *övé*, a tiéd?
Centivel, dekával mérni nem lehet.
Mit tehet, aki megbocsátani nem tud, de iszonyodik az árnyéktól?

8

Amelynek csúcsa ebben a pillanatban *arra* a pontra, *arcodra* vetül.
Valaminek történnie kell.

Odabent gyártott, gondosan rejtegetett kés. A nyele meglehetősen elnagyolt, de a penge vakítóan kiváló svédacél. Könnyedén, apró mozdulatnak engedelmeskedve csusszan a bordák közé.

Ülsz, nézed a fű szőnyegén terjedő foltot.

Mikor eldől a test és enyhe ívbe görbed, a szandál orra feldönti az üveget. A vacakká szotyult maradék ital csobogástalanul kifolyik a fű közé. Suttogós-halkan, elhalóan az a régi hang: *Ilyenkor sírnak az angyalok.*

LOCSOGÓS KARÁCSONY

„...kívül a magyarázat.”

József Attila

Ó, Uram,
mindvégig
az üdvözítő szeretet szentségét
hirdető,
jutalmul
töviskoszorúval megkoronázott
Egyszülött Fiad
születésének ünnepét
hozta el
az esztendő,
 harmincharmadik évem
 utolsó előtti
 hétvégéje,
rettent
a pimasz párhuzam
sorsom
és fiad sorsa között,
de
szükségszerű,
mert így,
napokkal
a jussomul kimért
krisztusi kor
 beteljesedése előtt,
magam is
tüskés koszorúval

hajadon fejemen
kegyelmet, igazságot
én sem várhatok
a keresztfámat
 rikácsolva ácsoló
 sokaságtól,
sárral, pocsolyával megalázott
télidőben
sziszegnek, belém marnak
fullánkos szitkok,
kopognak koponyámon
kövek,
 szédülök,
 kék villámlással fut
 elmém egén át
 a félelem,
hiába keresem
a vétket,
ami
megvetésre méltóvá züllesztett
azok szemében, akik
 nemrég
ujjongva emeltek
úgynevezett
 elsővé
ezer lélek közül,
szinte nyomasztó bizalommal
testálva rám
küldetést,
 legyek
 reménnyel világotlós jelenés
 előttük
 a sóhajukkal hiába suhogó sötétségben,
 vigyem, vezessem
 őket,
 a góggel, bottal, ármánnyal
 annyiszor félholtra vert,

pőre bőrig kifosztott
maroknyi sokaságot
élhető jövő felé,
pedig
se plakáton,
se szórólapon,
se élő szóval
nem ígértem,
nem ígérhettem
a megváltás
csodáját,
 tudtam
 elejétől fogva,
közülük való elsőként
még inkább készek
 lehetnek, lesznek
 eltaposni
duhaj eszmék, negatív energiák
tiszta lelkek szentséges mezőit
 patkóval tipró patái,
hogy maradjak
 elsővé emelve is
engedelmesen hajbókoló
 utolsó senki,
eddig bírtam
 szusszal,
 fifikával,
 bátorsággal
 velük, ellenük,
nem győztem,
de ellenükben
a döntetlen
biztató vigasz
 lehetne,
ha másfelől
nem sújt
kivédhetetlen

csapás,
elfogyott mögülem,
ellenem fordult
a sokaság,
ezer torokból fröcsköl bugyborogva
felém a vád,
én is
elkurvultam,
odaadtam, elkótyavetyéltem
a tisztességet, a bizalmat
hitvány
ezrekért,
ezért
nem érdemlem
a választott első
tiszttségét,
takarodjak
tisztességemből, akár
világgá futhatok,
senki nem fog
megsíratni,

honnan
a gyűlölettel átitatott
bizonyosságtudat
szavaikban, szemükben,
öklösen hadonászó
indulatukban,

hiszen
láthattad, hallhattad, Uram,
hiába biztatott
gondosan megválogatott,
ékesszólásba ügyetlenül csomagolt érvekkel
Tóbiás,
az újmódi
gátlástalansággal
megtollasodott falubeli,
annak idején

legbőszebb ellenjelöltem
mocskosan nagyszájú kortese,

én
nem kértem,
nem vártam,
el sem fogadtam
tőle

azt az átkozott
borítékot,
Uram, te vagy
a tanúm,
makacsul hajtogattam,
itt a számlaszám,
ha komolyan gondolja
az adományt,
utalja arra,
ahogy
a törvény előírja,

Uram, hát
rajtad kívül
ki tehet arról,
hogy Tóbiás
méltatlankodva
rázta a fejét,
fújta megátalkodottan
a magáét,

nézd,
ellened agitáltam,
emiatt most is
orrolsz rám,
hidd el,
én ezt
megértem,
de
volt ahogy volt,
a választást megnyerted,
most már

csak ez számítson,
a felelősség, ami
győztesként
a nyakadba szakadt,
millió a gondod,
hadd segítsek
cipelni azokat,
itt ez a pénz,
jut is, marad is,
és ha már
eljöttem, elhoztam
személyesen,
miért vinném vissza,
le a bürokráciával,
vedd el, örülj neki,
van annak helye
a csonka költségvetésben,
hálából
legfeljebb
ideadjátok bérbe
ötven évre
a homokbányát,
az évi tarifa nem számít,
ha akarjátok,
az összest előre
kipengetem,

igen,
lett volna helye,
az óvoda gondjainak költsége
kitelt volna belőle,
de Uram,
hogyan
várhatnék, követelhetnék
másoktól, a sokaságtól
törvénytiszteletet,
ha én is
teszem, elkövetem

a törvénszegés
vétkét,
ezzel a gondolattal,
keresetlenül kifakadó szavakkal
küldtem el végül
Tóbiást,
aki

sértetten háborogva
csapta be maga mögött
az ajtót,
mennyi,
talán
két perc múlva,
az ablaktól visszafordulva
vettem észre,
a borítékot

asztalomon hagyta,
a hivatali rutint
hűségesen felügyelő
szemfüles ösztön
és
az okot, lehetséges
okozatot
muzáj-alapossággal
szimatoló
józan ész
szokatlan módon
egy húron pendülve,
toporzékolva
nógatott,

vigyázzak,
nem cél nélkül
ennyire
erőszakos
az adakozó,
alantas szándékkal
mérgezett alamizsna

ez,
láthattad, Uram,
mozdult a kezem,
hogy arcomat hevítő
haraggal,
két ujjam csipeszével
a sarkánál szorítva,
utálkozva
fogjam, vigyem
utána,
dobjam
a jót
gonoszul cselekvő
szeme közé,

későn,
hirtelen
durva zörejjel
rám nyitották
hivatali szobám
párnázatlan ajtaját
öltönyös-nyakkendő
ismeretlenek,
egyikük
azonnal,
vércse-mohósággal
kiragadta kezemből
a borítékot, feltépte,
sunnyin villogó
kárörömmel
számolni kezdte
a százásokat,
egy,
kettő, három,
négy, öt, hat,
döbbenetbe dermedve
néztem, bámultam
a jelenetet,

a szavak cserbenhagytak,
csak a tekintetem
csapkodott riadalmasan
feléjük, körülöttük,
ez bizony
harminc,
kereken
háromezer,
összegezte
ijesztően csillanó szemmel
az egyik,
a másik
felém fordulva
egészen közel lépett
hozzám,
rám villantotta
remekbe szabott
műfogsorát,
 kenőpénznek
 súlyosan sok,
 lefoglaljuk,
 Önt
 korrupció
 megalapozott gyanújával
 letartóztatjuk,
 a saját érdekében
 nyomatékosan
 figyelmeztetem,
 ne merészeljen
 ellenszegülni,
a teleholdasan duzzadt arcról
pacsuli szaga
áradt elviselhetetlenül,
hátrálásra kényszerített
a székemig,
rémülten ráomolva
az eszmélő értelem

végre
kétségbeesetten
felkiáltott,
nem,
nekem itt
dolgom van,
kicsodák önök,
hagyjanak békén,
semmi közöm
ahhoz a pénzhez,
még nem járhat messze
Tóbiás,
keressék, találják
meg,
hozzák ide,
szembesítsenek vele,

beszélhettem,
vigyorogva
emelték szemem elé
az igazolványukat, hogy
egyetlen pillanat alatt
letaglózzon
a bizonyossággá kövülő
sejtelem,

bűnügyi
nyomozó hivatal,
gazdasági osztály,

tehetetlenül
bukott arcom
az asztallapra,
a tenyerem hiába szállt
oltalmazón
tarkómra,
hallottam
a két kattanást,
éreztem a fémkarikák
hidegét,

a rideg erőt, ami
kétfelől kényszerítve
felemelt, magával sodort
az ajtón, a szűk előtéren át
ki az utcára,
bámuló járókelők
szemeláttára
betuszkolt
fekete varjúként gubbasztó kocsiba,
láttad, hagytad, Uram
megtörténni velem
az elképzelhetetlent,
az anyósülésen terpeszkedő,
tekintetét sötét napszemüveg alá rejtő
harmadik öltönyös
emberi formájú
ábrázatán
a kaján vigyort,
ahogy füléhez szorított mobilon
elégedetten jelentette,
akció
sikeresen
végrehajtvá,
velünk a madárka,
visszük a kalitkába,
ott,
két nap alatt
az előzetesben
a menzesz görcseivel is
megátkozott kínok között
tépelődve
szembesültem
a megvilágosodás
iszonyatával,
és azóta,
egy hónapja
úgymond

szabdalábon
ténferegve
naponta tapasztalom
a porba sújtó valót,
mintha
leprás lennék,
kiátkozott magából,
sorsomra hagyott
a sokaság,
tudom, összes
remegő porcikámmal
érezem,
így,
ármányos precizitással
kitervelt akció,
felhergelt csőcselékké vetemült
ezer lélek
gyűlöletének
áldozataként
esélytelenül
kiáltanék
igazamért,
nem teszem, Uram,
mert itt bennem
összeomlott
teremtett világod
élhetetlen rendje,
hát
ne csodálkozz,
ha fiad locsogós ünnepének
szentestéjén
hiába játszik önfeledten
csalfa fény
hajam
szőke romhalmazán,
hiszen belül,
a lélek

szétdúlt dimenziójában
már csak
 szenvedés,
 konok, néma
 tagadás,
hogy mást
ne tehessek,
a kiszenvedett hit
tetemét odahagyva
már ne
hozzád,
 tőled
 meneküljek,
 uram,
ki Tóbiásban
a kárörvendőn vigyorgó sátánt
 jobban szereted.

SZÁRAZ ÁGON

Napi dolgok sokasága
elvégezve,
még több
a korán leszakadó estében
muszájból, bosszúsan
elodázva,
de hát
 holnap is nap,
viaskodhatsz
tovább
 az idővel,
 a dolgokkal,
 önmagaddal,
most
sutba minden gonddal,
elköltve az esztendő
utolsó vacsorája,
lehet, kell
ötven éve választott pároddal
 tétlenül
 ücsörögni,
 bámulni
 az ernyőképen villódzó
 tarkaságot,
ahogy
millió mások
szerte az országban,
a nagyvilágban
milliárdok,

akiknek
ez,
 a látvány
 színpompás gyönyöre
adagoltatik
kifogyhatatlan bőségben,
hogy a kiprovokált kéjben elkábulva
alkalmuk ne legyen
ráeszmélni
 az egykedvűen sorjázó mindennapok
 sivár valóságára,
hm,
a cukormázzal édesített álomvilág csábítása
mindig
veszedelmes precizitással üzemelt,
de
talán
soha ennyire
 fortélyosan,
 céltudatosan,
 sikeresen,
a riadtan felhorkanó
ösztön és értelem
sugallatára figyelve
te is
hiába próbálsz
ellenállni,
óhatatlanul
meginog, leomlik
szomorú igazságod,
ami
pillanatnyi
hulltában is
felhördül, ordít,
 jaj az embernek,
 futószalagon gyártott
 kerge ideák
 hamis fénykorában

elvakulva,
meg-va-kít-tat-va,
önvesztébe lohol,
az évekre, hónapokra,
hetekre, napokra, órákra
darabolt, mégis
elbitorolhatatlan idő
varjúsárnyas
suhogása
senkit sem nyugtalanít,

így,
a létutáni titkok odújához
egészen közel
téged is csak
 a kettőtökre szabott magány
 holtigvaló bizonyossága,
mert hiába lélegzik
sokadik éve
hat lélek
házad födele alatt,
 ti ketten a pároddal
 a fiad, a menyed
 és az unokák,
ha csupán a fedél közös
fejetek fölött,
ha ők, az utódok
a különszobában,
 ami persze
 dukál,
külön világot
teremtettek,
amelyben
a betelhetetlen bírvágy
nap mint nap
frontálisan ütközik
a józan megfontolás
első parancsolatával,
ami

kőbe vésve
hirdeti,

saját
vágyak, igények
kielégítése
mások rovására
bűn,

és
hiába, hiába,
ezer évek óta
leköpvé, kijátszva,
a jelenvaló dőre zsongásában
még inkább
csordák patái alá vetve
a tilalom szentsége,
hogy nyálkás gyalázatban
 megdicsőülve
mámoros, diadalmas
tort ülhessenek
az emberi önvaló
elszabadultan dühöngő
 negatív energiái,
félni kell,
kellene,
de mi értelme,
ha szitokszóvá aljasítva mind
a lélek tisztaságát vigyázó
intelmek,
ha tisztább az ebek
okos tekintete,
mint a butaságára büszke emberé,
ha a jelenvaló kérges felszíne alá
röhögések sortüzeinek áldozataként
hulló jövő
látása, felmutatása
 nagyobb bűnnek

neveztetik,
mint a gyilkosoké,
akik
kedvük szerint való törvényt szabva
uralkodnak
mindenek fölött,

te már
itt a portán
sem
rendelkezel
saját jogon
szabadon,
utadba áll
a fiad, a menyed
idegen igénye,
ami
kész kiirtani
a kezeddel, szereteteddel, szorgalmaddal
teremtett
szépet és jót,
istenem,

a felséges kajszit,
a pirospozsgás almát,
a körtét, a szilvát
adakozó kedvűen termő fákat is,

mert kell a hely
tujasornak,
egyéb terméketlen
díszességnek,

ami persze mind
kedves látvány,
de öncélúan
mihaszna,

mennyire más,
szebb, vigasztalóbb
az önlényege gyümölcsét
tele marokkal kínáló
kajszit, alma, körte, szilva,

hiába, hiába,
búcsút venni kényszerültél tőlük
sírva,
mikor a fiad
 fűrészszel felfegyverkezve
 megindult ellenük,
odaállva a kajszii elé
kibukott szádból kérlelőn a szó,
 legalább ennek
 az egyetlennek
 kegyelmezz meg,
 együtt nőttetek fel,
 szeretted, etted,
 amit adott,
 hát
 nem ölheted meg,
beszélhettél,
minden szavad
semmibe hullt,
fiad a fűrészszel
közelebb lépett,
nem indulatosan, inkább
egykedvűen
félre taszított,
berántotta a gépet, felpörgette
fülsiketítően zajosra,
és máris nekieresztette
a mit sem sejtő kajszii tövének,
 istenem,
 hogy megrémült szegény,
 ágait megrázta a rettenet,
nem bírtad
végignézni
az ártatlanul halálra ítélt
kínját,
magad is
megrettenve
elfordultál,

teljes rút valójában érzékelve
a megduplázott
tragédiát,
 fiad kezének erejét, ahogy
 odébb taszít,
 a falánk fűrész sivitását, ahogy
 belemar
 az élő fa törzsébe,

mind a kettő
letaglózott,
alig maradt jártányi erőd
elvonszolni magadat
a kettős merénylet helyszínéről,
hátral, a fásszín küszöbén
mélyen ölbe ejtett fejjel ülve
rádöbentél,

 a kajszai kivégzésének fájdalma
 mintha feloldódna
 a kibuggyanó, arcod ráncaiban
 alácsorduló
 könnyekben,

a másik,
 a félretaszítottság kínja
 nem,
 az nemcsak
 megérintett,
 az
 feldúlta
 elméd minden zugát,
 összetörte a lélek
 hetvenöt esztendő során
 oly sok zaklatottság elviselésében
 megedződött
 nyugalmát,
a fortyogó belső káosz sűrűjéből
kígyóként tekeregve
felbukkant, torkodra fonódott,
azóta is fojtogat

a gondolat,
a törtétek után
mire számíthatsz,
ha már
nem számítasz,
ha saját fiad
azzal a mozdulattal így
semmibe vett,
ó, istenem,
ez is halál,
hiába létezel
még,
teszed naponta, amit kell,
a fizikai létezés
kevesebb az élet csodájánál,
ha a testi önvaló mélyén
a nincs ürességében
száraz ágon dermedezik
a tudat,
mint elárvult madár
a kajszi korhadó halmán,
amivel a fiad
nem törődik,
te pedig
képtelen vagy
kegyeletsértően feldarabolva
tűzben eltemetni,
mit tehetsz,
menekülj hozzá, öleld pillantással
párodát,
aki ötven éve
egy veled,
most és ezután
már csak őrá számíthatsz,
valahányszor odakint
a gőgös győztesek petárdái
durrognak,
hogy szíven találják
a jövőt.

APRÓNOVELLÁK

1

Október utolsó hetében jár az esztendő.

A szomszéd falu határában terpeszkedő dombvonulat mögül kibújtt a Nap, bágyadt fénye előnti a tájat.

Szél se rebben, a hűvös reggel szép időt ígér.

A féldalasan beépített alsó utcán elsős kislány ballag az iskolává avasult egykori fináncraktára felé. Vállán vászontarisznya, benne könyvek, füzetek, tolltartó, két szelet zsíros kenyér.

A házak sorát megszakítja a futballpálya. A kislány átugrik a sekély árkon, képzeletbeli labdát pöckölgetve a tizenhatos fűrészpárral beszórt vonalán a kapu felé fut, kicselezi a szintén képzeletbeli védőt, kapura lő.

Gól!

Még arcán a siker öröme, mikor ismeretlen zaj csap a falusi reggel megszokott csendjébe: két repülőgép közeledik.

Egészen alacsonyan szállnak, vöröscsillagos fémtestük riasztóan villog a napsütésben. Már közel, a főtca fölött hasítják az eget, egyenesen a kapu felé, mintha a felső lécz alatt akarnának elsuhanni. Dübörgésük elviselhetetlen.

A kislány szemében rémület. Felordít, leveti magát a földre, arcát belefúrja a futballpálya elsápadt fűvébe, tenyerével a fülét takarja. Csöpp kis testét rángatja a rettenet.

A vasszörnyek az ég azúrját felszaggatva húznak el fölötté. Arrafelé, ahol apukája szerint tüskés drótkerítés fogságában vergődik a haza.

2

A sorban állás rendjének önjelölt felügyelője, a minden lében két kánnál szerepét egyéb ügyekben is vállaló atyafi már az első szűk szállítmány érkezésének napján megbukott: hiába törte magát, nem tudta megfékezni a betevő falatért tülekedő sokaság rohamát.

Azóta pisztolyos milicista strázsál zord arccal a kenyérosztásra váró asszonyok, eladó lányok és meglehetősen idős korú atyafiak sora mellett.

Van köztük néhány kiskamasz is. Egyikük viszonylag jó helyen, a sor közepe táján áll, markában a napi jussként magas hivatalokban megsza-
bott két kenyér ára.

A bolt ajtajának egyik szárnya nyitva, de belépni tilos, egyébként lehetetlen: keresztben elhelyezett asztal állja el az utat. Mögötte Boltos Bözsi és alkalmi segédje, egy fiatalasszony a rokonságból. Bözsi a kettesével keze ügyébe rakott kenyereket odatolja a vevő elé, a fizetendő harminc kopejkákat pedig belepottyantja egy cipősdobozba.

Az első és az utána következő vevők mellükhöz szorítják a járandóságukat, aláéreszkednek a magas lépcsőn, és csak akkor rakják táskájukba a kenyeret.

A többiek morgolódás nélkül, a fél vállával az ajtófelet támasztó milicista miatt fegyelmezetten várnak a sorukra.

Fogy a sor, de a kenyér odabent gyorsabban. Mikor a kiskamasz előtt már csak néhány asszony áll, Boltos Bözsi az asztalon áthajolva, közönyös hangon bejelenti:

– Tíz darab maradt.

Ennyi elég, hogy mindenki megértse: ötnek még jut, a többiek hoppon maradnak.

Csakhogy ebbe nem lehet belenyugodni. A milicistával már senki nem törődik, csapkodnak a szemrehányások:

– Másfél órája várok, és most üres táskával menjek haza?! Mit mondok az uramnak, mit teszek holnap reggel a tarisznyájába?!

– Na és a pulya? Mit adjak a kezükbe, ha kenyeret kérnek?!

– Miért nem hoznak eleget?!

Szó szót követ, a szavak sokasága haragot lobbant. Mindenki részesülni akar abból a tíz kenyérből. Nincs szomszéd, nincs rokon: a tömeg felbolydul, nekiiramodik az ajtónak.

A milicista idegen nyelven ordítózik, visszafelé parancsolja a nyomakodókat, de az asszonynépből álló túlerő elsodorja, letaszítja a lépcső tetejéről. A szégyentől pironkodva értetlenkedik egy sort, aztán határozott mozdulattal a pisztolyért nyúl, gyors egymásutánban kétszer a levegőbe lő.

Az asszonyok felsikoltanak, mozdulatlaná dermednek a félelemtől. A falnak szorított kamasz eszméletét veszti, elernyed markából kihull az aprópénz, szájalmasan csörren a betonon. A mögötte álló asszony kissé hátrább húzódik, de a fiú nem érzékeli a prés lazulását: oldalvást dől, s mielőtt az asszony kinyújtott keze megakadályozná, lezuhan a lépcső mellett árválkodó hitvány virágok közé.

A döbbenetből felocsúdva többen feljajdulnak:

– Istenem! Meghalt?

A milicista, felemelt kezében a pisztollyal, tanácstalanul ácsorog.

Két asszony odasiet, hátára fordítják a gyereket, kiemelik a bokrok közül. Mellének masszírozásával, fejének rázogatóásával életet lehelnek bele. Mikor kinyitja a szemét és értetlenkedve rábámul a fölője hajló arcokra, buzgón hálálkodnak a jó Istennek.

Boltos Bözsi tenyere az utolsó két kenyéren. Megvárja, amíg a fiú feltápáskodik, akkor odahívja, kezébe nyomja mind a kettőt.

Nem tiltakozik senki. Az elgurult kopejkákat keresik.

3

Lyukasóra. Huszonhárom nyolcadikos zsvajától hangos az osztályterem.

A lányok izgatottan kipirult arccal csivitelve tárgyalják a nemrég látott szerelmesfilm epizódjait, a fiúk egymás szavába vágva délutáni csikászatot terveznek a falu határában kanyargó patakon.

A huszonnegyedik, egy mackóruhás fiú némán ül a helyén. Előtte Verne Gyula egyik izgalmas regénye, abban igyekszik elmélyülni. Nem igazán sikerül, zavarja a lárna. Pecekig túr, de amikor viháncoló társai jó arasszal odább taszítják a paddal együtt, megdühödve rájuk ordít:

– Mi az istennyila ütött belétek? Nem tudtok megülni a seggeteken?!

Abban a pillanatban nyílik az ajtó, belép egy fiatal tanítónő.

Egyetlen pillanat alatt mindenki a helyére rebben, elcsendesül. A tanítónő az ajtónál marad, int a mackóruhásnak:

– Gyere csak ki a folyosóra!

A fiú engedelmeskedik. Homályos a folyosó, de jól látja a tanítónő arcát eltorzító, a hangjában is munkáló indulatot.

– Mit képzelsz magadról? Te akarsz csendet-rendet parancsolni, aki trágáran és a leghangosabban kiabálsz?!

A fiú szemrebbenés nélkül állja a vádoló tekintetet. Magyarázkodni akar, de nincs rá ideje: a tanítónő teljes erőből arcul üti.

A tudat, hogy nem ő érdemelte, dühöt lobbant: megtorolni a sérelmet. A tanítónő legfeljebb pár évvel idősebb nála, könnyűszerrel leteríthetné.

Nem teszi. Az arcán égő fájdalmat próbálja tapintással csillapítani, szeméből kibugyannak a könnyek.

4

Este hatkor üstbe zúdul az utolsó tál frissen kimagolt szilva. Az asszonyok szétszélednek, hogy otthoni dolgaik elvégzése után, a késő esti és

éjszakai órákban visszajöjjenek kavarni a fortyogó ciberét. A háziasszony is a konyhába megy, vacsorát készít a családnak.

Az üst körül fiatal lányok és fiúk. Amíg egyikük a kavarófát forgatja, a többiek játszanak.

Cserépdarabbal a földre rajzolt körben tizenéves fiúcska áll pironkodva. Biztatják:

– Na, monddad, amit kell!

A kamasz először áll a körben. Bátorságából nem futja harsány kiáltásra, csak motyogni képes:

– Kútba estem...

– Na végre! – rikkant jókedvűen a Bíró szerepét játszó göndör hajú fiú. – Ki húzzon ki??

A fiú tekintete szégyellősen repdes arcról arcra, a lányok kihívóan, magukat kellettően mosolyognak. Mind az öt a saját nevét szeretné hallani, a fiú azonban hallgat. Pillantása a kavarófát mozgató hatodik lányra esik, aki három osztállyal idősebb a bakfisoknál, szintén odafigyel, de nem mosolyog. Őt választja:

– Irma. Ő húzzon ki!

A Bíró azonnal intézkedik:

– Sári! Vedd át a kavarófát Irmától!

A megszólított lány méltatlankodik:

– De hát Irma nem is játszik!

– Váltsd fel, vagy kizárlak a játékból!

Sári átveszi a kavarófát.

Irma nem igazán szép arcú lány, ráadásul sántít. Emiatt néznek túl rajta a nagyfiúk, pedig egyébként szemrevaló teremtés. Ahogy közeledik, egész lényéből kedvesség árad, és most már mosolyog is.

Amikor belép a körbe, a fiú lélegzete elakad, szívverése felgyorsul.

Irma tenyere megérinti az arcot, ajka a picit szétnyílt száját. A fiú térdét megremegteti az ismeretlen öröm érzése, majdhogynem nyöszörög tőle. Mikor a lány keze lassú mozdulattal alászáll és összefonódik a nyaka mögött, puha ajka pedig szelíd erőszakkal összeforr az övével, mintha kiesne a valóságból: behunyt szemmel ringatózik egy csodálatos másvilág édes hullámain.

A Bíró megelégteli a jelenetet:

– Gergő, ki a körből! Irma, folytasd a játékot!

A lány leereszti a kezét, a fiú kilép a körből. Kelletlenül somfordál a többiekhez, szédelegve áll a sor végén. Amint magához tér a kábulatból, tudatában dörömbölni kezd a gondolat: Sárinak igaza volt – Irma nem játszott...

Kisvárosi korzó. A tömeg önmaga lényegéhez híven nyüzsög, lőt-fut a szélrózsa minden irányában.

A kirakatokat kevesen mustrálják. Az illatszerbolt közszemlére tett kínálatát égőpiros ruhájú tini lány, egyedül. Ujját az üvegen huzigálva csillogó szemmel fürkészi a pazar csomagolásban rejlő portékák árcéduláit. Egy arcfestékes tubushoz és régóta áhított ajakrúzshoz többször visszatér, azokat választja. Belép az üzletbe.

Idekint változatlanul hullámzik a tömeg, senki sem figyel a buszmegálló felől szinte futva érkező fejkendős asszonyra, aki kétségbeesetten összevissza repdeső tekintettel keres valakit. A korzóra érve megáll, kifújja magát, aztán kérdezősködni kezd:

– Nem látták a lányomat? Piros ruhát visel, a haja szőke...

A járókelők többsége közönyösen vagy kapásból nemet intve tovább megy.

Az asszony tanácstalanul, feldúlt arccal téblábol, majd elindul. Reménykedik, hogy a piac bejáratáig nyújtózó korzón előbb-utóbb megtalálja, akit keres.

Amint az illatszerbolt elé érkezik, a piros ruhás lány épp kilép az utcára, majdhogynem összeütköznek.

– Hát itt vagy, te anyaszomorító?!

Az asszony megragadja a lány haját, ráncigálja.

– Kitépem egy szálíg, te semmirekellő! Mert nem érdemelsz mást!

A lány jajgat, de, az asszony egy pillanatra sem engedi el a haját.

Páran megállnak mellettük, értetlenkednek.

– Mi történt?

– Mit csinált ez a lány, hogy így bánik velem?

– Nem szégyelli magát?

Az asszony artikulátlan hangon felüvölt:

– Hogy én szégyelljem magamat? Szégyellje magát ő!

Szabad kezével beletúr a lány táskájába, kiemeli az arcfestéket és a rúzsot.

– Látják?! Pirosító és szájfesték! Tizenöt éves sincs, és ez, ezek kellenek neki. Mint a kurváknak...

Maga felé fordítja, felemeli a lány fejét, egészen közelről az arcába rikácsol:

– Te is az akarsz lenni, cafka?!

Újra a járókelők felé fordul, magyarázólag mondja:

– Rádásul ellopta az összes pénzemet, azzal szökött be a városba...

Most tessék megmondani, ki szégyellje magát?!

Az értetlenkedőket meglepi a fejlemény, fejcsóválva álldogálnak, aztán a dolgukra mennek. Egy feltűnően jól öltözött fiatalember még marad, megkérdezi:

– Az összes pénzt? Mennyit?

– Nyolcvan rubelt! – vágja rá az asszony. – Kimondani is sok, nem hogy megkeresni a mai világban!

A fiatalember csúfondárosan elhúzza a száját.

– Nyolcvan? Az semmi!

Az asszony szája egy pillanatra tátva marad a csodálkozástól. Utána felháborodottan rárivall a fiatalemberre:

– Lehet, hogy magának semmi, de nekünk egy hónapig ennyiből kell megélni! A pirosítót és a szájfestéket pedig nem ehetjük meg!

A fiatalembert nem érdeklí az indoklás. Elfordul, megvetően legyint, és ruganyos léptekkel továbbmegy. Az ujjával pörgetett karikára fűzött slusszkulcs és díszes fémlapocska összeütődve meg-megcsörren, akár az aprópénz.

6

A kényszerűen kolhoztaggá avanzsált kaszás atyafiak, markolók és kéveketők befejezték a nagy munkát: hatalmas asztagokba rakva a learatott termés, cséplőgépre vár.

Traktor vontatja kiszemelt helyére az öreg monstrumot. A gépész megolajozza a csapágyakat, felrakja a hajtószíjat, ellenőrzi a beállítás pontosságát. A traktoros megfelelő fordulatszámra kapcsol, az alkalmi cséplőbanda tagjai elfoglalják a helyüket. Megkezdődik a cséplés.

Hátul, a töreklyukban két suhanc nyeli a port. Egyikük az átlagosnál kissé alacsonyabb termetű, vasgyúró formájú, a másik meglehetősen sovány legényke. Szegény családok sarjai, zokszó nélkül hordják a töreket egy idősebb férfi keze alá, aki takaros, hosszan elnyúló kazlat rak belőle.

Augusztus van, izzadságtól és rárakódó portól lucskos bőrüket átkozottul perzseli a nap. Amíg a láda megtelik, rájárnak a vizesdézsára, leöblítik magukról a koszt, meg-meghúzzák a kazal árnyékába dugott korsót.

A harmadik, makulátlanul tiszta öltözetben a cséplőgép mellett lófráló suhancnak jó dolga van: ő az ellenőr. Szemmel tartja a zsákokba csurgó terményt, a mázsálást, kockás füzetbe feljegyzi az eredményt. Két mázsálás közt tulajdonképpen unatkozik. Megteheti: a nagyhatalmú brigádvezető fia.

Mikor a másik két fiút már sokadszor látja a dézsánál, széles jókedvében rájuk szól:

– Mi van? Vízilovak lettetek? Lassan kipancsoljátok az egész vizet!

Irigységgel és megvetéssel vesszőző tekintet a válasz, sérti felettből kényes önérzetét. Közelebb megy, kioktatóan hadarja:

– Mit bámultok rám? Irigyeltek, ugye? Hát persze! Mert nem tudjátok, hogy mindenkinek érdeme és képessége szerinti munka dukál. Ti csak a töreklyukba való vagytok, ott a gyagyások is boldogulnak, az én munkámhoz pedig ész kell!

Ezt már nem lehet szó nélkül hagyni. A soványabb suhanc bátrabb, visszaszól:

– Neked – eszed? Sose lesz, azt nem tud lopni az apád. Brigadéros is azért lett, mert az elnök seggét nyalja!

A langaléta, finom ruhás főnökcemete hirtelenjében se köpni, se nyelni nem tud, csak a szeme mered. Aztán szitkozódva nekiiramodik, mőresre tanítani a két szemtelent.

A suhancok összenéznek, szó nélkül elértik egymás gondolatát.

Mikor a finomruhás kölyök odaér, és szitkozódva lökdösni kezdi őket, egyszerre cselekszenek: kétfelől megragadva belegyömöszölik a dézsába.

A vasgyúró egykedvűen kérdezi:

– Na. Milyen érzés vízilónak lenni?

AZ UTOLSÓ HAJÓ

„Késő van már, ne hívjuk az Istent,
késő van már, mi basztunk el mindent.”

(Földes László Hobó)

A felszállópálya sziürke sivatagában csukott bejáratokkal veszteglő hatalmas gépezet. Oldal- és felülnézetből egyaránt szabályos oválist formázó teste időnként – valahányszor a földmélyben tomboló energiák dühe megrázza – együtt remeg a betonfelülettel, még inkább növelve a bebozsátást ordítózza követelő emberek félelmét.

A pálya közelében minaret-karcsún magasodó irányítótorony sokadik szintjének ablakából gondterhelt tekintetek pásztázzák a hajó körül nyüzsgő sokaságot.

– Mind reménykedik...– mormolja a Kapitány.

Sóhajtl nyel, ádámsutkája görcsösen megrándul. Tenyerét az ablaküvegre tapasztja.

– Akiket elviszünk, megmenekülnek, a többiek...

Hirtelen elfordul az ablaktól, választ sürgetve kérdést kiált:

– Csak ötezret vihetünk el. Kiket a százezrekblől?! A Világtanács pár ezer főről beszélt. Azt mondták, a mi fordulónkkal beteljesedik a mentés. Tévedtek vagy hazudtak? Honnan került ide ennyi ember?

Doktor L, a pszichológus felemelt kézzel jelzi, szólni akar.

– Mondjad – biztatja a Kapitány.

– *Káosz van. A földi információs rendszer már sehogy, az újvilági még nem kifogástalanul működik. Egy civilizáció teljes, kényszerű evakuálásakor ez természetes. Más magyarázat nincs. A tömeg nyilván kisebb csoportokban özönlött ide a szélrözsa minden irányából.*

– Ilyen rövid idő alatt? A tegnap induló hajók jelzése szerint is kevesen maradtak itt! Mit tehetünk? Van egyáltalán jogunk eldönteni, kiket mentsünk meg? És ha van – milyen szempontok szerint?!

Doktor L mintha ezt a kérdést várta volna. Mély meggyőződéssel mondja:

– Első tény: az idő *sürget*. Második tény: *szelektálni* kell. A *hogyan* problémája is megoldható...

– Folytasd!

– Vannak *külső* és *belső* jellemzők. Az *előbbie*k alapján történő szelekálás *igazságtalan* lenne, tehát csakis az *utóbbiak* kiértékelésével hozhatunk *elfogadható* döntést.

A Kapitányt láthatóan bosszantja Doktor L szavainak különös hangsúlyozottsága. Felvont szemöldöke mögött erős indulatok dúlnak, de igyekszik nyugodt hangon szólni.

– Ez logikus, de a *belső* jellemzők felmérése személyes meghallgatás nélkül lehetetlen. Mivel kollégáid az elit többségével rég elhúztak az újvilágba, erre a feladatra csak te vagy alkalmas. Mihez kezdenél ennyi emberrel? Ha csupán öt percet szánnál külön-külön mindenkire, akkor is ezerszer huszonegy óra – csaknem három év! – kellene hozzá. Ennyi időnk nincs!

Doktor L szája szóra nyílik, de a Kapitány már másfelé, az egyik monitor előtt jegyzetelő Doktor T-re figyel.

– Pontosan mennyi időnk van?

A megszólított komorsága előre jelzi a válasz lényegét.

– Pontos válasz nincs, mert nem lehet. Ami biztos: minden elképzelhető pokol szobahőmérsékletű enyhesség ahhoz képest, ami odalent zajlik. Műszereim jelzése szerint a földkéreg szüntelenül vékonyodik, alulról falja a gigászi tűz. A még ép kéreg átlagvastagságával és az elkerülhetetlen hibaszálékkal számolva legfeljebb tíz óra maradt a katasztrófa pillanataig. Csakhogy épp alattunk kevésbé ellenálló a kéreg, tehát a maradék időt legalábbis megfelelhetjük...

– A szentségit! – fakad ki a Kapitány.

Az Első Tiszt szőke haja aranyosan csillan az ablakon át beözönlő fényben, ahogy felkapja a fejét:

– Kellett ez nekünk? Hogy izgága forrófejűek megbolygassák a Föld izzó magját? A Világtanács miért engedélyezte a beláthatatlan kimenetelű kísérletet? És hol vannak a felelősök? Az elsők közt álltak odébb a méltatlanul nagyra becsült Világtanáccsal együtt... Mennyivel könnyebb lenne most a dolgunk, ha őket kellene kiszűrni a nagyvárosnyi embertömegeből!

A Kapitány szótlanul visszafordul az ablakhoz. Doktor L rosszállóan pillog az Első Tiszt felé:

– Ragaszkodjunk a *tényekhez*. A kísérletet el kellett végezni, mielőtt az ismert energiaforrások végképp *kimerülnek*, megtorpanva civilizációnk *fejlődését*. Más kérdés, hogy valahol hiba csúszott a számításokba. Nem vigasz, de mégiscsak tény: *nem először* a tudomány történetében...

– Az is tény, hogy soha egyetlen kísérlet sem járt ilyen katasztrofális következményekkel! – szikrázik az Első Tiszt haragja. – Fejlődés! Nagyokosaink annak bűvöletében most egy egész bolygót, a lakóhelyünket tették kockára. És elvesztették! Ezt nevezi fejlődésnek? Menekülésre kényszerülünk, de a teljes evakuáláshoz nincs elegendő kapacitásunk. Mi vagyunk az utolsó hajó, a többi már nem tér vissza, mert ők is tudják, nincs rá idő. Nézze meg jól: emberek sokasága várja, hiszi a menekülést, de csak pár ezernek van esélye. Azoknak, akiknek megadjuk. A kérdés egyszerűen indokolt: kiknek és hogyan? Mert a maga szelektálásos megoldása igazságtalan lenne!

Doktor L szálfaegyenes testtartásba dermedve túri a keresetlen szavakban parázsló kritikát. Tekintetét a Kapitányra szegezi.

– Parancsnok! *Nem kell* mindenkit meghallgatni. Az általános tapasztalat szerint ugyanis minden *harmadik* ember méltó az életben maradásra. Úgy értem, *méltóbb* a többinél... Summa summarum: *tizenöt ezerből* kiválasztható a menthető létszám.

– Ahhoz is ötvenszer huszonnégy óra kellene! – mordul fel a Kapitány.

– Csak akkor, ha *egyedül* szelektálnék. De *húszan* vagyunk...

A Kapitány hitetlenkedve sarkon fordul, szúrós tekintetét a doktor arcába döfi:

– Lépünk elő mindannyian pszichológussá?? Komolyan gondolod? Milyen jogon?

– *Mindünk* intelligenciahányadosa *jóval magasabb* az átlagnál. A pszichológiai tudás pedig jórészt *intelligencia* kérdése...

– Örültség! Túl nagy a tévedések veszélye.

– De *megoszlik* a felelősség. Különbösen is, ha más megoldás nincs, a *szükség* törvényt kell hogy bontson.

– Nem, nem és nem! – a Kapitány faltól falig jár a helyiségben, majd hirtelen megtorpan. – Vagy mégis? Titeket kérdezlek! – rivall rá a legénységre. – Vállaljátok a rátok eső felelősséget?

A válasz két bizonytalan igen, a többiek tiltakoznak.

– És ha megparancsolom?

Az Első Tiszt szemrebbenés nélkül állja felettese szigorú tekintetét.

– Akkor sem. Nincs jogom dönteni embertársak élete és halála fölött. Inkább velük maradok.

– Mi is – mondják a többiek.

– Ez parancsmegtagadás. *Lázadás!* – jelenti ki Doktor L.

A Kapitány arcán felsejlenek a belső feszültség enyhülésének jelei.

– Ne rémüldözz, doktor. Kilátásba helyezett parancsot se megtagadni, se teljesíteni nem lehet. Nincs lázadás. Csak arról van szó, hogy a legénység többsége értésünkre adta: ők még emberek... – mondja fáradtan.

– A *rendkívüli* helyzetre való tekintettel... – próbál ellenkezni Doktor L, ám a Kapitány ráförmed:

– Ha annyira magas az intelligenciahányadosod, ne elégedj meg az első ötlettel. Keress jobb megoldást!

– *Nincs* jobb! – kiáltja sértődötten, önuralmát veszve Doktor L.

A számítógépek halk üzemzaja sikertelenül dacol a helyiségre telepedő csenddel. A Fedélzeti Mérnök szavai zúzzák szét.

– Miért akarunk mindenáron szelektálni? Felejtjük el az amúgy is kivitelezhetetlen ötletet! Az érzézés sorrendjében engedjünk fel a gépre annyi embert, amennyi elfér, így pár órán belül felszállhatunk.

A Kapitány gondolkodik.

Doktor L fitymálva tagolja, hangsúlyozza a szót:

– *Ér-ke-zé-si* sorrendben? Ugyan! Ezek nem „érkezének”, hanem egymás belét kitaposva *tülekednének*!

A mérnök szelíden mosolyog.

– Ahogy maga is, ha köztük lenne...

Az Első Tiszt felkiált:

– „Ezek”?! Mit ért alatta, doktor? Ők talán nem érző, életöszönnel beoltott lények? Azt hiszi, a kiselejtezéssel megalázott emberek tétlenül túrnék a szerencsés kiválasztottak beözönlését a fedélzetre?

– Igen... – a Kapitány rokonszenves tekintete egy pillanatra megpihen az Első Tiszt arcán. – A tülekedés veszélyével mindkét esetben számolnunk kell. Ennyi embert energiakordonnal, könyörtelenségre programozott robotokkal sem tudnánk féken tartani. Lássuk mégis a mérnök úr javaslatát. Ez sem kínál tökéletes megoldást, de annyival jobb a doktorénál, amennyire kiküszöböli a megaláztatást. Ha megmenteni nem tudjuk, legalább ne alázzuk meg az embereket!

Megfontoltan kimért, kemény hang, tiszteletet parancsol. Egy időre.

A Fedélzeti Mérnök újabb, váratlan bejelentése igencsak felkavarja a kedélyeket.

– Egyvalamire nem gondoltunk. Hosszú, hónapokig tartó út előtt állunk. Ötezer embert hibernálni nem tudunk, mert nincs annyi kamránk, tehát az embereket etetni kellene. A készlet maradéka ehhez kevés.

– Nesze neked! – sújt a levegőbe ököllel a Kapitány. – Hogy az a... Mennyi élelmünk van?

– Szűkösen beosztva pár száz embernek elegendő.
– Pár száz? Konkrétabban!
– Legfeljebb háromszáz...
– Információs! Nézze meg a nyilvántartásban, mit vételezhetünk a földi raktárakból. Táptábit keressen, tonnaszámmra!
– Máris, uram... – az Információs Tiszt ujjai boszorkányos gyorsasággal zongoráznak a billentyűzeten. A monitor kék mezején kimutatások rubrikái kúsznak alulról fölfelé.
– Nos?
– Semmi, uram. Mindent elvittek az előttünk induló hajók.
– Átkozottak! – őrjöng a Kapitány. – Ezt sem tudták? Tudniuk kellett, mégis ide küldtek bennünket! Miért? Hogy az evakuálható emberek ezrei a szemünk láttára pusztuljanak éhen!?
Doktor L hagyja, hogy a Kapitány indulatai némiképp lecsillapodjanak. Mikor alkalmasnak látja a pillanatot, megszólal.
– Parancsnok! Az új helyzet lényegesen *könnyebb*, mint a korábbi, tehát inkább *örülnünk* kellene, nem szitkozódni.
A Kapitány értetlenül mustrálja a doktor arcát.
– Könnyebb? Mit forgatsz megint a fejedben?
– Napnál világosabb: csak *háromszázat* kell kiválasztanunk, ehhez pedig elegendő *két óra*...
A Fedélzeti Mérnök közbevetőleg megjegyzi:
– Négyszázat. Száz embernek van hely a hibernáló kamrákban.
Doktor L ajakbiggyesztve legyint.
– Plusz száz fő nem gond, így is van időnk a *szelektálásra*.
A Kapitány ingerülten emeli magasra a hangját:
– Szelektálás! Beleszerettél ebbe a szóba? És a szempontok?! Milyen belső jellemzőket vegyünk figyelembe?
Doktor L vállmagasságba emeli jobb keze mutatóujját.
– *Racionálisan* gondolkodva be kell látnunk, az újvilág felépítéséhez elsősorban *magasan képzett* szakemberek kellene, tehát *kötelességünk* a legmagasabb végzettségűeket kimenekíteni.
Az Első Tiszt ajkát szétfeszíti a döbbenet.
– Mit beszél? Éljen az elit, vesszen a többi! –
– Ne *dramatizálja* szavaim lényegét! – vág vissza Doktor L. – Maga is tudja, a természeti katasztrófákat mindig az élőlények *legkiválóbb*, az élet *újrakezdésére, folytatására* leginkább *alkalmas* egyedei vészelték át. Most hasonló helyzetben vagyunk...

– Ez nem természeti katasztrófa, hanem a mindenhatónak hitt emberi elme csődje! A hasonlóság pedig nem azonosság, a külső információk elsajátításával szerzett képzettség nem belső emberi jellemző! Az emberek ma már nem kategorizálhatók elitre és pórnépre, mert a harmadik évezred közepén világszerte bevezették a minden korábbinál hatalmasabb, szüntelenül gyarapított tudásanyag oktatásán alapuló tankötelezettséget. Ráadásul az ennél magasabb képzettség imitálható – diplomát vásárolni ma is lehet! Maga miért ragaszkodik megátalkodottan a racionalitás rideg változatához? Miért nem látja be, hogy a gondviselésre képes józan ész most, a negyedik évezred küszöbén végre fontosabb kellene hogy legyen? Vagyis: humánusabb megoldás kell!

– Hát akkor kezdjük el ragozni, mi *humánus*, *humánusabb*, *leghumánusabb*... – sorolja Doktor L csúfondárossá silányult hangnemben. – Vannak egyáltalán ilyen fokozatok? Ha *lennének*, az adott helyzetben *akkor sem* válogathatnánk!

– Nyugalom! – int türelemre a Kapitány. – A doktornak igaza van, ilyen fokozatok nincsenek. De az Első Tiszt jól mondja, az emberi minőség diplomával nem mérhető. A kreativitás hajlama például vagy velünk születik, vagy nem, utólag a legmagasabb szintű képzettséggel sem lehet megeremteni. Sajnos, az igazi belső emberi értékekről nincs papiros. Küldetésünk célja viszont egyértelmű: embereket menteni. Akár magasan képzett, akár nem – az élet jogát senkitől nem lehet elvitatni semmilyen érveléssel!

Egyenes beszéd, mindenki ért belőle. Doktor L is, de nem adja fel.

– Ez – *demagógia*. A helyzet *profán* értelmezése és magyarázata. Igenis, az *elit*et kell megmentenünk! Ha az én igazam kevés, tessék megkérdezni a *Világtanácsot*. Ők is erre fognak *utasítani*!

A Kapitány sokatmondó tekintete elidőz a doktor arcán, majd a Rádiósrá irányul.

– Hívja a Világtanácsot!

– Igenis!

Hosszú percek telnek el néma, feszült várakozással. A Rádiós kötelességszerűen, többször próbálkozik, végül feladja.

– Nem válaszolnak, uram.

A Kapitány egyetlen szemvillanással veszi tudomásul a jelentést. Megáll az ablaknál, végigsimítja a homlokát.

– Csak magunkra hagyatkozhatunk – mormolja. Aztán a párkányra támaszkodva közelebb hajlik az ablakhoz. – Nocsak! Valami történik odalent...

Mindenki az ablakhoz rohan.

A lármás embertömeg egy része már nem a hajótest, hanem az irányítótorony felé nyomul.

– Megelégtették a várakozást. Idejönnek.– vélekedik a Fedélzeti Mérnök.

– Ez várható volt – sóhajt az Első Tiszt. – Ahhoz képest, hogy nem jutottunk semmire, túl sokáig fostuk a szót. A doktor miatt!

Doktor L nem érzékeli a szemrehányást.

– Biztonságban vagyunk? – kérdezi aggodalmasan. – Parancsnok, adjon utasítást az energiakordon felállítására!

– Fél? – az Első Tiszt hangjában szinte tapintható megvetés. – Hát féljen, van rá oka!

– Maga nem ismeri a csőcselék természetrajzát – sziszegi Doktor L. – Azt hiszi, unalmas emberbaráti szép szóval hatni tud rájuk? Magát is ízeke-re tépik, ha bejutnak!

– Azt nem várjuk meg – a Kapitány határozott hangja elnyomja a vitatkozókét. – Ablakot kinyitni, háti hajtóműveket előkészíteni! Visszamegyünk a hajóra, válogatás nélkül felveszünk négyszáz embert, aztán felszállunk, amíg lehet!

Késő. A földfelszín, a felszállópálya szuperkeménységű betonja egyetlen pillanat alatt jégzajlásosan torlódó darabokra töredezik. A fel sem ocsúdó embertömeget, a veszteglő hajót és az irányítótorony karcsú épületét elnyeli a mélyből feltörő tűztenger.

TARTALOM

HAJNALI FÉNYTÖRÉS	5
SZILASI ÉJSZAKA	14
AZ ELSŐ KANYAR MÖGÖTT	19
KILENC KISEGÉR	28
ANTIK LELET	35
ALMA A FÁJÁTÓL	40
ÚTSZÉLEN	44
LELTÁR	48
LUCIFER ÜDVÖZÜL	57
ZUHANÁS	64
KÉT VILÁG CSÓKJA	70
RAGYOGÁS	74
HOLTIG HÓBAN	79
GÖNCÖL SZEKERÉN	85
BITANGJÁRAT	94
ÜT AZ ÓRA	102
AZ ÁRNYÉK VÖLGYE	109
LOCSOGÓS KARÁCSONY	113
SZÁRAZ ÁGON	126
APRÓNOVELLÁK	134
AZ UTOLSÓ HAJÓ	141

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY MŰVEI

Dolgok ígézetében

Versek. Kárpáti Igaz Szó, Ungvár, 1983, 24 old.

Fehér Eper

Elbeszélések. Kárpáti Kiadó, Uzsgorod, 1988, 128 old.

A sátán fáttya

Regény, az azonos című trilógia első része. Hatodik Síp Kárpátaljai Kulturális Alapítvány kiadása, Budapest – Ungvár, 1991, 180 old. Második kiadás: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2000, 190 old. A második kiadás utánnymósa: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2003. Harmadik kiadás: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2012, 184 old.

Tölgyek alkonya

Regény, A sátán fáttya című trilógia második része. Hatodik Síp Alapítvány – Mandátum Könyvkiadó, Budapest – Beregszász, 1996, 176 old. Második kiadás: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2007, 184 old.

Az idő súlya alatt

Novellák. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2001, 108 old.

Páros befutó

Regény. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2002, 128. old.

Új csillagon

Versek. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2003, 92 old.

A teremtés legnehezebb napja

Regény, A sátán fáttya című trilógia befejező része. Magyar Napló Kiadó – Szárnyas Saru, Budapest, 2004, 240 old. Második kiadás: Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2006, 208 old.;

1944

Elbeszélő költemény. A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének kiadása, Ungvár, 2007, 16 old.

Messze még az alkonyat

Versesregény-variáció, az azonos című trilógia első része. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2008, 156 old.

Fogyó fényben

A Messze még az alkonyat című versesregény-trilógia második része. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2010, 194 old.

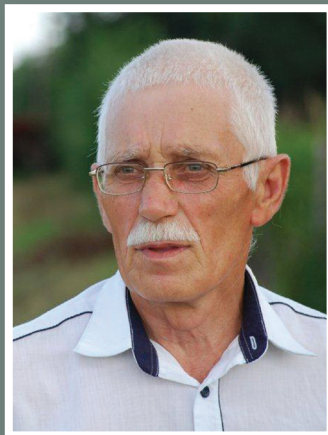
Túl a fényeken

A Messze még az alkonyat című versesregény-trilógia befejező része. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2012, 172 old.

A *Fehér Éper* (1988) és *Az idő súlya alatt* (2001) után ez a harmadik kispróza-kötet. Huszonegy, önálló kötetekben eddig nem publikált novellát tartalmaz.

Bár ciklusbeosztással vagy évszámmal sehol nem jelzem, tartalmi vonatkozásban az írások jól behatárolható időszakokhoz kötődnek. *A hajnali fénytörés* a II. világháborút idézi fel, a *Szilasi éjszaka* és *Az első kanyar mögött* a szovjethatalom szülőföldemen történő berendezkedésének időszakát; a *Kilenc kiséger*, *Alma a fájjától*, *Leltár*, *Lucifer üdvözüjl* a már berendezkedett idegen hatalom „áldásos” működésének hatásait tükrözi, a többi pedig a rendszerváltozással együtt járó társadalmi káoszt, az emberi-erkölcsi értékek deformálódását a létbizonytalanságban, ide értve a nemzedékek közötti ellentétek korábban soha nem tapasztalt mértékű kiéleződését is.

Novelláim túlnyomó többségéből komor hangulat árad, híven tükrözve álláspontomat, miszerint az emberiség jövőjét, értelmi kiteljesedését elsősorban maga az ember veszélyezteti. *Az utolsó hajó* című novella az emberiség szükségszerű pusztulásának rémképét vetíti előre.

Nagy Zoltán Mihály

Ára: 760 Ft.

ISBN 978-963-9814-56-1

9 789639 814561 >